

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 11/2022

číslo 2

Blížkost

**Růst NSČU
a česká
religiozita**

**Unitáři proti
rasismu**

**Hledá Bůh
nás?**

**Každým
krokem mír**

**Unitářské
rozhovory
s Květou
Adamovičovou
a Jaroslavem
Grossmannem**

**Charles
Darwin
a unitářství**

**Pozvánka na
Středník**

**Environmen-
tální žal**

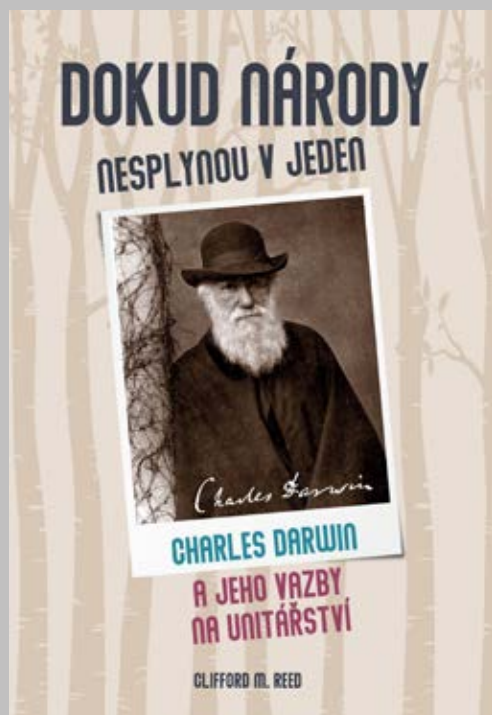

Blížkost

**Unitářství – jeho rozvoj a poslání
Člověk hledá Boha**

Nakladatelství Unitaria nabízí:

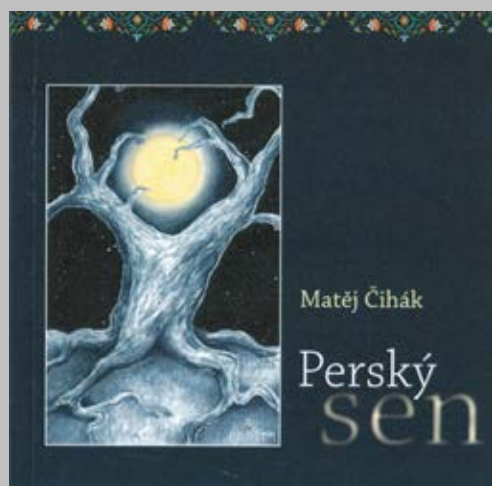

Dokud národy nesplynou v jeden Charles Darwin a jeho vazby na unitářství

Clifford Martin Reed

Charles Darwin byl spojen s unitářským hnutím četnými příbuzenskými vztahy. Ovšem nejen to: mezi unitáři měl také mnoho blízkých přátel a rovněž ideově bychom našli četná společná témata – například snahy o zrušení otroctví a podobně. Ale do jaké míry jsou unitáři oprávněni prohlašovat autora přelomového díla *Opůvodu druhů* za „jednoho z nich“? A jaké důsledky mají Darwinovy myšlenky v době, kdy se fundamentalisté snaží oživit starý konflikt mezi náboženstvím a vědou?

Cena: 249 Kč, cena pro členy NSČU 170 Kč.

Perský sen

Matěj Čihák

Autorský debut mladého básníka Matěje Čiháka je knihou spirituální poezie. Trochu snové, trochu surrealistické, trochu provokativní, ale zejména vtipné a svěží. Ač se autor vědomě hlásí k odkazu velkých mystiků, neupadá v přibězích svých básní do bezčasí a neopomíjí život 21. století s jeho aktuálními problémy. V tomto smyslu je kniha i hodně osobní výpověď, která zve, láká čtenáře ke komunikaci, byť o věcech a prožitcích, které jsou slovy jen těžko uchopitelné. I díky tomu může být přístupná široké vrstvě čtenářů včetně mladé generace.

Cena: 179 Kč, cena pro členy NSČU 100 Kč.

Dvě ruce blíží se k sobě, dva v prostoru se hledající ukazováčky, které se ale nikdy nedotknou, byť je mezi nimi škvírka sotva na nehet. A když se zadíváte pozorněji na detail toho výjevu, možná nabudete dojem, že se vlastně ani úplně dotknout nechťejí. Nebo nemohou. Každopádně pro naléhavost vyjádření obrovsky silného láskyplného vztahu, kterým je celý tenhle obraz prodchnut, není třeba dotyku. Stačí blízkost. Ano, píšu o více než pět set let staré, notoricky známé, a přesto stále dechberoucí Michelangelově malbě Stvoření Adama na stropě Sixtinské kaple. Protože ona je pro mne od prvního spatření, tehdy ještě dětskýma očima, snad nejpřiléhavějším možným vyjádřením blízkosti. A protože blízkost je téma, které otevírá nové číslo *Tvůrčího života*.

Blízkost na sebe bere mnoho podob a o mnohých se v čísle dočtete. Některé trvají okamžik, jiné jsou delší. Určité stačí jen prožít, pasivně se jim poddat, zatímco o jiné musíme „o sto šest“ pečovat, aby nám vytrvaly. Zastavme se právě u těch podob blízkosti, které jsou nám darem a odměnou teprve tehdy, pokud dokážeme dávat část své práce i sebe samých ve prospěch celku: třeba určitého společenství. Zastavme se u nich, protože se z části týkají druhého důležitého tématu tohoto čísla – a to je otázka, jak dosáhnout rozvoje našich unitářských obcí. Je totiž pravděpodobné, že některé mohou stagnovat i proto, že se jejich členové tak trochu obávají určité ztráty blízkosti, pokud by se tyto sbory více otevřely veřejnosti a nabídly místo ve svém společenství nově příchozím cizím lidem; o nich přece nikdo neví, jací budou a zda nenaruší již zažitý, pokojně a pohodlně ustálený chod obce.

Mark Shiels ve svém textu reflektuje známý, třeba i na Unitářské akademii již několik let probíraný fakt, že některé sbory možná i chtějí růst, ale podobné obavy a strachy jim v tom bohužel brání. A jiné raději ani růst nechťejí. Jenže ke zdravému a smysluplnému životu přece potřebujeme růst! Nebo se o růst alespoň upřímně snažit: a to v kterémkoli období svého vlastního žití i v kterékoli etapě vývoje našich společenství. Navzdory tomu, že přijetí novostí a změn s růstem nerozlučně spojených bývá někdy obtížné, i bolestivé.

Samozřejmě vím, že říkat o sobě, že jsme doširoka otevřeným společenstvím, které vítá každého, kdo v dobrém přichází, a skutečně se jím snažit být, je obrovský rozdíl. Už proto, že to druhé vyžaduje mít jednak stabilní základ podmíněný jasným vědomím si své identity jako obce či skupiny i jako součásti širší unitářské organizace a jednak i notnou dávku odvahy. K posílení té odvahy v nás nám může možná pomoci připomenout si, že jsou i takové druhy blízkosti, které prostupují všechny pomyslné hranice, co jim člověk ve své nedokonalosti často nechťeně staví do cesty. Stále se nám tu nabízejí, jen je někdy prostě nedokážeme vnímat. A zpravidla právě proto, že máme trochu obavy se vystavit novému: lidem, vjemům, úhlům pohledu, právě učiněným objevům... Zkrátka upřímně otevřít dveře, roztáhnout náruč a tím gestem říkat: „Vím, že jsem teď zranitelnější, ale jsem si vědom své síly, a občasné poryvy světa, jemuž se otevírám, zvládnou.“ A totéž platí pro unitářská společenství.

Pro (znovu)nalezení takového vstřícného, vítacího postoje vůči vnějšímu světu někdy stačí málo. Třeba jen uvědomit si špičku svého ukazováčku a vnímat, že to je v podstatě ten samý prst (člověčí, lidský) jako v Adamově gestu na zmíněné Michelangelově fresce. A nechat se prostoupit pocitem, který nám v srdci či duši skrze ten druhý (snad božský?) ukazováček naznačuje „jsem tu...“. A pocítit příliv důvěry v to, že svět je ve své podstatě, která nás přesahuje, dobrý.

Kristýna Ledererová Kolajová

OBSAH

ŽIVÉ TÉMA: Blízkost

- 3 Blízkost (Filip Štojdil)
- 7 Hned vedle (Vlastimil Krejčí)
- 10 Blízkost jako zásadní věc v životě (Antonín Dolák)

IN MEDIAS RES: Unitářství – jeho rozvoj a poslání

- 17 Unitářství – jeho rozvoj a poslání (Mark Shiels)
- 24 Ukaž mi znamení (Susan Goldberg)
- 28 Poznej, kdo jsi (Susan Goldberg)
- 32 Naše víra nás vyzývá, abychom čelili rasismu (Susan Frederick Gray)
- 35 Růst NSČU a česká religiozita (Ruth Jochanan Weiniger)

DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ: Člověk hledá Boha

- 46 Člověk hledá Boha (Jarmila Plotěná)
- 49 O hledání Boha (Milan Klapetek)
- 51 Hledali jsme, hledáme nebo budeme hledat? (Eva Švecová)
- 52 Člověk hledá boha – Bůh hledá člověka (Jan Stamberg)
- 54 My jsme ti ptáci (Nick Morrice)

KALEIDOSKOP

- 58 Rozhovor s Romanem Palkou o jeho otci, reverendu Jiřím Palkovi (rozhovor vedl Radovan Lovčí)
- 64 Každým krokem mír: Ohlédnutí za životem a učením Thich Nhat Hanha (Matěj Čihák)

Z UNITÁŘSKÉ KNIHOVNY

- 66 Zprávy z unitářské knihovny v Praze (Bohdan Chlíbaec)

UNITÁŘSKÉ ROZHOVORY

- 68 Vždy s úsměvem: Rozhovor s Květou Adamovičovou z POU (rozhovor vedl Matěj Čihák)
- 73 Snažím se, aby každá má činnost byla duchovní praxí: Rozhovor s Jaroslavem Grossmannem z OUO (rozhovor vedl Matěj Čihák)

ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY

- 76 Život v Komunitním centru Unitaria (Jakub Podlaha)
- 78 Dokud národy nesplynou v jeden: Nová kniha o vazbách Charlese Darwina na unitářství (Kristýna Ledererová Kolajová)
- 80 Pozvánka na Středník, shromáždění Obce širšího společenství (Kristýna Ledererová Kolajová)

Z UNITÁŘSKÉ AKADEMIE

- 82 Je to jako návrat domů: Rozhovor s Jiřím Motlem, členem komise Unitářské akademie (rozhovor vedl Matěj Čihák)

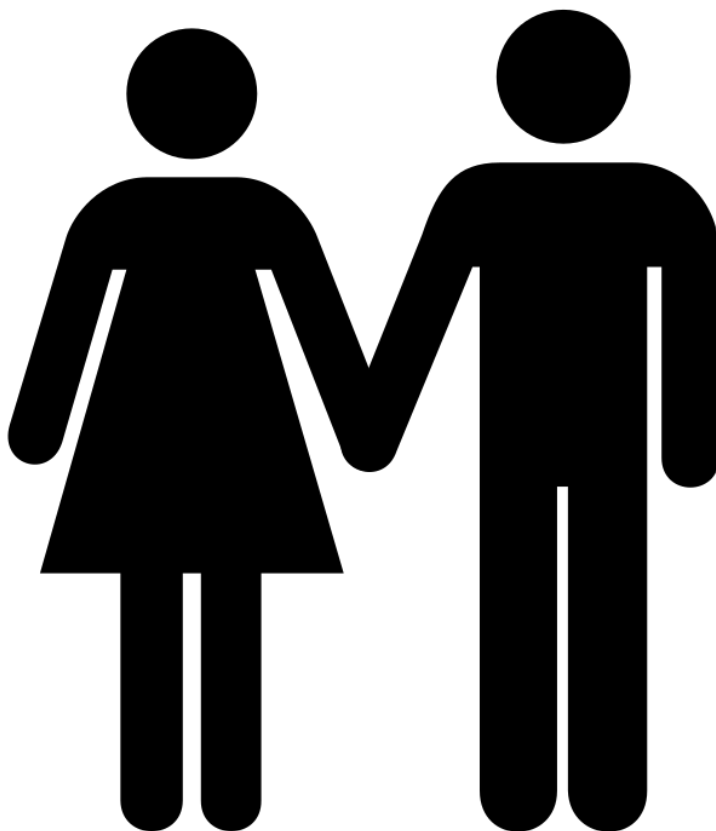
ZELENÁ UNITARIA

- 87 Negativní teologie a klimatický žal (Magdalena Šipka)
- 91 Environmentální žalozpěv (Adéla Hrdličková)
- 92 Matthew Fox: Příchod kosmického Krista: Knižní recenze (Matěj Čihák)
- 94 Andrea Culková: Žal žen: Filmová recenze (Matěj Čihák)

Blízkost

Filip Štojdl

Jsme si dnes blízcí, nebo vzdálení? Začínám otázkou, která má veškeré správné odpovědi. Sociální sítě nás sblížují a zároveň z nás vysávají esenci vůně, tepla a krásy lidského těla, které je daleko víc než jen snůškou malého ega.

„Bůh nestvořil ženu z mužovy hlavy, aby mu poroučela, ani z jeho nohou, aby byla jeho otrokyní, nýbrž z jeho boku, aby byla blízká jeho srdci.“ (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Většina z nás pocituje oddělenost, jakousi vykořeněnost, cosi bez chuti, vlažnost, která není horká ani studená, polostín bez koření, chtonická obejmutí, zoufale scházející vjemy přijetí.

Ale aby můj text nebyl k tak širokému tématu rozplizlý v naříkání, rozdělil jsem jej jen na tři aspekty blízkosti, které mi připadají důsledně podstatné. Jednak je to blízkost muže a ženy, poté blízkost s mrtvými a nakonec blízkost jako agapé.

Jsem si vědom toho, že jsou to jen fragmenty, malé kousky velké skutečnosti, která se dotýká

celého kosmu. A tak nechtějsou našimi průvodci básníci a nad tím vším bdí ten, bez něhož nemůžeme činit nic – Ježíš, muž, kterému věřím.

BLÍZKOST MUŽE A ŽENY

„Bůh nestvořil ženu z mužovy hlavy, aby mu poroučela, ani z jeho nohou, aby byla jeho otrokyní, nýbrž z jeho boku, aby byla blízká jeho srdci.“ (Talmud)

Není snad více poraněného místa v člověku, než je setkání a blízkost muže a ženy. V dějstvích světa se odehrály války a bitvy na polích, ale ty

skutečné, pravdivé války se vedly odjakživa mezi těmi, kteří si měli stát po boku, v opoře a laskavosti. Není snad více poraněného místa než blízko srdce, protože právě tam si neseme obvykle onen „dědičný“ hřích, hřích nedůvěry v život. Máme společnou abecedu, ale jazyky jsou různé. Co říká muž, připomíná přímku, co říká žena, je zahrnuto v cyklu, ve spirále.

Proxemika je svého druhu také jazykem. Z teorie proxemiky vyplývá dělení na čtyři základní zóny:

- intimní zóna – vzdálenost je do 60 cm,
- osobní zóna – vzdálenost je od 60 cm do 1,2 m,
- společenská zóna – vzdálenost je od 1,2 m do 2 m,
- veřejná zóna – vzdálenost je od 3,6 m do 7,6 m.

A tak, abychom zažívali blízkost, je zapotřebí velké otevřenosti, svobody a odvahy. Tady v Praze, Paříži, či jinde ve velkých městech jsem si všiml, jak nemožná je zdravá vzdálenost, i když jde zdánlivě o „cizí“ lidi. Udržet si intimitu je mimo možnosti velkoměst. Poslední místa, která zbyla, jsou chrámy, náplavky, kavárny a parky, ale i ta díky developerům mizí. Mé klukovské duši chybí opuštěná místa, jako bylo třeba nákladové nádraží. Ale to jen na okraj. Jenom tam je ještě možno být v oné bezpečné vzdálenosti dvou metrů, a pokud se rozhodneme přiblížit, pak musí nastoupit vědomí.

Intimita taková, jaká je, tedy blízkost sexuální, se týká důvěry, která se neobejde bez

průvodců. Neboť odcizení je „heslem“ dneška. Odcizení, které symbolizuje hrozná zelená tečka na facebooku, kde mnoho lidí podléhá pocitu, že mohou cokoliv. Sexualita je blízkostí těla a duše, a je tedy blízkostí nejbližší. Právě tam máme zažívat, co vše to obnáší. Příliš mnoho lidí vnímá sexualitu jen jako soulož, uspokojení bez spojení a vzájemné modlitby.

Blízkost v rodině je téměř definitivně zničená. Už tu není instituce nebo mistr, který by nás vedl k odpouštění a smíření. K vědomí milovanosti a bezpodmínečné lásky. Co píšu, zní téměř apokalypticky, ale bez pojmenování faktů nemá smysl tu romanticky uvažovat o tatínkovi a mamince.

Souložit můžete samozřejmě i tehdy, když se zřeknete intimity a dovolíte druhému blízkost těla, která se nebude opírat o nějaké „intimní zóny“, a už vůbec ne o víru. Vždy však k tomu je zapotřebí zřít se lásky.

Sexualita sama je druhem blízkosti. Je to nejprudší a nejméně bezpečný způsob. Jenže my lidé jsme k protějšku přitahováni a máme ve svém DNA pud k prolomení oné intimní zóny. Je to tvůrčí energie, a stejně jako umí být ničivá, může i tvořit. Podívejte se na Ježíše, kterak uzdravuje prostřednictvím dotyku, slin, objetí. On se nebojí ženské energie, kterou západní církev ohavně nazývá „konzumací“.

Tabuizace dotyku, hlad, který pociťujeme na této úrovni, je vinou církve, která uvěřila tomu, že tělo je zlé a že máme usilovat jen o tzv. duchovní dary. Jenže, parafrázováno,

„Mé klukovské duši chybí opuštěná místa, jako bylo třeba nákladové nádraží.“

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

„víra bez těla je mrtvá“. Do velké míry musíme riskovat a snášet zranění v této oblasti. Jinak bychom náš život odepsali.

Richard Rohr někde píše, že ženy a muži jsou různá „zvířata“. A má docela jistě pravdu. Je nutná hluboká kontemplace a modlitba na setkání těchto druhů.

BLÍZKOST S MRTVÝMI

„Stále jsou naši mrtví s námi
a nikdy vlastně nejsme sami
A přicházejí jako stíny
ve vlasech popel kusy hlíny
Tváře jakoby vymazané
a přece se jen poznáváme
Po chrpách, které kvetly vloni
slabounce jejich ruce voní
Tiše mne zdraví jako svého
hrbáčka času přítomného“
(Jan Skácel, básník)

Americký spisovatel John Irving říká, že „když vám nečekaně zemře osoba blízká a drahá, neztratíte ji najednou; ztrácíte ji postupně a dlouho – jak plyne čas, přestanou jí docházet dopisy, z polštářů vyvane její vůně a nakonec se vytratí i její šaty ve skříni a prádelníku. Stále přibývá částí, které z ní postrádáte. A jednou přijde den, kdy zvláště silně pocítíte, že vám nějaká určitá část chybí, a tehdy si uvědomíte, že je pryč, navždycky – a pak zas přijde další den a další určitá chybějící část.“

Smrt je nečekaná, i když s ní počítáte. Každý, kdo to někdy zažil, vám to potvrdí. Smrtí blízkého ztrácíme kus sama sebe. A díky vědomí, že se tato „smrt“ opakuje každý den, je zapotřebí rozdělit svět živých a mrtvých (město a hřbitov). Jedině tak se lze osvobodit od závislého jednání, které nás bude jen a jen srážet.

V básni Jana Skácela je řeč o blízkosti nezrušitelné. Vždyť ti, kteří prošli naším životem, nezůstávají v jakémsi „bardu“, ale nějak tu zkrátka jsou. A tak ani my nezůstáváme v žádném „životě“, kde se odepisují přátelé a rodinní příslušníci jenom tak. Proto je blízkost s nimi nutno povýšit na úroveň rituálů, byť třeba jen rozsvícením svíčky, modlitbou, návštěvou hřbitova nebo zádušní mše.

Na některých hřbitovech najdete nápis: „Co jste vy, byli jsme i my, co jsme my, budete i vy.“ Tento druh blízkosti nás vede k osudu živého. Nebudeme tu navždy. Zdánlivě se jedná o špatnou zprávu. Ale opak je pravdou. Nyní jde o to, jak naložíme s časem nám daným. Přijmeme-li řád všech věcí, nebo budeme sebelítostně úpět v krupobití neskutečna.

AGAPÉ – PŘIJETÍ SAMA SEBE

Blízkost sama k sobě, blízkost nejbližší, kterou však můžeme ztvárnit skrze blízkost s přáteli, pochopit sebe v nitru společenství. Největšími nepřáteli jsme obvykle sami sobě. Nenávidíme se, nechápeme se, nepřijímáme. A právě společenství nám dává náhled jiný. Náhled celistvosti, že nežijeme sami sobě a sami sobě neumíráme, jak by to vyjádřil apoštol Pavel.

Jakýsi lékař kdysi napsal bratru Rogerovi dopis, ve kterém mu objasňuje své „vykoupení“. Roger Schutz si jej zapsal ve své knize *Pustiny v srdci vydávají květ*:

„Dlouho jsem trpěl tím, že nemohu přeskročit své ohraničení. Ale pak přišla doba, kdy jsem poznal, že přijetí pocitu nedostatečnosti a ohraničenosti může přinést ovoce. Nemám se ohlížet po druhých, čeho oni jsou schopni, ale raději rozpoznávat a beze zbytku přijímat své hranice. To je zdroj osvobození. Pak se již nepotřebuji srovnávat s druhými nebo vzhlížet k jejich schopnostem. Pocit méněcennosti a dojem, že jsem vržen do ústraní, velmi přispěly mému vnitřnímu růstu. Umožnily mi rozumět sám sobě...“ Takové přijetí sebe sama umožňuje agapé, tedy lásku společenství, lásku, která dává růst i druhým lidem, a věřím, že poté i velkým společenstvím. Apoštol Pavel to kdysi formuloval následovně: „Nikdo z nás nežije sám sobě a nikdo sám sobě neumírá.“ (Římanům 14:7) Nejbližší blízkost bývá ta nejtěžší, pokud tedy nemáme nějakou formu psychózy, kdy například v důsledku traumatu trpíme disociací či destrukcí.

Rád bych uzavřel tuto úvahu ještě jedním podstatným způsobem blízkosti. A to je blízkost k sobě samému. Protože právě tam jsme si mnohokrát nejvzdálenější. Nedovedeme přijmout sami sebe v celistvosti. Tisíce myšlenek nás vzdalují od sebe samotných. Většina

Společenství nám dává náhled jiný. Náhled celistvosti, že nežijeme sami sobě a sami sobě neumíráme. (Foto © pixabay.com.)

mladých lidí sebe sama spíš nenávidí, než aby přijali zdravý způsob lásky k sobě. A není to jen doména mladých. V této souvislosti jsme neustále vláčení v mysli minulostí a zoufale nám schází sebezpřijetí. Jak napsal C. G. Jung:

nemáme usilovat o to stát se dobrými lidmi, ale lidmi celými. A k tomu patří náš život, který nám byl darován.

Subham astu sarvadžagam.

Hned vedle

Vlastimil Krejčí

Je to už pár desetiletí, co Richard Bach napsal útlou krásnou knížečku s názvem *Nikdo není daleko*. Je to krátký příběh, jehož sdělení je prosté. Nikdo není daleko, pokud jsme mu ve své mysli blízko. Jinými slovy „jsem tu s tebou“, i když mé fyzické tělo je někde daleko.

V některých mystických pojetích (například v kabale) existuje představa, že v nebi, případně v moderním pojetí kabaly „ve skutečné realitě“, kterou neumíme správně vnímat, protože jsme v zajetí světa forem, prostě „tam na tom druhém břehu“, jsou existence s podobnými atributy blízko sebe, a ty, které jsou rozdílné, daleko. Kdežto zde, v projeveném třírozměrném světě s tokem času, ve světě forem, může být jedna bytost fyzicky daleko od druhé, nebo jednoduše třeba jedna propiska tady na stole a stejná propiska na druhé straně planety. Existují zde vzdálenosti, které jsou dané umístěním předmětu, zvířete, člověka, a prostorem mezi ním a jiným takovým předmětem (zvířetem, člověkem apod.). A už je jedno, jestli se na to díváte z perspektivy prostoru jako Newtonovy „krabice“ nebo moderněji obecnou relativitou. Garantuji vám, že v běžném životě se na to díváte tím Newtonem. Málokdo žije ve světě, kde jeho kolega vedle v kanceláři sedí v prostoročase tak podobně zakřiveném, že lze naměřit časový rozdíl mezi okamžikem, kdy se na něj podíváte, a časem, kdy ho uvidíte... Tak prostě nežijeme. Vidíme, že sedí asi čtyři metry daleko. Nebo blízko. Jak chcete. Ale to „nebeské“ pojetí je takové, že pokud jste s kolegou bytostí s podobnými atributy, existujete vedle sebe, a jiný kolega, který je úplně odlišný, je „daleko“. Představa velmi nepřesná v tom smyslu, že v onom nebeském prostoru vlastně není prostor, jak ho známe. Ale tady ano. A kolega, který vás celou dobu pomlouvá, může být fyzicky blízko, a naopak někdo jiný, kdo vás miluje, může být fyzicky daleko. Ale je to iluzorní a v podstatě nepravdivé. To je možná i to, co chtěl Richard Bach svou útlou knížečkou sdělit.

V některých mystických pojetích (například v kabale) existuje představa, že v nebi jsou existence s podobnými atributy blízko sebe.
(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

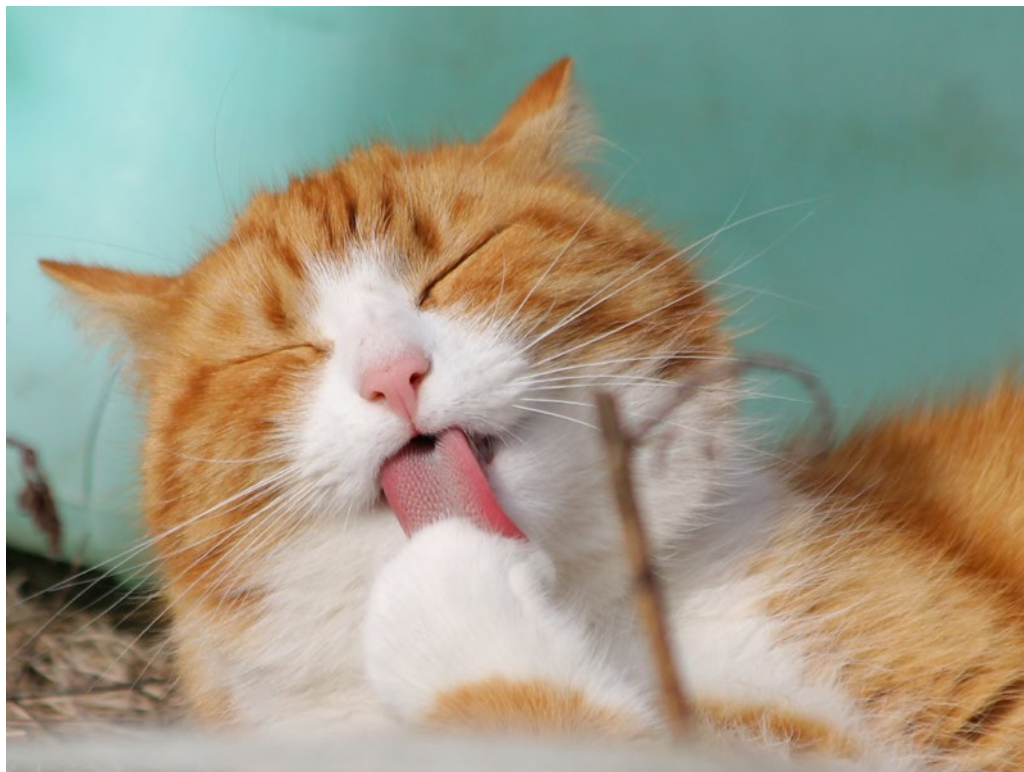
Je jasné, že zda je někdo nebo něco blízko někoho nebo něčeho jiného, případně naopak daleko, lze pojmout velmi různě. Blízkost jako takovou můžeme vnímat čistě prostorově. „Ta benzínová pumpa je hned vedle myčky.“ „Ta nová příchozí sedí hned vedle Anny.“ „Co hudruješ, vždyť je to hned za rohem...“ Nebo také časově. „To bylo dávno.“ „To bylo včera.“ „To si ještě počkáš.“ „Hned za chvíli jsem tam.“ Všechna tato rčení vypadají docela staticky, ale je to mýlka. Ať se bavíme o místě nebo o čase, je to stejné. Vzpomeňte si na ukazatele na horách.

Tam a tam to je 2,5 hodiny. Nikoli tolik a tolik metrů či kilometrů. Čas jako ukazatel vzdálenosti. V praxi je to často důležitější, nejen na horách. Když jste ve velkoměstě a potřebujete se někam dostat MHD, je vzkaz „jsem u tebe za tři čtvrtě hodiny“ to podstatné. Nikoli „je to k tobě tři a půl kilometru“. Leckam to máte prostorově kousek, ale jako „na čerta“ vedou všechny linky napříč vašeho směru. Nebo je tam řeka a most kilometr daleko. Představa časoprostoru nám nepřipadá úplně přirozená, ale používání času pro sdělení vzdálenosti nám potíže nedělá.

Jak je to ovšem s tou blízkostí v přeneseném slova smyslu? „Hodně jsme se sblížili.“ Jinými slovy: chvíli to trvalo, ale teď jsme si blízcí. Dalo by se to pochopitelně spočítat a vyjádřit třeba tak, že to trvalo tři roky. Nebo pět let. Nebo dva týdny. To je jedno, důležité je, že tu máme opět ten čas, který v tomto kontextu nepotřebujeme k překonání nějaké vzdálenosti

v prostoru, ale v názorech, postojích, pocitech a bůhví v čem lidském i zvířecím ještě. Někdy je to rychle, někdy pomalu. Někdy si s někým „sednete“ hned. Někdy potřebujete roky. A někdy k tomu prostě nedojde. V prostoru jste taky ve svém životě nebyli úplně všude.

Všimněme si, že pocítovat nějakou formu blízkosti je naše potřeba. Pokud se budeme bavit o prostoru, máme potřebu mít svou komfortní zónu. Domov. Svůj pokoj. Svoje místo, kam se uchylujeme, když potřebujeme „nabít baterky“. Nebo se prostě cítit v bezpečí. Určitou dobu pocítovat klid, abychom mohli zase vyrazit ven do života (zase ten čas...). Stejně tak máme potřebu blízkosti s jinou bytostí (nebo bytostmi). Schválně říkám „bytostí“, protože nejde jen o lidi. Někdo má v této potřebě zvířata. A ony nás. Kdo má psa nebo kočku, ví, o čem mluvím. Zrovna teď vedle mě, když toto píšu, leží zleva kocour, celý klidný, spokojený, šťastný z té blízkosti. Sice mu trochu

Zrovna teď vedle mě leží kocour, celý klidný, spokojený, šťastný z té blízkosti. (Foto © pixabay.com.)

vadí, že z druhé strany je malý psík, ale ten je také „vyklidněný“ a spokojený. Kocour stejně za chvíli usne a bude mu to jedno...

Na začátku jsem zmínil mystiku a nedá mi to zmínit ji znovu. Protože další vrstvou, která v našich životech zahrnuje pojem blízkosti, je prožitek transcendence, prožitek blízkosti s „tím, co nás přesahuje“. Věřit je jedna věc, důvěřovat druhá, ale prožitek je ještě něco jiného. Proto měli křesťanští „vrchpáni“ historicky velký problém s mystikou a často je pronásledovali. Nebyli jim po chuti, protože oni potřebovali ovce, kterým řeknou, v co mají věřit a co mají dělat. Jenže člověk, který měl něco víc, měl skutečný prožitek transcendentní blízkosti, poznal, co je svoboda. Ta svoboda, kterou člověku nic jiného nedá. Nepotřeboval církevní hodnostáře ani kazatele, a to byl problém. Když se k tomu přidal fakt, že k takovému smýšlení nabádal ještě další lidi, nebo to dokonce popsal v nějakém spise, bylo rozhodnuto a „šli po něm“.

Znáte tu dětskou hru „samá voda, přihořívá...“. Všichni ji tak nějak hrajeme. Jen si to někteří uvědomují a jiní ne. Spiritualita v běžném životě pro mě osobně znamená, že jsem naladěný na tyto náповědy: samá voda, samá voda, hled' se probrat a změnit směr, přihořívá, přihořívá, pokračuj. V životě bychom se měli snažit o blízkost k onomu transcendentnímu prvku, ať už tomu chcete říkat bůh, Bůh, Vesmír, Láska nebo jakkoli jinak. Stejně – jakýkoli výraz, jakákoli nálepka budou „vedle jak ta jedle“. Taková forma blízkosti, blízkosti k onomu transcendentnímu, je podle mě nejpodstatnější. Protože když neposlouchám jeho náповědu, tak je to samá voda a jsem v tom až po uši. Naopak blízkost k této náповědě je právě ta přítomnost bytí, která by měla člověka na jeho cestě vést.

Je to ta nejdůležitější věc. Hned vedle videí o koťátkách na YouTube.

Blízkost jako zásadní věc v životě

Antonín Dolák

Chci ve svém příspěvku probrat blízkost jako lidskou potřebu i možný smysl života. Člověk je sociálním tvorem, potřebuje druhé lidi. Každý z nás je do značné míry na druhých lidech závislý, bez druhých lidí bychom nevznikli a bez jejich péče bychom nepřežili. Navzdory lidskému sobectví se každému z nás dostalo poměrně hodně péče a pozornosti: bez nich bychom tady nebyli, nevyrostli bychom z malého, zcela zranitelného dítěte až v dospělé lidi.

Evoluční psychologie mluví o tom, že člověk je sociální zvíře, které žije v lidských komunitách (kmenech). Tyto komunity jsou sociálně hierarchizované, člověk se může v rámci spo-

lečenského žebříčku dostávat výše (sociální úspěch a uznání) nebo níže (sociální propad nebo pád, někdy až na samotné sociální dno), někdy v extrémních případech může být dokon-

„Člověk je sociálním tvorem, potřebuje druhé lidi.“

(Všechny fotografie pochází z archivu Antonína Doláka.)

ce z komunity vyloučen, což dříve znamenalo téměř jistou smrt; dnes už je situace o něco lepší (ale ne o mnoho, vzpomeňme na osud lidí bez domova a na další sociálně vyloučené lidi).

MICHEL FOUCAULT A BLÍZKOST

Ve svém pozdním díle, když psal Foucault nekolidální *Dějiny sexuality*, uvažuje o tom, že mnohem zajímavější věcí než sex, který je navíc pro něj do značné míry jen sociálním konstruktem a nafouklou bublinou, je blízkost. Foucault se přiznává, že sexu už je přesycený, co ho ale opravdu zajímá, je blízkost, jakési přátelství. Zajímá ho ale opravdová blízkost, opravdové spojení, které v naší moderní společnosti nikde nevidí: v našich časech je to většinou jen heterosexuální svazek striktně vázaný na heterosexuální koitus, jako by tento svazek nebo vztah držel zejména sex samotný. V kultu sexu se penetrace stává pojivem vztahu, jako by se vše centrovalo kolem ní.

Foucault si proto myslí, že můžeme najít inspiraci v antických konceptech, které však potřebujeme dnes dále rozvíjet a posouvat jinak. Kromě stoického důrazu na klid, duševní vyrovnanost a nadhled vidí inspiraci v homoerotických, stejnopohlavních vztazích lásky v antice. Tyto vztahy nebyly vázány primárně na sex, šlo spíše o bratrství a bratrské rovnocenné přátelství. Přátelství v tom nejsilnějším smyslu slova, o kterém hovoří také Aristoteles v *Etice Nikomachově*: přátelství mezi ušlechtilými osobami, kde ušlechtilí jsou obě osoby a obě si navzájem velkoryse přejí vše nejlepší. Nepřátelí-li se spolu totiž ušlechtilé osoby, nejde o pravé přátelství, ale o vztah jednostranného nebo oboustranného využívání, o cizopasení nebo o vzájemně výhodné pragmatické vztahy. To ale není pravé přátelství: je to jen využívání nebo obchod.

Formy stejnopohlavní lásky v antice se někdy odvíjely z výuky, šlo o vztah učitele a mladého jinocha, jindy šlo o válečná přátelství, kdy spolu šli do boje dva milující se muži a obětovali se ve válce jeden za druhého nebo si v boji navzájem velmi pomáhali. Foucault nehovoří o tom, že bychom měli obnovit přesně tyto typy vztahů, spíše jde o inspiraci: měli bychom se snažit vynalézt nové formy a typy vztahů, které budou založeny spíše na humanitě, bratrství a sesterství, hlubokém přátelství, nikoliv jen na sexu.

Jeví se navíc podle výzkumů mnohých vztahových a párových psychologů a psychoterapeutů, že právě vztahy založené na hlubokém (až bytostném) přátelství vydrží nejdéle: milujeme v nich totiž nejen tělo, ale zejména samu bytost, osobnost, samu individuální zvláštnost a jedinečnost, individualitu a osobitost partnera nebo partnerky. Neměli bychom ale podceňovat ani tělo a tělesnost: i to je ve vztahu podstatné. Podle výzkumů mají krásní lidé se symetrickým obličejem více přátel a větší úspěchy v kariéře i v životě obecně, jsou totiž většinou lidí považováni za sympatické, proto s nimi radši přátelí: už pouhý pohled na jejich krásnou symetrickou tvář v nich totiž vyvolává příjemné pocity slasti a ty je vedou k dalšímu kontaktu a partnerství s nimi (chtějí slast i v budoucnu).

Foucault zde vychází z ideálů Velké francouzské revoluce, kde kromě svobody (volnosti) a mezilidské rovnosti je také bratrství, nebo klidně i sesterství, prostě univerzální všelidská humanita a humánnost. Foucault přiznává, že neví, proč by měly právě tyto hodnoty platit, považuje to však za svým způsobem evidentní, i když – jak přiznává – asi jen proto, že je potomkem právě tradic francouzského osvícenství a republikánství. Ve Foucaultovi je i hodně z postmoderní skepse a relativismu, ironicky si uvědomuje, že tyto hodnoty platit nakonec nemusí, přesto je přijímá a bojuje za ně.

Foucault jako homosexuál byl paradoxně k sexuální revoluci „volné lásky“ i gayů a leseb ke konci šedesátých let trochu kritický: souhlasil s ní, ale řekl, že homosexuálové by se u toho neměli zastavit. Jejich homosexuální identita je jim totiž vnucena homofobní patriarchální společností; obraz promiskuitního „špinavého“ gaye sice můžeme navzdory společnosti oslavovat (gay pochody hrdosti), ale to je jen první krok. V druhém kroku bychom měli vynalézat a vytvářet nové formy a typy stejnopohlavní i heterosexuální lásky, zkusit být opravdu jiní: nikoliv jenom gay, ale spíše queer. Pokud totiž zůstaneme jen u prvního kroku, patriarchát budeme dále reprodukovat, jen dříve nenáviděnou a marginalizovanou gay identitu budeme nyní hrdě adorat. Zapomínáme však na to, že ji v takové podobě vytvořil sám homofobní patriarchát.

„Evoluční psychologie mluví o tom, že člověk je sociální zvíře, které žije v lidských komunitách (kmenech).“

BLÍZKOST JAKO MOŽNOST SPOJENÍ

Kdo jen trochu v pubertě filozfoval, pravděpodobně přišel na to, že je na světě sám, že jeho vědomí nebo mysl nebo prožívání, celá jeho osobnost, jsou osamělé, izolované od jiných vědomí a myslí. Nemůžeme přímo a bezprostředně cítit lásku nebo utrpení druhé bytosti: vždy cítíme pouze své vlastní emoce. Přesto se mnozí mnohokrát za život pokoušíme o hlubší blízkost: zdá se, že jednou z našich velmi přirozených a hlubokých potřeb je právě potřeba opravdové a skutečně hluboké blízkosti. Blízkost nám přináší pocit skutečného a dlouhodobého naplnění a štěstí, dlouhodobé životní spokojenosti.

Nakolik je možné se skutečně s někým druhým spojit? Plné spojení jednou umožní technologická revoluce, která propojí naše mozky, a tím zřejmě i naše myslí a prožitky. Potom spojením dvou nebo více mozků vznikne jedna jediná bytost s několika částmi, což už ale můžeme říct i nyní o vlastní myslí: skládá se z řady částí i krátkodobých mikroidentit.

Ale už nyní přes hlubokou empatii, soucítění a spolu-cítění můžeme do značné míry být „napojeni“ na milovanou bytost. Necítíme sice přímo jeho nebo její emoce, můžeme však v sobě vyvolat emoce velmi podobné. Stačí k tomu pozorně vnímat mimiku, gesta, řeč těla i skutečnou řeč milovaného blízkého člověka, dobře znát jeho postoje, hodnoty, cíle z minulosti a mít s ním dlouhodobé životní zkušenosti.

Když člověk prožívá skutečnou lásku, překonává vlastní sobectví a egocentrismus a nemyslí už jen a pouze na sebe, ale i na toho druhého: to je velmi osvobozující a naplňující. Egocentrismus totiž plodí úzkost a deprese, naopak když myslíme na druhého, osvobozujeme se a jsme mnohem volnějšími. Neurovědy to dokazují i přes funkční magnetickou rezonanci: egocentrická „default mode network“ (DMN), tedy defaultní nebo implicitní síť, je hyperaktivní u sebestředných lidí, a tito lidé pak mají deprese a úzkosti. Naopak u meditujících je tato síť hypoaktivní a malé děti ji ještě nemají ani plně vyvinutou, jsou tedy šťastnější, radostnější a plně optimistické.

Nakolik je možné se s druhým skutečně propojit? Mnohem více než to běžně realizujeme. Vše závisí na našem rozhodnutí, motivaci, skutečné chuti a dlouhodobosti. Musíme skutečně chtít, musí skutečně chtít i druhá strana a musíme být na sebe osobnostně a emocionálně napojeni, sdílet podobné hodnoty, postoje a životní plány i cíle. Ne u všech lidí dokážeme dobře číst jejich mimiku, gesta, „řeč těla“, pohyby rukou a nohou, když si však zvolíme partnera, kde je pro nás jeho řeč těla pochopitelná, může dojít k většímu propojení.

Také je důležitá vzájemná úcta a důvěra, což zní jako klišé, ale k budování skutečné a dlouhodobé blízkosti je to naprosto nezbytné. Když nemáme k druhému úctu a svým způsobem ho až v některých rysech „neuctíváme“, těžko v sobě najdeme dlouhodobou motivaci se k němu hodně přiblížit a propojit se s ním. Pokud mezi námi navíc nepanuje velká, až téměř naprostá důvěra, nejsme schopni se plně před druhým otevřít a být k němu zcela upřímní. Absolutní upřímnost se ve vztazích většinou neděje (neříkáme partnerovi všech-

ny mimoběžně nahodilé negativní myšlenky o něm nebo momentální impulzivní sexuální touhu po někom jiném, protože je asi kontraproduktivní a zbytečné mu to říkat), ale velká upřímnost možná skutečně je.

Co vůbec znamená to, že se s někým skutečně propojíme a prolujeme? Budujeme s ním jakési společné kolektivní „my“, z jednotky či jednotky „já“ se přesouváme a rozšiřujeme do jednotky a jednoty „my“, jakési naší společné kolektivní identity a intimity páru, dvojice. Můžeme se stát až jakýmsi duševními či duchovními dvojčaty a blízcí, kdy jsme si skutečně vzájemně hodně oddaní a odevzdání jeden druhému věrně a pevně. Stáváme se opravdovými spojenci, opravdovými přáteli, věrnými a oddanými druhy, spolu-druhy nebo sou-druhy (bez komunistických konotací).

Důležité k budování blízkosti je mít na to dost času a motivace, silné a časté společné zážitky a spolu-žití mohou náš vztah blízkosti velmi prohlubovat. Je zde však vždy riziko odcizení, vztahy se rozpadají, ale ne všechny vztahy se rozpadají.

„Máš v sobě prvky
Mesiáše i Venuše,
nepochybuju
o tom.“

JEŠTĚ VÍCE NEŽ BLÍŽKOST JE CO NEJVĚTŠÍ SPOJENÍ A PROLNUTÍ SE S DRUHÝM ČLOVĚKEM

Opravdovým cílem vlastně není blízkost, ale spíše reálné spojení. Aby se ze dvou stal jeden, aby byla budována jedna společná skupinová kolektivní párová identita „my“. Je v nás touha překonat oddělenost našeho já a jeho izolaci a samotu, osamění. Je v nás touha sdílet ty nejtajnější myšlenky, city, ale i pachy, touhy, doteky, chutě a choutky s někým druhým, kdo byl původně jiný, cizí, izolovaný a prostě „ten druhý“ nebo „ta druhá“, nyní je však náš, můj, náš vlastní, domácí, osobní, prostě „můj“.

Je v nás však stále i sobectví, kdy každý myslí zejména a především na sebe sama a na vlastní prospěch. V budování blízkosti, spojení a spojení můžeme tedy vždy sledovat dva protikladné pohyby: touhu po větším spojení s druhým, také však touhu po vlastním egoistickém prospěchu. Dáváme sice druhému a milovanému člověku hodně, sobě však většinou dáváme více. Když máme majetek, poskytneme třeba část milovanému člověku, obvykle však mnohem menší část, sobě si necháme víc. Možná krátkodobě to může být naopak, ale dlouhodobě mnohdy sobectví vyhrává. Je zajímavé sledovat v nás tento vnitřní konflikt a boj mezi sebe-láskou a láskou k druhému člověku, který je náš, můj, je blízký, ale je pořád jen „ten druhý než já“, „ten vnější ode mě“.

Skutečná láska však má velkou sílu a je schopná mnohé naše sobectví skutečně výrazně oslabit a tím v nás vyvolá přílivy velké radosti, blaženosti a nadšení. Osvobozuje nás od tíže našeho sebe-důležitého malicherného jáství a najednou se cítíme mnohem lépe, jsme lehčí, volní, nadšení, plní entuziasmu a exaltace, cítíme se být svobodní. Láska je velmi silná, musíme se však i vždy ptát po její dlouhodobosti a po tom, nakolik slouží jenom přírodě a reprodukci našich sobeckých genů, jak o tom mluví biolog Richard Dawkins.

Stojí před námi tedy v životě velký úkol a velká volba, kdy stále znovu volíme mezi naším sobectvím a tím, že máme druhého rádi „jako sebe samého“ a někdy možná dokonce i více. V pravé lásce podle mého soudu

nejsem poblouznění či pobláznění, nejde o to, že bychom druhého jen idealizovali a adorovali (i když to jistě také!), ale jsme schopni vidět to nejkrásnější z něho, jeho pravou dokonalost, jsme schopni vidět ho tak, jak ho vidí samotný Bůh. Tehdy milovaný může zažít pohled Boha na něj a Boží přijetí nejen celé jeho osoby a osobnosti, ale i jeho existence: protože my vidíme Boha v něm, a on jako Bůh se na nás dívá a vidí zase Boha v nás. Je to vzájemné a v ideálním případě rovnocenné, obousměrné a symetrické.

Láska je ohnivý cit, lze ji tedy v textu vyjádřit nejlépe básní, příkládám proto báseň, kterou jsem v těchto dnech napsal své přítelkyni Marianě – a následuje její vlastní odpověď, také formou básně:

POEMA O LÁSCĚ, TEDY POEMA POSVÁTNÁ

Spolu jsme svobodný má přítelkyně!
Proč máš ten cynismus sarkasmus atd. atd.?
Ale jsi ČISTÁ DUŠE, to je tvá FORMA ODPORU
prostě, proti tvrdému světu.
Máš zkratka zvláštní kombinaci tvrdosti a jemnosti no... Vevnitř jsi ale jemná, a to jak v břiše, tak v tvech očích...
Když se ti dívám do očí, vidím čistýho Boha, kterej mi věří a kterýho NESMÍM ZABÍT.
Však mě nemůžeš zabít more, voláš.

OPRAVDU ne?

JAK TO, ŽE se navzájem až tolik uklidňujeme?
Jsme spolu kvůli koitu bejby.
Jsme spolu kvůli spiritualitě, ty maličkatá bejby.
Někdy je s náma dokonce i Bůh, zastaví se podívat na odlesk světla na starý petce na poli.
JSEM TARZAN JSEM TARZAN, kterej se bojí,
A PŘECE jsme OBA TARZAN, to jsme dokázali
Otcí, Matce, Škole, Zákonu, Komisi i Soudu!
Anarchie a rebelie, ujetost v našich myslích,
jsme VYŠINUTÍ stejným druhem magorství...
Jsme velmi jemní a citliví, říkám já, já, tedy
tvůj měknoucí chlapík v tvé rozedrané náruči.
Někdy se i trochu nudíme, ale jsme partáci velicí.

Jsi hlubší než si sama o sobě myslíš... Z tvých očí jde síla, síla dobra, síla čistého srdce, a pak taky síla vesmírná a kosmologická, před kterou se stydím a skláním zrak, protože jí nejsem hoden.

Dotknou se tě jenom jemně a řeknu jako JOUDA jenom AHOJ. Chtěl bych se dotknout třeba i víc, ale tvá osobnost mě zjemňuje až na tento jemný dotek jenom.

Nejen u tý Kaple šla z tebe skutečná Síla, včera taky. Tvářila ses jak maličká desíletá holčička, jak malý dvanáctiletý Ježíš v Chrámě. Máš v sobě prvky Mesiáše i Venuše, nepochybuju o tom. I když mě opustíš s mladším klukem s hezčí tváří nebo i když umřu na infarkt či mrtvici ze stresu z konfliktů, vím dobře, že na mě NIKDY NEZAPOMENEŠ a budu trvale vepsán v tvém srdci. Teď trochu pláču dojetím. Utřel jsem slzu. Ta síla z tvých očí má podobu Světla, které tu mystickým způsobem celou dobu VLÁDNE a navzdory zlu udržuje vše v DOKONALÉM POŘÁDKU a POKOJI.

V TOM BOŽSKÝM HLUBOKÝM POKOJI, který cítíme, když jsme spolu, a tebe to HNĚVÁ, protože ti to bere tvé rebelství. Ale rebelství na hlubší rovině zůstává: je to anarchie, která hýbe hvězdami a vidí v mých očích jen neživou pohyblivou hmotu, žádné já a jáství, přece však úplně vše a všechno VÁŠNIVĚ A NESKUTEČNĚ MILUJE A OBJÍMÁ.

JÁ TEBE MARIANO VÁŠNIVĚ A NESKUTEČNĚ MILUJU A OBJÍMÁM.

Dělám to snad já? Ne, to dělá svět, to dělají ty hvězdičky, který včera svítily a tys řekla, že je to normální a obyčejný. Což nebylo: vše normální je velmi divný, ale vidí to jen básníci. Tedy někdy my dva.

V těch očích ses mi i včera otevřela a ztratila jsi tvář a masku. Bylo tam dobro, jenom ryzi jemné a měkké dobro dítěte a Boha. Byla tam síla tvého mladého Života a jeho EXTRÉMNI POSVÁTNOST a DŮSTOJNOST.

Díváš se do mých očí tak pozorně a mužsky jako mladý zapálený systematický analytický muž-filosof. Co v těch mých očích vidíš? Jsem tě vůbec hoden nebo už jsem vyhořel?

Vím, že ta síla tvých očí bez masky mě fascinuje a naplňuje. To hovoří Bůh, jehož jsi částí. Bůh promluvil, podíval se na mě a já věděl, že je to on. Konečně ke mně promluvil, oslovil mě jako v bibli mým jménem TONY a řekl, že je dobře, že existuju. Pláču: vím totiž, že nelžu.

Odpověď Mariany Habermannové (strach v ní je psán jako „strah“ v odkazu na to, že jsem

Autor je filozof, věnuje se současné etice, analytické filozofii i postmoderní filozofii, umění, herectví a tzv. performance art.

ve velkém strachu napsal tužkou na kuchyňskou linku nikoliv STRACH, ale STRAH, až tak ochromila panika i mé myšlení):

SPOLU jsme svobodní můj princí můj tarzane můj bratře synu žáku učiteli lásko manželko nehybná a vždy prchající!

Proč máš ten strah když není ano opravdu NENÍ se čeho bát? Proč máš ty roztrásené ruce, tolik slov odůvodňujících, ujišťujících, však jsi tak Real. Vše je árt tak PROČ se bát???

Jsi svým způsobem ženská křehkost, má slova tě zraňují, kane slza a za ní další, chceš se držet za ruce, ale jak kluk, vlasý rozčuchaný a tak hrozně křivej úsměv. Chodíš jak jouda, užas. Texty máš jak světa kus jsi zvíře jsi king jsi nadřezenej jsi v sexu jsi životem žit nezdržuješ se.

Vážený pan doktor, autor je filosof. Prohlédl jsi je Tony. Stále chodíš jak jouda v tom ÚŽASU ze světa co je všude kolem všeobjímající celek je toho příliš je toho MOC je toho kvanta je toho doléhající ze všech stran různý větvičky a seschlý listy a historky a šlapat dál a ty to všechno v úžasu pozoruješ a vidíš a máš nějaký to předporozumění a možná i rozumění a já tě v úžasu následuji a pozoruji.

Nemůžeš mě zabít more! Volám, ale věřím že nemůžeš, že bys to neudělal, že jsi můj, ale bojím se o tebe, že ty jsi citlivá Mariana a já tě mohu zabít a když se chovám špatně a nevhodně a omezeně tak se už přitom modlím abys mi odpustil a pochopil. Někdy jsem analytik a chladně kalkuluji a pak se cítím jako necita. A zdržuji se pochyby a zasekávám se ale ne ty ne ty jedeš dál a dlabeš na ně na mě na vše na pochyby není ČAS a ČAS to jest BYTÍ a já CHCI být a rychle rychle rychle rytmus rytmus jedeme Spinoza jedeme afekt radosti JDEŠ SE MNOU TONY???

Vidíš ve mě oblaka ale já nejsem tolik, vím to, ale já v tobě cítím tu radost protože ty ses rozhořel jako PRSKAVKA JSI OPRAVDOVÝ BEATNIK A TA HOŘÍ A HOŘÍ JAK OHŇOSTROJ A VŠICHNI vzdychnou: jůů

Zima zima třesu se ale ty v tý tmě ne, není ti zima často se tak směšně strachuješ směšně zbytečně Tony!

Nebrečím.

Nebrečím lásko.

Jsem neskonale vděčná i za těch pár chvil týdnů měsíců s Tebou. Vděčná extrémně a extrémně vím že to tak má bejt takže ti kašlu všechny tvoje strachy krachy tlachy, tobě se to nelíbí že to zlehčuji ale JÁ VÍM ŽE JSOU PROBLÉMY NAKONEC ASI JEDNO. Víš to taky? Víš toho moc, máš už klid ale, máš klidnější a klidnější, stále dopředu ale už nenadsazuješ. Jsem s Tebou more je mi u zadku jak moc se ti nelíbí pochyby. Jsem s Tebou a BUDU A HLAVNĚ a hlavně děkuji děkuji za Tebe. Nevím jestli bohu nebo podobným blbinkám ale extrémně jsem vděčná a беру opravdu vážně
Všechno

Autor je filozof, věnuje se současné etice, analytické filozofii i postmoderní filozofii. Napsal například knihy *Jáství a svobodná vůle* (2013) nebo *Problém jáství* (2016). Věnuje se také umění, herectví a tzv. performance art, mnohé z jeho svobodné tvorby lze nalézt na jeho YouTube kanálu nesoucím jeho jméno.

Unitářství – jeho rozvoj a poslání

Mark Shiels

Jedna z největších výzev, jimž jako unitářské a univerzalistické sbory v současnosti čelíme, se týká otázky, jak zvětšovat své sbory na lokální, státní i globální úrovni. Domnívám se, že u příležitosti 100. výročí českého unitářství si musíme položit otázku, jak naší unitářské víře a našim „společenstvím víry“ zajistit přežití pro dalších pět až dvacet let.

Když se kolem sebe rohlédneme, nutně zjistíme, že zlatý věk českého unitářství je pryč. Je pro to řada různých důvodů jako vliv druhé světové války, německá a později ruská invaze do bývalého Československa a rovněž omezování církví a náboženských organizací za komunistického režimu. A možná také ztráta naděje a přijetí sekularismu, který měl dlouhodobý vliv zvláště na liberální náboženská společenství, jako je právě to naše.

Když se podíváme na dnešní počty unitářů v České republice, jsou mnohem menší než za dob Čapka a Hašpla. Máme osm sborů, osm „společenství víry“, a máme-li přežít a rozrůstat se, pak si musíme položit několik závažných otázek, zamyslet se do hloubky nad strategiemi růstu pro blízkou a střednědobou budoucnost.

CO JE TO RŮST A MISIE?

Význam slova růst znamená „proces zvětšování velikosti“. Význam slova misie je „poslání

a povolání v náboženské organizaci, zejména křesťanské, k vyjití a šíření víry“. Bez misie početního růstu nedosáhneme.

Samozřejmě, lidé někdy nacházejí společenství víry v souvislosti s přechodovými rituály (jako jsou svatby, pohřby, uvítání dítěte atd.), které jim poskytují naši duchovní. Čas od času si nás budoucí členové najdou také prostřednictvím naší práce pro sociální spravedlnost, díky osobnímu přátelství s někým ze členů, tak, že si o nás přečtou na internetu, nebo prostřednictvím našich publikací a časopisu *Tvůrčí život*. Mohou si nás najít i prostřednictvím našich kontaktů s dalšími liberálními náboženskými organizacemi a teologickými institucemi.

Myslím, že pokud máme znovu získat nebo objevit cosi jako „misijního ducha unitářství“, musíme se nejdříve podívat, co znamená „misie“ pro „mateřské náboženství“, z něhož naše tradice vznikla, totiž pro křesťanství.

„Křesťanská misie je organizovaná snaha o šíření křesťanství směrem k novým konvertitům.“

(Foto
© pixabay.com.)

Význam křesťanské misie: „Křesťanská misie je organizovaná snaha o šíření křesťanství směrem k novým konvertitům. K misií patří vysílání jednotlivců a skupin za hranice, a často i do jiných zeměpisných oblastí, aby tam hlásali evangelium a případně i rozvíjeli další činnosti, jako vzdělávací či zdravotnické.“

Myslím, že většina z nás se shoduje na tom, že naše tradice vznikla z radikální protestantské reformace 16. století – některé z našich unitářských sborů zůstaly zakořeněny v liberálním křesťanství, a to zvláště ve Spojeném království, Maďarsku a Transylvánii. V těchto „liberálních křesťanských unitářských společenstvích“ vychází pojetí misie do velké míry z křesťanského náboženství. Mnoho nových členů, které k sobě přitáhnou, jsou křesťané rozčarovaní z pravoslavného či evangelického křesťanství – tedy křesťané hledající liberálnější a osobnější vztah k Bohu. Tato společenství přitahují také křesťany a liberálně náboženské/duchovní lidi, kteří chtějí svoji víru prožívat prakticky a imaginativně, k čemuž může patřit práce pro sociální spravedlnost nebo politické kampaně, podporované jejich sbory – za práva žen, LGBT lidí, za zrovnoprávnění manželství, kampaně za občanské svobody atd.

Ačkoli unitářská křesťanská společenství mají „unitářskou či svobodnou křesťanskou teologii“ (svobodnou v tom smyslu, že nevyžadují schvalování nějakého vyznání víry, doktríny nebo dogmat), jsou do velké míry součástí křesťanství – kladou velký důraz na osobní vztah k Bohu Otci či víru v něj a chovají velkou úctu k Ježíši jakožto zakladateli křesťanství. Myslím, že většina křesťanských unitářů by nepřijala koncepty jako dědičný hřích nebo věčné tresty za hříchy spáchané na Zemi. Liberální křesťanští unitáři se z většiny shodnou na tom, že bible je „inspirována Bohem“ a sepsána lidskými bytostmi, a proto není neomylná.

Myslím, že naše liberální křesťanské unitářské církve mohou světu v rámci své misie nabídnout cosi velmi konkrétního a přitažlivého. Tato společenství bývají pevně zakotvena v křesťanství, a proto mohou světu nabízet veškerou historii, spisy a učení této

víry. Nejsou však přitom spoutána věroukou či dogmaty, což jim umožňuje nabízet světu radikální podobu křesťanství, v níž je Ježíš chápán jako Učitel, Bratr a Boží syn tak, jako jsme my všichni synové a dcery „Boha“. Mnozí z našich unitářských bratří a sester jsou zároveň univerzalisté, protože věří, že všechny lidské bytosti mohou nalézt spásu a že naše duchovní poutí je neustálým úsilím o individuální zdokonalování.

Myslím, že pokud se unitářští křesťané dokáží zorganizovat a vydat se na „misijní tažení“, téměř jistě pak zažívají velký početní růst. U těchto společenství, která se rozrůstají a nemají dostatečnou vizi ohledně „misie“, však vidím jeden nedostatek, a sice v tom, že tato společenství mívají často historické budovy, jež se snaží udržet v dobrém stavu, a pokud se jim daří udržovat v dobrém stavu budovy, nemívají pak často peníze na placené vedení nebo na plat profesionálních duchovních.

Myslím také, že jsme se jako denominace poněkud zdráhali podpořit růst jednoho proudu unitářství na úkor jiného. Nejsem si jistý, že to bylo správné. Myslím, že jsme možná poněkud váhali, zda nechat zaznít hlasy svých sester a bratří z řad unitářských křesťanů, a to z obavy, abychom se nějak nedotkli neteistických sester a bratří, zvláště pak těch, kteří se identifikují jako humanisté, agnostici, ateisté, buddhisté, panteisté nebo pohané. Možná v tom byla i obava z toho, že by nás růst křesťanských unitářských společenství přiblížil mainstreamovému křesťanství.

Výhodou, kterou mají unitářští křesťané, když se zorganizují a vydají na misi, aby získávali nové členy pro křesťanské křídlo unitářské víry, je skutečnost, že jejich osobní i kolektivní víra vychází z křesťanství. Myslím, že jsou díky tomu pochopitelnější pro ty, kdo byli vychováni v křesťanském náboženství, ale odmítli křesťanský fundamentalismus. Pro lidi, kteří se identifikují jako křesťané, ale potřebují liberálnější a inkluzivnější přístup k víře, jsou unitářské křesťanství a unitářská křesťanská společenství přitažlivá, protože nejsou určována ani omezována věroukou či dogmaty. Jednotlivec si v rámci unitářského křesťanství může myslet, co chce.

Podle statistik z roku 2020 přísluší 47 % Američanů k nějakému sboru, kostelu, synagoze či mešitě.

(Foto

© pixabay.com.)

Tím nenaznačuji, že by se z našich unitářských sborů v České republice měly stát křesťanské unitářské sbory. Jen zdůrazňuji, že podle mě mají křesťanská unitářská společenství výhodu co do prezentace a marketingu. Když někdo řekne „liberální křesťan“, většina lidí v Evropě a v Severní Americe si dovede představit, co to znamená. Když se řekne „unitář“, vznikají z toho často zmatky. A proto si myslím, že je mnohem snadnější propagovat misií zacílenou na oslovování nových členů liberálně křesťanského křídla unitářství.

UNITÁŘSKÁ UNIVERZALISTICKÁ ASOCIACE – ČLENSTVÍ, RŮST A PŘESAH

Naše sestry a naši bratři ze Severní Ameriky považují růst za něco, co se týká mnoha oblastí, nejen početního růstu. V UUA se uvádí pět způsobů, jak se mohou sbory rozrůstat, a to:

1. Početní růst, při němž roste počet lidí chodících do kostela nebo navštěvujících programy sboru, což vede k nárůstu členstva sboru;
2. Duchovní růst jednotlivých členů;
3. Schopnost sboru zachovat si dobré zdraví jako církevní organizace ve světě a udržovat dobré vztahy mezi členy;
4. Schopnost sboru žít unitářské a univerzalistické hodnoty ve světě;
5. Snahy sboru spojovat se s podobně smýšlejícími náboženskými společenstvími a dalšími sbory unitářů a univerzalistů.

Naše severoamerická organizace UUA má mnoho zdrojů, jak podporovat a prosazovat růst sborů. Má největší sídlo i tým zaměstnanců ze všech unitářských organizací na světě. Má také profesionální výukové programy leadershipu pro duchovní, které jim mnohé z ostatních náboženských organizací v USA mohou jen tiše závidět. Duchovní a členové vedení sborů získávají profesionální dovednosti a porozumění tomu, jak svým organizacím zajistit růst.

Je těžké srovnávat situaci v Severní Americe a v Evropě, protože podle statistik z roku 2020 přísluší 47 % Američanů k nějakému sboru, kostelu, synagoze či mešitě. V Evropě jsou procenta lidí, kteří chodí do kostelů, synagog nebo mešit mnohem nižší.

Souhlasím s modelem UUA, podle něhož existuje pět způsobů, jak mohou sbory růst, ale trochu mě znepokojuje to, že zahrnuje „duchovní růst jednotlivých členů“ do růstu sboru jako celku. Jedním z důvodů mého znepokojení je to, že jsme už jak v Evropě, tak v Severní Americe viděli mnoho sborů, jejichž členové se soustavně věnují různým duchovním učením a praktikám, aniž by pociťovali osobní či kolektivní odpovědnost za misi a přesah. Tyto sbory nové členy často příliš nevitají a může v nich vznikat atmosféra poněkud připomínající soukromý klub. Velmi si vážíme osobního duchovního růstu v našich sborech, ten však musí být vyvážen odhodláním k růstu a misi.

Viděl jsem, jak ve Spojeném království vymřelo mnoho církevních společenství právě kvůli chybějícímu odhodlání k misii, přesahu a růstu.

V České republice si musíme položit několik vážných otázek. První otázkou, nad níž se musíme zamyslet, je to, zda naše sbory přežijí dalších pět až deset let. Pokud myslíme, že ne, co tedy s tím? Jsme, pokud jde o budoucnost unitářství v České republice, ve stavu akutní nouze?

Znak Unitářské univerzalistické asociace
(Unitarian Universalist Association).

(Foto převzato z uua.org.)

MYŠLENKY K PŘESAHU, MISII A RŮSTU

Moje prvotní myšlenky jsou, že duchovní nebo představitel sboru se musí v otázkách potřeby růstu našich sborů shodovat s postojem ústředí a svého sboru. Zažil jsem, že jeden z mých sborů ve Spojeném království rostl a měl jsem za to, že to vedení obce a členové vnímají stejně jako já. Pak jsem ale zjistil, že když jsem během prvního roku své služby uvítal v našem sboru dvacet nových členů, představenstvo sboru se z toho začalo cítit nejistě. Členové představenstva se totiž obávali, že ztratí své pozice a nebudou moci vést záležitosti sboru tak, jak na to byli po mnoho let zvyklí.

Když se ohlédnou zpět, jsem rád, že jsem tento sbor během svého duchovenského působení zvětšil a že mnoho těchto nových členů zůstalo a že začali být velmi aktivní jak ve sboru, tak i v jeho vedení. Zároveň ale vidím i to, že nadšení pro naši víru a pro růst sboru mně neumožnily nahlédnout to, že mnoho členů vedení růst sboru znejišťuje.

Když duchovní, laičtí představitelé i vedení sboru růst skutečně chtějí, musíme poctivě a otevřeně mluvit i ve sboru o tom, zda chceme růst a zda vítáme nové členy, nebo jestli chceme zůstat malou skupinou a případně vymřít.

Když jsem pracoval jako ředitel pro sociální spravedlnost v hlavním sídle unitářů ve Spojeném království, navštívil jsem mnoho sborů ve Velké Británii a v Severní Americe, kde byla spousta plakátů a letáků a tom, jak sbor vítá nové lidi – ale realita, s níž jsem se při jejich návštěvě setkal, se od tohoto „vítacího“ image na plakátech a v brožurkách velmi lišila. Je možné, že některé sbory mají na jedné straně pocit, že by růst měly, ale na druhé straně jim k tomu chybí energie či vize. Musíme si dávat pozor, jakým způsobem se prezentujeme ve zveřejňovaných dokumentech. Když chceme růst, musíme nové lidi skutečně vítat.

Jednou z překážek růstu, které měly historicky velmi negativní dopad na některé z našich sborů ve Velké Británii a Severní Americe, je intelektuální snobství či sektářská teologie, které v nich v minulosti vládly. Existovaly sbory, kde se z teologického hlediska považovali za humanisty, ateisty či agnostiky a pohlíželi negativně na potenciální nové členy, kteří se označovali třeba za liberální křesťanské unitáře či panteisty, abych uvedl alespoň některé. To pak vedlo k vylučování bohatství a rozmanitosti, jež existují v rámci našich sborů.

V 60., 70., 80. a 90. letech vedly tyto sektářsky exkluzivistické postoje k tomu, že z popisů Boha, víry a duchovních zkušeností byl záměrně vylučován duchovní jazyk i pojmy užívané v křesťanství. To se týká i nedoceňování Nového zákona a Ježíšovy osoby i jeho učení. Tyto sektářské teologické postoje v našich unitářských a univerzalistických sborech naštěstí vymírají.

Některé z našich evropských a severoamerických sborů dosud podléhají intelektuálnímu snobství, což může být překážkou růstu a vývoje. Když se vydáme na misii, abychom získávali nové členy nebo se snažime přivést na shromáždění nové lidi a vyvoláme v nich neúmyslně pocit intelektuální či vzdělanostní nedostatečnosti, pak si prožitek růstu prostě nezasloužíme. Musíme myslet na to, jak nové lidi při shromážděních vítat a jak jim dát najevo, že je naše unitářská víra inkluzivní a není privilegiem akademických či intelektuálních elit.

A CO KDYŽ SBOR RŮST NECHCE

Někdy se sbory rozhodnou nerůst. Může to být proto, že jejich členové stárnou a nemají pro růst energii, nebo že duchovní a členové vedení k tomu nepocítují dost nadšení a ztratili vizi sborového vývoje. O mnoho unitářských i unitářských a univerzalistických sborů jsme přišli proto, že duchovní odešel po mnoha letech služby do důchodu a sbor to prostě vzdal a o vizionářské vedení nového duchovního už neměl zájem.

Myslím, že je v pořádku, když sbor prostě růst nechce. V pořádku už ovšem není, když k růstu nedochází proto, že ho nechtějí duchovní anebo vedení. Když sbor a duchovní růst nechtějí, je důležité, aby o tom členové ústředí a místního sboru dokázali otevřeně a se vzájemným respektem mluvit. Kongregacím, které nemají žádnou vizi růstu, se nemají přidělovat peníze ani granty určené k podpoře růstu.

Někdy se stane, že si sbor přizná, že vlastně růst nechce, a dojde k novým věcem. Šestnáct let jsem dvakrát za měsíc vedl shromáždění v malém sboru v londýnském East Endu. Budovu měli ve špatném stavu, členové stárli, a i když se jednalo o velice přátelskou skupinu lidí, sami přiznávali, že do několika let v této části Londýna zřejmě žádný unitářský kostel ani sbor nebude. Velice otevřeně a poctivě mluvili o tom, že jejich sborům zbývá možná už jen posledních pár let. Nějak se stalo, že díky této míře otevřenosti a poctivosti mívali vždy velikou potěchu ze shromáždění i společně tráveného času. Myslím, že někdy, když se sboru podaří takto spolu otevřeně a poctivě mluvit, to může členům umožnit docílit lepšího vzájemného porozumění i naplánování toho, co společně do budoucna chtějí.

Poté co si promluvili o tom, že jejich sbor nebude mít dlouhého trvání, vytvořila se kolem tohoto sboru skutečně pozitivní atmosféra a místní lidé se začali dovídat, že tady je velmi přátelský sbor starých lidí. Na shromážděních se začali objevovat noví a mladší lidé a stali se členy sboru. Tito noví lidé měli schopnosti, energii i smysl pro vizi tohoto sboru do budoucna. Někteří se stali nejen členy sboru, ale i jeho vedení. Během dvou let tito členové vedení oslovili stavební a developerskou společnost. Uzavřeli právní dohodu, že společností prodají

starý kostel a sály i s pozemkem, s podmínkou, že společnost pro sbor postaví novou budovu multifunkčního kostela.

Starý kostel a sály byly zbořeny a vedle nových bytů byl postaven nový kostel. Tento sbor je dodnes velmi živý a novou kostelní budovu využívá nejen sbor, ale také místní umělci pro výstavy a slouží zároveň k setkávání komunitních skupin.

Myslím, že vést o budoucnosti našich sborů takové hovory je správné a náležité. Myslím, že pro mnoho unitářů a univerzalistů je „očekávání růstu“ vlastně břemenem. Je totiž možné, že naše sbory jsou spokojené s tím, jak to je. Možná chtějí raději zůstat malými skupinami a těšit se z důvěrného přátelství, jaké existuje právě mezi členy malých sborů. Možná, že je pro naše členy, duchovní, či laické představitele změna příliš obtížná a zdráhají se pustit do jakékoli formy přesahu či misie z obavy, že by noví členové s sebou přinášeli nové myšlenky, což by zas přinášelo změny v programu sborů, v podobě shromáždění a možná by se tito noví členové časem stali i členy našeho vedení.

Změny bývají pro sbory obtížné, a zvláště pro ty malé, v nichž se členové už léta navzájem znají. Myslím však, že bychom si měli poctivě říci, zda chceme, aby náš sbor rostl, nebo ne. V první řadě si to musíme poctivě říci mezi členy navzájem a pak to poctivě sdělit dalším sborům a ústřednímu vedení. Když nechceme početní růst členů, musíme si naplánovat, jak naložíme s těmi roky, které nám jako sboru zbývají.

Unitářská společenství přitahují také lidi, kteří chtějí svoji víru prožívat prakticky a imaginativně, k čemuž může patřit práce pro sociální spravedlnost nebo politické kampaně.
(Foto © pixabay.com.)

SOCIÁLNÍ SPRÁVEDLNOST JAKO FORMA PŘESAHU/MISIE

Část našich unitářských a univerzalistických sborů v Severní Americe, i evropských unitářských sborů, se velmi angažuje v činnostech pro sociální spravedlnost. Tyto sbory vnímají svoji angažovanost v programech a činnostech na podporu sociální spravedlnosti jako způsob, jak mohou žít své unitářské a univerzalistické hodnoty a svoji víru ve světě.

Ve Velké Británii, Evropě i Severní Americe máme mnoho takových příkladů. Velmi dobře to dělají duchovní a členové dvou britských unitářských sborů ze Severní Anglie, v Liverpoolu a Leedsu.

Sbor v Liverpoolu provozuje fotbalový klub určený primárně uprchlíkům a žadatelům o azyl, ale mezi jeho členy patří i členové sboru. Tento Church Football Club hraje místní ligu a jeho členové společně hrají, trénují, setkávají se po tréninku a také spolu chodí do kostela. Tento projekt skutečně zvyšuje viditelnost sboru „ve světě“. Přitáhl dokonce i pozornost místních novinářů a lidí z jiných náboženských společenství a charitativních organizací pracujících s uprchlíky a žadatelé o azyl.

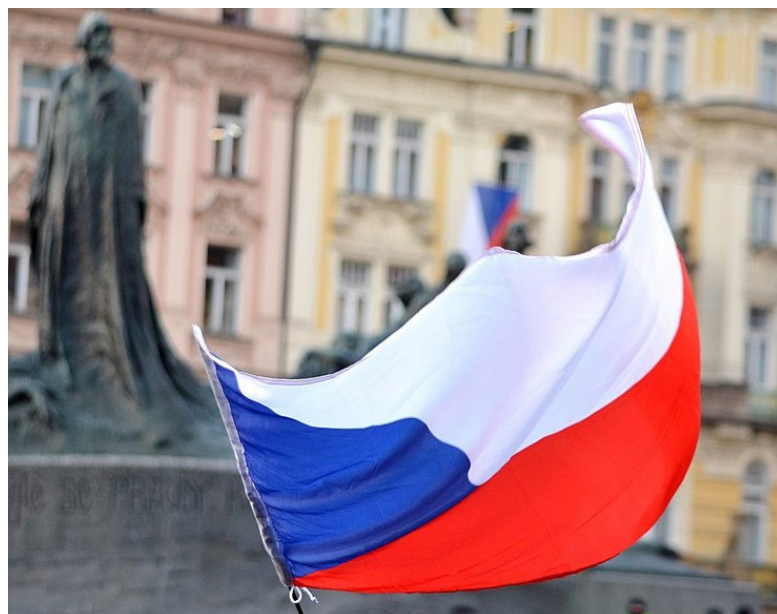
Sbor v Leedsu má velmi činný program sociální spravedlnosti, k němuž patří práce s lidmi z jiných náboženských skupin, pomoc lidem

bez domova a „konverzační klub pro uprchlíky a žadatele o azyl, provozovaný s místní charitou. Při tomto „konverzačním klubu“ se podává čaj, káva a jídlo a pro uprchlíky a žadatele o azyl představuje šanci mluvit anglicky a zlepšovat si jazykové dovednosti. Rovněž jim poskytuje profesionální pomoc při hledání bydlení, získání možné finanční podpory i přístupu k jídlu a oblečení, jež dodávají členové sboru a jejich přátelé.

Existuje mnoho dalších příkladů toho, jak se unitářské sbory ve Spojeném království zapojují na místní úrovni do aktivit na podporu sociální spravedlnosti a tím pozitivně zviditelňují, jak prožívají svoji víru ve světě.

Další sbory ve Spojeném království a Severní Americe podporují sociální spravedlnost prostřednictvím různých dalších aktivit a politických kampaní. Jak už jsem uvedl, tyto sbory se zabývají záležitostmi jako „Women’s Rights and Women’s Right to Choose“ [Práva žen a právo žen na volbu (těhotenství či jeho ukončení) – pozn. překl.], práva LGBT lidí, rovný přístup k manželství, zelené, ekologické a environmentální problémy, bezdomovectví, záležitosti míru a nenásilí a kampaně za občanské svobody, abychom uvedli alespoň některé.

Ať už se zapojujeme do jakéhokoli programu pro sociální spravedlnost či do politické kampaně, vždycky jde o způsob, jak prožíváme

„Zde v Praze a v České republice máme historii, na kterou můžeme být hrdí.“

(Foto

© pixabay.com.)

své unitářské hodnoty a náboženství ve světě na individuální i kolektivní úrovni, a to v rámci svého společenství a jeho prostřednictvím. Na unitářské hodnoty bychom měli být hrdí a měli bychom nahlas mluvit o tom, že svoji unitářskou víru aktivně žijeme ve světě. Je to jeden ze způsobů, jak mohou lidé zjistit, co jsme zač a jakých hodnot si ceníme.

JAK PŘÍSPÍVÁME K RŮSTU UNITÁŘSKÝCH SBORŮ V ČESKÉ REPUBLICE?

Myslím, že úplně nejdřív ze všeho si musíme o růstu promluvit mezi sebou. První hovor by měli vést členové na úrovni místních sborů a měli by se v nich zabývat následujícími otázkami:

1. Chceme zvýšit počet členů našeho místního sboru?
2. Jestliže se nechceme rozrůstat, jaký to má důvod?
3. Máme v našem sboru dost energie a dostatečnou vizi k tomu, abychom se rozrůstali?
4. Mají někteří z našich členů zájem o růst sboru, zatímco jiní vůči růstu pocítují vlastně nechuť?
5. Kladou duchovní anebo členové představenstva odpor vůči růstu? A pokud ano, proč?

Když začneme ve svých sborech s těmitohovory, musíme se smířit s tím, že některé sbory o růst prostě stát nebudou. Nemůžeme zvětšit velikost sboru tam, kde mezi členy i vedením vládne vůči růstu nechuť. Když se však nějaký sbor rozhodne, že o růst nemá zájem, měly by se mu omezit finanční zdroje. Takový sbor by měl i nadále pobírat dostatečnou finanční podporu, aby se mohl setkávat a využívat pomoc duchovního, ale neměl by mít vyhlídky na žádné další granty či finanční pomoc. Tyto peníze by měly být poskytovány sborům, které chtějí růst, a duchovním a představitelům obcí, kteří mají vizi růstu svých sborů.

Sbory, které se rozhodnou, že růst chtějí, by měly dostat profesionální podporu, aby mohly rozvinout lokální strategii a plánování sborového růstu. Profesionální pomoc jim může poskytnout organizační poradce se zaměřením na růst sborů/církví, nebo poradce pro růst sborů z UUA. Profesionální pomoc může také přijít od duchovního nebo laika z našich dalších unitářských organizací, který má odborné znalosti, zájem a zkušenosti se sborovým růstem.

Jsem také toho názoru, že by duchovní, podobně jako lékaři, psychologové a psychotherapeuti, měli mít vyčleněn každý rok určitý počet hodin na „soustavný rozvoj odborných dovedností“, řekněme dvacet osm až čtyřicet hodin ročně. Z tohoto „soustavného rozvoje odborných dovedností“ by duchovní mohli čerpat pro svoji práci. Mohl by mít formu buď osobní přípravy, nebo školení. Protože pokud mají duchovní dobře fungovat v rozrůstajících se sborech, musí se neustále odborně rozvíjet v oblasti duchovenské služby.

Když už pro naše sbory rozvíjíme plány a strategie růstu, bylo by také dobré začít hovořit o růstu na celostátní úrovni. Možná by k tomu bylo dobré založit „celostátní“ komisi dohlížející na růst unitářství v České republice složenou ze zástupců těch sborů, které mají o růst skutečný zájem. V komisi by měli být zástupci ústředního vedení a možná i odborníci, kteří by sborům pomáhali v rozvoji plánů a strategií pro sborový růst na místní úrovni. Myslím, že do kompetencí této komise by mělo patřit následující:

1. Záměrný početní růst – jak zvýšit počet členů unitářského společenství v České republice.
2. Měli bychom také uskutečňovat celonárodní strategický plán růstu naší církve v České republice pro určité období – řekněme pět let, deset let?
3. Jak zvýšit svoji viditelnost v České republice.

Velice doufám, že budeme seriózně uvažovat o tom, jak docílit růstu našich sborů v České republice. Doufám, že něco z toho, co jsem v tomto článku napsal, bude podnětem k tomu, abychom začali přemýšlet a mluvit o našem poslání a růstu. Potřebujeme, aby naše unitářské sbory rostly na místní úrovni a zároveň potřebujeme zvýšit počet svých členů na úrovni celostátní.

Vynořujeme se z dvouletého období, v němž jsme čelili covidové pandemii. Ta měla dopad na sbory unitářů a unitářských univerzalistů po celém světě. Zde v Praze a v České republice máme historii, na kterou můžeme být hrdí. Kéž bychom vykročili do budoucnosti s pozitivními a efektivními strategiemi růstu a rozvoje, abychom mohli na místní i celostátní úrovni po mnoho dalších let nejen přežít, ale také vzkvétat.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Ukaž mi znamení

Susan Goldberg

Osobní vhléd. Vydávat svědectví pro mě bylo vždycky těžké. Když se mě někdo zeptá na moje unitářství a na mou roli v církvi, často začnu v řeči zadržávat. Nejsem jako upravení Svědkové, o kterých se tu níže zmiňuji, kteří vystupují sebevědomě, s připravenými argumenty a namemorovanými biblickými verši. Ti bývají dobře připraveni!

PŘÍPRAVA

Jak se my, unitáři, připravujeme na vydávání svědectví? Ze všeho nejdřív potřebujeme vědět, kdo jsme a v co věříme. Dobré obeznámení a důvěrné sblížení sebe sama s vlastním přesvědčením je prvním krokem k tomu, abychom byli připraveni šířit slovo. O tom píšu v dalším článku. Dále si myslím, že potřebujeme dostávat vzdělání a podporu od svých církevních představitelů. Naši duchovní, církevní administrativa, EUU, ICUU a EUT by nám měly poskytovat vedení. Měly by nabízet workshopy o tom, jak máme vydávat svědectví o své víře a jak využít každé události. Tak by se potenciál dobrovolníků v oblasti vnějších kontaktů udržoval ve

formě a vedlo by to i k dobré informovanosti nových členů.

Zapojení. Členové by měli být průběžně vybízeni, aby se zapojovali do činnosti sboru, a to bez ohledu na jeho velikost. Jsme společenská a duchovní skupina. Během shromáždění sedíme mezi přáteli. Během hudebních částí a promluvy máme sklon začít si šepat a sdělovat si spontánní dojmy, smysluplně se družit. Po shromáždění zůstáváme na občerstvení a společenskou část. Vzájemně se poznáváme. Se známými ze sboru se občas setkáváme i během týdne. Tato setkání v týdnu se mohou snadno změnit v činnost zaměřenou na sociální spravedlnost. Mezi činnosti, jimž se

Praze se říká „stověžatá“. (Foto © pixabay.com.)

členové sborů mohou společně věnovat, patří například dobrovolná výpomoc ve školách, sbírka trvanlivých potravin pro bezdomovce nebo výroba dek, šál a rukavic do azylových domů. A pak dát příjemcům pomoci vědět, kdo jste. Budou mít radost, když se dozví, že je podporuje unitářská církev. Je v pořádku, když o sobě dáváme vědět.

Praxe se říká „stověžatá“. Tomuto městu v nížině vévodí věže paláců, vodáren, observatoří a dalších významných budov. A samozřejmě, jsou tu i nádherné kostely. Z různých vyhlídek lze spatřit Týnský chrám, kostel Panny Marie Vítězné („U Jezulátka“), sv. Víta, sv. Mikuláš a bezpočet dalších. Jejich krásná architektura a působivé věžičky a kupole jsou známé orientační body. Vystavávají. A synagogy sice nemívají tak vysoké věže, ale i v těch je snadné rozpoznat domy modlitby.

VYPADAT JAKO KOSTEL

Naše Unitaria v Karlově ulici v Praze je palácem přeměněným na prostou modlitebnu, kanceláře, byty a divadlo. Bohatá historie této budovy je pro nás, členy, inspirativní. Přední vchod z Karlovy ulice je překrásný. Na zdobeném vchodu je nad původními dřevěnými vraty vyveden zlatým písmem nápis UNITARIA. Z okna kanceláře nad vchodem vlaje praporec českých unitářů. Na chodníku trčí ovál s nápisem Black Light Theatre. Vedle hlavního vchodu je cukrárna s lavičkou pro turisty, kteří si chtějí dát trdelník, zmrzlinu nebo latté. Jde o to, že na první pohled nepoznáte, že je to kostel. A přímo naproti je kostel Nejsvětějšího Salvátora, nádherná barokní stavba, z níž se k zástupům na ulici line kostelní hudba a kam jsou zváni na koncerty. Každý se po něm ohlédne.

Jak je možné, že máme takovou nabídku, tolik dobré vůle v srdci a naprosto ideální umístění, a přece jsme pro běžný pohled neviditelní? Kde je náš planoucí kalich, kde je naše oznámení „tady jsme“? Kde máme poutače? Tiše a skromně postáváme na jedné z nejrušnějších pražských ulic a lidé se zatím dívají na Karlův most nebo míří na Staroměstské náměstí, aniž by si všimli, že je zveme dál.

VSTOUPIT NA VEŘEJNOST

Nemusíme se ani ostýchat veřejně vystoupit tam, kde bydlíme. Můžeme a máme se scházet v kavárnách a parcích. Je snad lepší místo pro čtenářskou skupinu než některé z knihkupectví či kaváren v okolí kostela? Dejme na stůl poutač. Na takových místech můžeme také pořádat upoutávkové akce. A získají si jistě větší pozornost, než kdybychom například pořádali bazar knih v našem kostele. A zas je tu třeba mít označení!

Náboženská společnost českých unitářů – Praha

**Bazar knih – výtěžek pro Naději
Všichni jsou vítáni!**

Záložka s informacemi o našem společenství v každé z prodaných knih určitě přivede do našeho posvátného prostoru nové lidi.

„Tamhle v Karlovce je báječný liberální sbor.“
(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

NAVAZUJME KONTAKTY

V kavárnách a knihkupectvích se můžeme scházet také k setkáním v rámci Death Café, duchovních diskusních skupin nebo skupin věnovaných ručním pracím. Ve většině kaváren nám s radostí rezervují salonek nebo stůl, a některé mají newslettery, kde o nich mohou informovat. Když někdo hledá pletářskou skupinu, kam může přijít na čaj a na kus řeči, najde si nás v kavárně a časem si možná najde i cestu do Unitarie.

Můžeme pořádat přírodovědné či historicky zaměřené procházky do parků nebo pikniky s bubnováním, zpíváním a hraním deskových her. Když vedle zapíchneme do země jedno-

duché, ale pestré znamení, budou naši přátelé vědět, kde jsme, a kolemjdoucí se dozví, kdo jsme. Nebylo by také špatné, kdyby členové měli v kapsách vizitky. To pro případ, že se někdo zastaví a zeptá se, co jsme zač.

Sloužit komunitě. Sociální spravedlnost je pro nás jakožto nábožensky a duchovně orientované lidi důležitá. Je třeba mít stálý kontakt s organizacemi, které poskytují pomoc lidem v nouzi nebo chrání životní prostředí. Už jsem zde zmínila Naději, denní centrum pomoci, jež sídlí na adrese Bolzanova 7 a poskytuje lidem v nouzi jídlo, oblečení, možnost vyprat si prádlo a odpočinout si. My z IUCP jsme podporovali také SKP HOPO, azylový dům v Horních Počernicích určený rodinám, jež přišly o střechu nad hlavou. Malovali jsme na plátno a své umělecké výtvary jsme pak prodali, přičemž výtěžek šel na rekonstrukci ložnic v tomto zařízení. Někteří z nás jsou umělci a další se cítili skoro jako umělci, když viděli, že jejich díla byla vystavena a sál byl plný kupujících. Během víkendu věnovaného umělecké aukci v listopadu roku 2018 byl Čapkův sál plný návštěvníků a byl zde i tisk. Velikost účasti našich vlastních členů na nás udělala velký dojem, ale ještě víc nás ohromilo množství návštěvníků „z venku“. Byla to naše zářná chvíle. Měli jsme v plánu i další akce, ale veřejné akce byly kvůli covidu zrušeny.

NAVAZUJTE PARTNERSTVÍ

Další způsob, jak zvýšit naši viditelnost a přitáhnout podobně smýšlející lidi, je navázat partnerství s různými společenskými skupinami v Praze. Naše spolupráce na díle sociální spravedlnosti s SKP HOPO a se spolkem Naděje vznikla z podnětu členů, kteří se už věnovali dobrovolnické činnosti pro organizaci The International Women's Association of Prague a pro naši IUCP.

Prague Shakespeare Company, Prague Fringe, Prague Pride a Democrats Abroad jsou kulturní skupiny, v nichž se scházejí progresivně smýšlející lidé, kteří by u nás mohli najít duchovní domov. Když se zapojujeme do věcí, které nás zajímají, dostáváme se do kontaktu s dalšími lidmi, kteří sdílejí tytéž zájmy. Možná zjistíme, že máme podobné zájmy i v duchovní oblasti. Prostě musíme chodit ven a potkávat se s lidmi.

A skutečně, skupina Democrats Abroad kráčela v průvodu na Prague Pride vedle naší IUCP. Na pochodu a pikniku na Letné v rámci Prague Pride jsme se začali prezentovat v letech 2017 a 2018. První banner jsme měli v roce 2017 a v roce 2018 jiný, vylepšený. Z malého stolku s několika letáčky jsme se rozrostli na stan a stůl s větším množstvím letáčků a židlemi, kde se lidé mohli posadit a povídat si. Měla jsem pocit, že jsme se konečně někam dostali. Vyměňovali jsme si telefonní čísla se členy různých skupin podporujících LGBTQ lidi i s představiteli dalších liberálních církví. Pak přišel covid. Znamenal přerušení, ale ne konec. Naučili jsme se, jak to dělat, a až bude zas „čistý vzduch“ a nastane vhodná doba pro pořádání velkých akcí v rámci Prague Pride, zopakujeme to.

VYSTUPUJME VEŘEJNĚ

Sedmnáctý listopad nám dává další příležitost, jak vyjít ven a vmísit se mezi lidi. Během oslav sametové revoluce se Češi i jejich „expatští“ známí scházejí s pocity bratrské lásky a otevřenosti. A přece je tak snadné dát se na ulici do řeči s druhými lidmi. Začít hovor je snadné. Ne vždycky je však snadné, nebo dokonce vhodné, začít se bavit o náboženství a církví. Občas ale můžete udělat drobnou odbočku a jen pro inspiraci se zmínit o tom, jak se po 17. listopadu vrátila svoboda náboženského vyznání a jak je to dobře. A možná že brzy nato zmíníte: „Tamhle v Karlovce je báječný liberální sbor. Zkuste se na nás někdy přijít podívat. Tady je vizitka. Uvidíme se v neděli.“

Zní to jednoduše. A ono to jednoduše opravdu je. A je pravda, že je to zároveň těžké. Někteří z nás potřebují spoustu odvahy, aby vůbec oslovili neznámé lidi, a tím spíš aby je pozvali do kostela. A navíc, my už to přece všechno děláme, ne? Vždyť už se přece věnujeme charitě – soukromě, možná osobně, nenápadně. Chodíme do kina, potkáváme se s přáteli v kavárnách, slavíme svátky. A členstvo naší církve se tím nezvětšilo. Jak to udělat, aby ta samá věc vedla k jiným výsledkům? Musíte změnit jednu jedinou věc: zviditelnit se. Všichni se musíme víc zviditelnit. Když nebudeme dělat víc, než už děláme, nedostaneme víc, než už máme.

Kde je náš planoucí kalich, kde je naše oznámení „tady jsme“?

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Slova „církev“ a „marketing“ neslycháme často v jedné větě. Ale tady to máte: Počet členů můžeme zvýšit tak, že vytvoříme marketing pro lidi, u nichž je pravděpodobnost, že pro ně naše církev bude přitažlivá.

NAVAZUJME VÍC KONTAKTŮ.

Když jsem žila v Praze, v letech 2008–2018, zapojovala jsem se do věcí po celém městě. A ukázalo se, že kamkoli přijdu, tam potkám někoho, s kým se už odněkud známe. Kruhy se protínaly. Nedaleko Výtoně se pořádaly kurzy jógy v angličtině a češtině. Bylo tu knihkupectví a kavárna Globe Bookstore, kam s oblibou chodili Češi i „expati“. Pět z nás chodilo společně na jógu. Mnozí z nás chodili pravidelně do Globu. Někteří pravidelně navštěvovali Mezipatra, festival queer filmu, a také hudební festival The United Islands of Prague, kde jsme potkávali i přátele z jiných okruhů. Pálení čarodějnic, sv. Mikuláš, Noc kostelů a spousta dalších svátků českého kulturního a náboženského kalendáře znamenají pro české unitáře příležitost, aby se

duchovním tulákům a dalším hledajícím představili jako unitáři. Jak? Vezměte si na sebe tričko českých unitářů! Co je to za tričko? Třeba takové, které si navrhnete a vytisknete pro sebe a své přátele ze sboru. Pamatujete, co jsem říkala? Musíme být vidět. Mějte na sobě znamení, noste znamení. Bez něj nikoho nenapadne, kdo jste. Když nebudete vidět, kontakty nenavázete.

BUĎTE NÁPADNÍ

A co je nejdůležitější, naše kostely musí začít být nápadné. Budova našeho kostela v Praze je kostelem pořád, nejen v sobotu a v neděli. Potřebujeme víc než jen mít na dvě hodiny týdně vývěsku, na které stojí, že uvnitř je kostel. Jediné skleněné okno, které máme, směřuje do vnitrobloku. Když jde někdo okolo, nemá ani ponětí, co je uvnitř. Slovo UNITARIA nad vchodem v Karlově ulici ani nezmiňuje „církev“. Nemáme žádné trubače, ani ten náš krásný planoucí kalich nevystavujeme.

A to všechno můžeme snadno změnit. Možná že přijdou, když se dozvědí, že jsme uvnitř.

Poznej, kdo jsi

Susan Goldberg

Poznej sám sebe. Jestli něco skutečně vím, pak to, že jsem unitářka. Toho se nevzdám. Ale je těžké přesně definovat, co to vlastně znamená, tak, aby to bylo pro svět dostatečně výstižné a živé, tak, abych mohla svoji víru hlásat druhým lidem.

Moje osobní vztahy s příslušníky jiných náboženství jsou poněkud omezené. S jistotou mohu říci, že jsem se o Bohu a náboženství bavila s mnoha konzervativními a několika liberálními křesťany, s hrstkou židů a několika pohany. A také jsem se někdy v 70. letech setkala s jedním osamocené vyznávajícím satanistou, jemuž jsem zajišťovala občerstvení na svatbě. Všichni se zdáli být spokojeni se svou vírou i s tím, co jim dává.

A pak jsem také mluvila s náboženskými hledači – nikde nezapojenými, zvědavými, duchovně strádajícími. S některými jsem se setkala ve své někdejší církvi, s dalšími v různých unitářských a univerzalistických sborech a s jinými při různých společenských příležitostech. Víra je záležitostí výběru takové duchovní platformy, která člověku dává co největší stabilitu. Je určena k tomu, aby podporovala a potvrzovala to, co mu skutečně dává smysl.

Víra občas znamená výzvy, ale neměla by být k nevíře.

POZNEJ SVOU CÍRKEV

Moje unitářská církev i moje role v ní probouzejí u mnoha lidí zvědavost, protože se trochu lišíme od mainstreamu. Moje rodina a přátelé, kteří zůstali věrní těm církvím, v nichž vyrůstali, moji volbu vůbec nechápou. Občas se stane, že si povídám s někým, kdo se pak přijde do sboru podívat. Několik jich do něj vstoupilo a zůstali zde, ale většina se jich zas přesunula někam jinam. Pořád tu jsou ta nepříjemná nedorozumění: Ti unitáři, to je nějaká sekta? Nebo nějaké nové náboženství? A jak to máte s Bohem? A máte jistotu, že jste spaseni?

V rámci svých aktivit pro lidi zvenku o sobě říkáme, že jsme „pro všechny“.

Ale je jasné, že ta naše „církev pro všechny“ ve skutečnosti ani zdaleka každému nevyhovuje.

„Zamlada jsem si několikrát přečetla bibli, a když se nejmladší syn připravoval na bar micva, trochu jsem studovala tóru.“

(Foto

© pixabay.com.)

TVÁ DUŠE JE TVOJE

Dlouho mně trvalo, než jsem pochopila, čemu přesně věřím. Zamlada jsem si několikrát pročetla bibli, a když se nejmladší syn připravoval na bar micva, trochu jsem studovala tóru. Četla jsem mnoho pohanských a domorodých příběhů o stvoření. Často jsem také prozkoumávala jiná náboženství, abych poznala, v čem se navzájem nejvíc podobají a v čem spočívají ty nejvýraznější rozdíly. Hodně jsem s druhými mluvila o víře a věroučných názorech, o různých teoriích a pochybnostech. Skoro pokaždé to skončilo tak, že jsem měla v hlavě zmatek a s jistotou jsem byla přesvědčena jen o jediném – totiž, že ať už věříme v nějakého boha či bohy, lidská duše je věčná. Je to, jako bychom spolu navzájem i se vším na Zemi sdíleli jedinou společnou duši, která nikdy nezemře a neustále se obnovuje.

BŮH S LIDSKÝMI RYSY, KTERÝ NÁS MORÁLNĚ VEDE A ODPLÁCÍ NÁM ZA TO, JAK SE CHOVÁME, TO JE MOC PĚKNÁ PŘEDSTAVA

Když na vás ale nějaký duchovní vybalí, že v žádného boha nevěří, a pokud už v nějakého věří (což je můj případ) pak tedy v duchovního boha bez tvaru, který není muž ani otec, ani žena či matka, tak... tak se mu uvěřit dost těžko. Kdo nás stvořil, kdo na nás dohlíží? Jak si vytváříme koncept toho, co je pro nás posvátné?

Jednou z myšlenek, které jsem v unitářství objevila, je, že být dobrým člověkem prostě jen pro to, abych byla dobrým člověkem, je poctivější, než jím být proto, abych unikla nějakému trestu, třeba v pekle, nebo abych si získala nějakou odměnu, jako například v nebi. Koncept „odměna versus trest“ je v našem celosvětovém, lidském společenství odpradáвна hluboce zakořeněný. Je to systém, na němž stojí naše společnosti, od rodin a církevních sborů po vlády a vztahy mezi státy. Když dítě poruší pravidla své rodiny, bývá potrestáno. Když je hodné, mělo by dostat nějakou odměnu. Když občan poruší zákon, může se dostat před soud a pak třeba do vězení. Občas v dějinách docházelo, a bohužel někdy i dnes dochází, k nevýslovně krutým trestům vůči těm, kdo poruší nějaké zákony. A naopak, dobrému

občanu se může dostat veřejného uznání, dokonce se může stát součástí veřejného života a vůdčí osobností. Když je v nás všech tento systém tak zakořeněn, jak bychom mohli někoho přemluvit ke členství ve volnomyšlenkářské unitářské církvi? Když se k nám nepřipojí, nepřejde podle nás do pekla, ani se nedostane do nebe za to, že k nám vstoupí. Co jiného nás k sobě vzájemně poutá než víra týkající se naší samotné podstaty? Jak máme přesvědčit lidi o tom, že svoboda, kterou nám dává naše krásné náboženství, totiž svoboda věřit v to, pro co se rozhodneme vlastním rozumem a vlastním srdcem, je pro nás odměnou sama o sobě?

ÚSILÍ O INKLUZIVITU

Našich principů si osobně vážím. První z nich není výhradně unitářský. Jedinéčné je na něm to, že je pro nás co do důležitosti číslo jedna. Je jím „vrozená hodnota a důstojnost každého člověka“. A naprosto jedinečné je, že v tom pro nás neplatí žádné výjimky. Každý člověk pro nás skutečně znamená každého člověka, stoprocentně. Když si procházíme soupis našich principů, vidíme, že se liší od toho, jak uvažuje „každý“. Musíme si přiznat, že mnoho lidí prostě netouží po celosvětovém společenství, a ne každý usiluje o demokratické principy. Ale jak často říkal můj duchovenský mentor, jsme radikálně inkluzivní skupina. Kdybychom se od těchto myšlenek byť i jen drobně odchýlili, souhlasili bychom s nesouhlasem. Nikoho nesmíme posílat za dveře.

Jako laická duchovní se často ptám sama sebe, přátel s podobnou vírou a záměry a snad i celého veškerenstva: Proč je pro radikálně inkluzivní církve tak těžké získávat členy? Chceme být dokonale rozmanití a bez vás to nejde – tak proč se k nám nechcete přidat?

Vedle praktických záležitostí unitářství, jako je dobročinnost, nenásilí, odpovědnost a pozornost vůči dětem a seniorům a ochrana planety a všech jejích přirozených prostředí, je tu jako téměř podružná záležitost také jedinečná kvalita víry. Ano, víra. Ten bezpečný pocit, že to, čemu věříte vy, je tak úctyhodné, že už nejde chtít nic lepšího. Uspokojuje naši společnou touhu být prostě tím, kým jsme. Tak to má mnoho stoupenců různých náboženství.

„Tady v USA už od dětství zjišťujeme, že když u dveří zazvoní upravení muži a ženy v bílé košili a s biblí v ruce, přicházejí šířit své náboženství a zachraňovat celou čtvrť před věčným zavržením.“ (Foto © pixabay.com.)

Pro nás unitáře, s naším široším prostorem pro individualitu, je mnohem těžší nějak svoji víru vyjádřit. Vždyť přece chceme být svobodní a taky nechceme nikoho odradit tím, že bychom řekli něco, s čím by třeba nesouhlasil.

NASLOUCHAT

Tady v USA už od dětství zjišťujeme, že když u dveří zazvoní upravení muži a ženy v bílé košili a s biblí v ruce, přicházejí šířit své náboženství a zachraňovat celou čtvrť před věčným zavržením. Vyrostla jsem v konzervativní křesťanské domácnosti, takže jsem věděla, že já už spasená jsem. Nechtěli jsme poslouchat jejich povídání, věděli jsme, že naše náboženství je lepší než jejich, a tak jsme zůstali schovaní za závěsem a počkali si, až Svědkové nechají u dveří nějaké tiskoviny a přesunou se o číslo dál. Tím chci říci, že mezi sousedy, rodinou a přáteli platila všeobecná shoda v tom, že náboženským diskusím s lidmi, kteří vám klepou na dveře, je nejlépe se vyhnout. O jiných náboženstvích jsme se učili ve škole, hlavně na střední. Ale s rodinou jsme chodili svědčit a šířit svou víru. Vycházeli jsme do neznabožského světa, abychom obrátili lidi bez víry nebo příslušníky špatné víry. Dávali jsme spoustu peněz na misijní činnost. Viděla jsem tu ironii. Říkala jsem si, proč máme mluvit, ale nemáme poslouchat.

A mluvit. Ten paradox mě pronásleduje dodnes. V letech, kdy jsem žila v Praze, jsem byla úzce spojena s pražskou unitářskou obcí IUCP, jejíž jsem byla členkou a později i laickou duchovní. Byla jsem ponořena do záležitostí UUA a ICUU. Aspoň půlka mých přátel byli členové církve. Zbytek času jsem pracovala jako učitelka angličtiny na volné noze. Za ta léta jsem učila desítky dospělých žáků a naše jazyková konverzace se zaměřovala na osobní život a zájmy. Vedli jsme nejružnější hovory na řadu témat, s přestávkami na gramatiku, překlady slov a rozvíjení myšlenek. Všichni žáci věděli, že jsem unitářská duchovní. Mluvili jsme o tom stejně jako o jejich práci v IT, v divadle, o jejich názorech na českou politiku, o válce a míru, dobročinných aktivitách, životním prostředí, o jejich partnerech a dětech. Většina žáků byla velmi překvapena, když se setkala s tak volným a osobním náboženstvím, jako je unitářství. Několik málo se jich přišlo v sobotu dopoledne podívat na naše shromáždění. Zpětná vazba byla vždycky pozitivní. A stejně – ani jeden se nestal členem.

Dodnes si říkám, čím to je. U některých lidí jde asi o koncept církve jako takový. Je to tak, že lidé, kteří nechodí do kostela, prostě nemají zájem připojit se k nějaké církvi? Nebo jsem je jako duchovní nedokázala v promluvě oslovit? Proč nepřišli znovu? Proč nezůstali?

V našem náboženství ctíme život, jímž jsme zde na této planetě obdarováni. Nečekáme na odměnu v nebi ani na reinkarnaci do lepšího života. Nemarníme čas, který zde máme. Naším posláním by mělo být přivádět i další lidi k našemu úsilí vytvořit ze světa bezpečné a krásné místo, kde by celé lidstvo mohlo žít bez ohrožení a ubližování.

MÍT ODVAHU

Pohybujeme se na tenké hranici mezi svobodou a odpovědností. Unitářská církev toho z jedné strany žádá po svých věrných skutečně hodně: Miluj celou zemi. Miluj všechny lidi. Všechno řeš diplomaticky. A stoupenci jiných věr se zatím modlí k Bohu, aby zničil jejich nepřátele. Definice „nepřítelé“ bývá

navíc někdy dost široká na to, aby se do ní vešel každý, kdo s nimi nesouhlasí, pokud jde o Boha a vládu. Je skutečně těžké zůstat pevným a neochvějným mírotvůrcem mezi lidmi, kteří by vás rádi zabili za to, že s nimi nesouhlasíte.

Desatero je staré tisíce let. Nebyly k němu připojeny žádné dodatky, ač si dovolím říci, že několik přikázání se moc přísně nedodržuje. Sedm principů UU bylo vytvořeno roku 1961, když se unitáři spojili s univerzalisty. Myslím, že je načase oba seznamy updatovat. Vždycky mě těšilo, že vyjádření sedmi principů je mírné. Není to jako desatero, plné „budeš“ a „nebudeš“. Myslím ale, že je pravda, že lidé dobře reagují na jasná a srozumitelná pravidla. „Nezabiješ“ je pro mne dokonalým Božím příkazem. Ale proč tedy Bůh jinde vyžaduje zabíjení nepřátel? A co složitá válečná situace? Je přípustné zabít v sebeobraně? Přímý a jasný zákaz zabíjení se mezi našimi příkazy nevyskytuje. Myslím ale, že obecně vystupujeme proti zabíjení více než většina mainstreamových náboženských skupin. Unitáři prostě zabíjení neradi.

Principy jsou pro unitáře trochu duchovní a trochu systémovou záležitostí. Nakolik jsou ale inspirativní, pokud jde o to získat do našeho stáda novou ovečku? Možná bychom je měli udělat nějak tvrdší. Zaujmout silnější postoj.

Mnoho lidí má starosti a obavy a potřebují najít útočiště u přátel, kteří mají skutečný zájem.
(Foto © pixabay.com.)

BUĎ A KONEJ

Sedm principů nás vyzývá k určitému způsobu bytí, ale nikoli ke konání či nekonání určitých věcí. Změnu nemůžeme ovlivnit prostě jen tím, že v něco věříme nebo si něco myslíme. Co kdyby například první princip zněl: Buďte vůči každému respektující. Nebuďte krutí ani útoční. Druhý: Praktikujte v každodenním životě spravedlnost. Zastávejte se lidí, s nimiž se v dané chvíli zachází špatně. Třetí: Přijímejte se navzájem – studujte spolu a sdílejte své myšlenky a uplatňujte je v životě. Čtvrtý: Hledejte všude pravdu a smysl – každý den, s partnerem nebo ve společenství. Pátý: Věnujte se dobrovolnictví nebo pracujte ve svém společenství v zájmu poctivosti a inkluzivity. Šestý: Podporujte a hlásejte, aby všichni na světě žili v míru, spravedlnosti a ve svobodě a aktivně se na tom podílejte. Sedmý: Vycházejte ven a praktikujte svoji víru v posvátnost a vzájemnou provázanost veškeré existence. Projevujte svoji lásku k rostlinstvu a zvířectvu, k našim krásným městům a ke svému okolí, ke všemu osobnímu i obecnému, ke vzduchu, ke všemu tomu lidskému hemžení, když se během dne vzájemně potkáváme.

Naše principy by měly být aktivní. Možná dokonce vyčerpávající. Ale rozhodně ne pasivní. Možná by se nám svědectví druhým vydávalo snadněji, kdybychom mohli říci, co dobrého děláme, a ne jenom, v jak dobré principy věříme.

Myslím, že by bylo rozumné, kdybychom se předtím, než začneme zvát další lidi do našeho společenství, trochu zamysleli sami nad sebou a revidovali myšlenky, v nichž jsme se pohodlně zabydli. Když chceme do našeho společenství přivádět další lidi a máme zájem, aby mezi námi zůstali, je nezbytné vědět, kdo jsme, a umět to s přesvědčením říci. Mnoho lidí má starosti a obavy a potřebují najít útočiště u přátel, kteří mají skutečný zájem a kteří jsou ochotni uskutečnit pozitivní změnu. Pokud se začneme projevovat jako duchovní humanisté a přátelé této planety – a já věřím, že taková skutečně jsme – přinese to rozkvět našemu poslání i naší společné práci.

Naše víra nás vyzývá, abychom čelili rasismu

Susan Frederick-Gray

Skutečným jádrem naší víry je teologie vzájemné provázanosti. Věrohodnou odpovědí na tuto teologii je zastávat se spravedlnosti.

Tím nehlubším, co mně dal po teologické stránce unitářský univerzalizmus, je víra v Společenství lásky (Beloved Community). Rev. Dr. Martin Luther King Jr. označoval Společenství lásky za společenství nepodmíněné lásky, jež usiluje o nejpříněší rozvoj osobnosti každého jednotlivce. Rasismus, chudoba a diskriminace by v Společenství lásky nebyly tolerovány. Byly by nahrazeny duchem všezahrnující spřízněnosti.

Mám hlubokou a neotřesitelnou víru ve Společenství lásky, kterou jsem získala, když jsem vyrůstala ve sboru UU. Tam jsem pochopila, že jsem součástí vzájemně provázané sítě, jež propojuje veškeré žití i celé lidstvo. A právě v tomto sboru UU jsem se naučila, že spravedlnost, rovnost a soucit jsou trvalé a zásadní hodnoty, které jsou i nezbytným základem mezilidských vztahů.

Toto poučení, jehož se mně dostalo na samém počátku života, utvářelo moji náboženskou a prorockou imaginaci. Když mě někdo požádá, abych mu vysvětlila teologický základ toho, proč se jako unitářští univerzalisté cítíme zavázáni podporovat antirasistickou, neutlačující, multikulturní, spravedlivou a nestrannou společnost, odpovím, že je to naše víra ve Společenství lásky a náš závazek vůči němu. To nás vyzývá k činnosti.

Když je ale pro nás Společenství lásky tak zásadní, proč nám dá i v našich vlastních společenstvích osvojování si jeho osvobozující a inkluzivní praxe takovou práci? Jednou z překážek je to, že v unitářském univerzalizmu existuje vážné teologické napětí mezi individualismem a vzájemnou závislostí.

Naše unitářská a univerzalistická teologie vznikla v reakci na teologické představy, podle nichž jsou lidé ze své podstaty „zkažení“. Unitáři,

kteří byli ovlivněni především osvícenstvím, zdůrazňovali vrozenou dobrotu, ctnost a hodnotu každého jednotlivce. Rev. William Ellery Channing mluvil o „podobnosti k Bohu“, kterou najdeme v každém člověku. Unitáři namísto předurčení duší pro nebe či peklo věřili v to, že prostřednictvím lásky a oddanosti k Bohu můžeme usilovat o rozvoj vlastního charakteru

„Rev. Dr. Martin Luther King Jr. označoval Společenství lásky za společenství nepodmíněné lásky, jež usiluje o nejpříněší rozvoj osobnosti každého jednotlivce.“ (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

a ctnosti. Věřili, že spasen může být každý a že cestu ke spáse představují ctnost a dobrý charakter. Tyto představy o zdokonalování lidské povahy i společnosti znamenaly ve své době významnou reformu náboženského myšlení a jsou v našem náboženském myšlení přítomné dodnes.

Tento teologický rámec má ovšem i svou negativní stránku. Důraz na možnost zdokonalení ponechává jen málo místa pro selhávání našeho úsilí, pro skutečnost, že si vzájemně ubližujeme, i pro dědictví zranění (legacies of harm). Zaměření na jednotlivce i model spravedlivého konání zároveň napomáhají rozvíjet kulturu paternalismu a ta zase podporuje – třeba i nevědomky – představy hierarchie a nadřazenosti. Kořeny bělošské nadřazenosti a kolonialismu, které se projevují dominancí a dobýváním, jsou tytéž ideologie paternalistické nadřazenosti. Toto spojení vysvětluje, jak se mohlo stát, že v minulosti někteří z významných unitářů zastávali, a dokonce i praktikovali hanebnou a rasistickou eugeniku.

Osvobodit sebe i kulturu svých sborů od postojů a praktik vycházejících z bělošské nadřazenosti, to je složitý úkol. Je to radostná, mocná a osvobozující práce. Vyžaduje pokoru, vzájem-

nost i schopnost přiznat si, že děláme chyby. Musíme také přijmout složitou a špinavou historii a současnost těchto dědictví. A to v prostředí naplněném očekáváním „zdokonalitelnosti“ prostě není možné. Kenneth Jones a Tema Okun označují ve svých pracích „zdokonalitelnost“ za hodnotu náležející kultuře bělošské nadřazenosti.

Univerzalizmus měl jiný teologický rámec než unitářství. Víra v univerzální spásu znamenala, že nikdo není z Boží lásky nikdy vyloučen. Ano, i v univerzalizmu se může projevovat paternalismus, zvláště v obrazu Boha jako milujícího otce, ale středobodem zájmu v něm nebyl jednotlivec. Ústředním tématem a inspirací náboženské imaginace byla v univerzalizmu Boží milost a bezpodmínečná láska vůči celému lidstvu. Rev. Hosea Ballou mluvil o tom, že Bůh touží po lidské radosti, a také o společnosti, jež by ve svých poměrech odrážela lásku a péči, kterou Bůh věnuje všem lidem.

Ačkoli nejsem křesťanka, jako univerzalistku mne stále znovu oslovuje tento biblický verš: „Království Boží je ve vás.“ To říká Ježíš v Lukášově evangeliu (17:20–21) jako odpověď na otázku, kdy přijde Boží království. Někdy se to překládá

V naší teologii je na prvním místě pochopení toho, že existuje propojenost. (Foto © pixabay.com.)

Nikdo není z Boží lásky nikdy vyloučen.

(Foto

© pixabay.com.)

„království Boží je mezi vámi“. To je připomínka, že tu nejsme proto, abychom zdokonalovali sebe samé, ale spíše abychom odhalovali milosrdenství a vzájemnost, které jsou už tady.

Univerzalizmus se dostal do popředí mé teologické imaginace proto, že neklade důraz na jednotlivce, ale na vztahovost a zásadní vzájemnou závislost. Jako člověk, jehož původní profesí je molekulární biologie, vím, a to na základě vědeckého poznání i morálního přesvědčení, že veškerý život je v samém jádru vzájemně provázaný.

Existenciální realita vzájemné provázanosti se během posledních dvou let s covidovou pandemií stala nepopíratelnou. Zažíváme, jak se virus šíří v různých komunitách a zároveň na celoplanetární úrovni. To nás upomíná, že jsme neuzrušitelně provázáni. Znamená to, že za sebe neseme vzájemnou zodpovědnost. Když tedy přivoluje rasismus, chamtivosti a vykořisťování nebo zanedbáváme a poskvrňujeme své vztahy, rozmáhá se utrpení. Naopak, naše víra nás jako unitářské univerzalisty vyzývá, abychom na tuto zásadní provázanost reagovali tím, že budeme podporovat rovnost, soucit a spravedlnost ve všech vazbách, které nás propojují.

Jak řekl Rev. Dr. Mark Morrison-Reed: „Hlavním úkolem náboženského společenství je, aby odhalovalo vazby, jež provazují každého jedince se všemi ostatními. Existuje spojitost, vztah objevený uprostřed konkrétního dění v našem životě i v životech druhých. Jakmile ji pocítíme, inspiruje nás k tomu, abychom jednali v zájmu spravedlnosti.“

Jsou tací, kdo se mylně domnívají, že jádrem naší víry jakožto unitářských univerzalistů je

spravedlnost. Na slovech Morrisona-Reeda si vážím právě toho, jak zřetelně vysvětluje, že v naší teologii je na prvním místě pochopení toho, že existuje propojenost. Naše práce pro spravedlnost a rovnost – práce na odhalování kultury bělošské nadřazenosti, rasismu a útlatku v nás samých i ve světě – je náboženská odpověď na naši teologii vzájemné provázanosti.

Abychom mohli konat dílo kulturní změny, abychom si ve svém životě osvojovali antirasistickou, neopresivní, multikulturní praxi Společenství lásky, potřebujeme trvalý soucit, milosrdenství a praxi solidarity a vzájemnosti. Jsou to protilátky proti perfekcionismu a paternalismu, neustále posilujícím bariéry a separaci. A právě bariéry a separace jsou tím, co nás od Společenství lásky vzdaluje. Nejdůležitější, co potřebujeme vědět pro uskutečnění tohoto díla, je toto: osvobození, jež všichni potřebujeme, začíná tím, že se zaměříme na vedení a zkušenosti těch, kdo jsou přímo zasaženi systematickým rasismem a útlakem.

V těchto dobách je více než kdy jindy důležité, abychom si uvědomili, že patříme k sobě navzájem a že společně neseme odpovědnost za situaci a kvalitu, jež určují naše vztahy vzájemné propojenosti – mezi námi lidmi celého světa, i mezi námi lidmi a naší planetou. Kéž se nám daří odvracet se od paternalismu a otevírat se praxi pokory, solidarity, soucitu a rovnosti, abychom podporovali rozvoj Společenství lásky ve své kultuře, tradici, i ve svých společenstvích.

A tím i v našem světě...

Tak se staň.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Růst NSČU a česká religiozita

Ruth Jochanan Weiniger

Podle posledního sčítání lidu zažívá NSČU setrvalý pokles členů. Loni se k ní přihlásilo 186 osob. V roce 2001 to bylo 302 a v roce 1991 byl počet členů 365. Ačkoli to neodpovídá průzkumům samotné NSČU (viz dále), tyto údaje řadí NSČU mezi silně minoritní náboženské skupiny. Při sněmech a dalších příležitostech se členové zamýšlejí nad tím, čím to je a co s danou situací dělat, aby se NSČU nezměnila v organizaci, kde „poslední zhasne světlo“. Zároveň se sami sebe ptají po příčinách této situace a hledají odpovědi. Hlavní problém bývá často spatřován v nízkém povědomí o unitářství v České republice, v malém zájmu Čechů o církev a náboženské společnosti, v nedostatečné sebepropagaci a samozřejmě v neblahém vlivu totalitního režimu let 1948–1989 a „střežčíadě“ 90. let. Píše se ale rok 2022 a nynější stav je také výsledkem složité souhry socioekonomických vlivů, trendů a tendencí ovlivňujících jednotlivce i lidské skupiny.

Když jsem překládala článek Susan Goldberg, a zvláště analytický text Marka Shielse, sledovala jsem, jak situace českých unitářů působí na tyto dva bystré a přemýšlivé pozorovatele. Jejich postřehy jsou cenné tím, že spojují pohledy „zvenku“ i „zevnitř“. „Zvenku“ proto, že jejich přístup vychází v obou případech z anglosaského kulturního okruhu (je to pohled Brita a Ameri-

čanky), a „zevnitř“ proto, že oba prožili dlouhou dobu v Praze, byť převážně mezi „expaty“, tedy v prostředí cizinců žijících v hlavním městě. Nedalo mně to a dovolím si, s velkým respektem k jejich názorům, předložit i svůj pohled, jako doplnění a místy přátelskou polemiku, která snad „poštouchne“ k hledání nových řešení.

Úplně na začátek je třeba zmínit, že unitáři nejsou v české společnosti se svými postoji osamělí. Nežijí ve společnosti s převahou náboženského konzervatismu ani ve společnosti, která by většinově náboženské či spirituální směry odmítala. Téměř každý známe ze svého okolí alespoň jednoho člověka, který by byl pro svoji otevřenost, toleranci, zájem o náboženské či duchovní myšlenky a další vlastnosti obohacením některé z unitářských obcí. O unitářství se poprvé doví nejspíš od vás, projeví sympatie, možná dokonce navštíví shromáždění nebo nějakou jinou akci. A tím to většinou skončí. Pokud se přece jen stane členem, dost možná se po několika letech či měsících „posune“ někam jina.

Je to situace, kterou mnozí členové NSČU vnímají jako problém. Osobně si myslím, že to problém být nemusí, a dokonce naopak lze zvažovat, jak tuto skutečnost využít. Potřeba početního růstu vychází z určitých předpokladů, které ale NSČU nemusí nutně přijímat – a jejichž nesamozřejmost by se vyplatilo reflektovat. V dalším textu uvedu několik argumentů, proč by v dnešním českém prostředí bylo možná

Znak NSČU. (Foto převzato z unitaria.cz)

dobré postupovat jinak, než usilovat o nárůst „klasického“ církevně-spolkového členství a zaplňování sborových lavic.

Navíc je možné, že současný stav NSČU není důsledkem neúspěchu unitářství v českých zemích, ale naopak důsledkem masivního přijetí souboru myšlenek a hodnot, z nichž unitářství vzešlo a k nimž se dosud hlásí. To by znamenalo, že českým unitářům sice chybí deklarovaní (a platící!) členové, zato mají široký okruh možných spojenců, spolupracovníků – a v jistém smyslu i souvěrců.

NEDŮVĚRA K INSTITUCIONALIZOVANÉMU NÁBOŽENSTVÍ

Robert Fulghum v knize *Od začátku do konce* říká, že Američané jsou spolkaři. Tady v ČR máme naopak k církvím a spolkům až typickou nedůvěru. Sociologové uvádějí různé důvody, především historické. Podezíravost vůči největší místní náboženské organizaci, tedy katolické církvi, pochází nejpozději z období pobělohorské rekatolizace, ale dost možná z dob ještě dřívějších. Byla přistřívána osvěcenskými útoky vůči institucionalizovanému náboženství, povědomím o účelových spojeních této církve s habsburským státním aparátem, vypořádáváním se s odkazem husitství atd. Ne nadarmo se zakladatel Unitarie N. F. Čapek označení „církev“ důrazně vyhýbal, pojem „bohoslužba“ provokativně nahrazoval „lidoslužbou“, a odlišoval tak Unitarii od „staré“ katolické církve i „nové“ Církve československé (dnes CČSH).

Římskokatolická církev nebyla ve svém celku vnímána Čechy bez problémů jako „naše“: na to byla příliš propojena s „panstvím“, které bylo ve většině považováno také za „cizí“ nebo „zrádné“ (tj. odrodivší se lidu i češství). Jako „náš“ byl vnímán místní skromný farář (typická postava literatury 19. a počátku 20. stol.), který pochází z lidu a má pochopení pro jeho slabosti. Možná se přátelí s (českým) panem učitelem, dopisuje si s učením z Prahy a podporuje vzdělání, ale nerozumí si s „cizí“ církevní vrchností, která ho v lepším případě nechápe, v horším mu dělá potíže (Rak, 1994). „Naše“ jsou místní kostelíky, kapličky a křížky, ale méně už kláštery, semináře a biskupské paláce.

Koncem 19. a počátkem 20. století se příslušnost k této církvi nezářka omezovala na zápis do farní matriky při křtu, absolvování povinného školního předmětu náboženství, svatbu v kostele (pokud k ní došlo; například mezi dělníky zdaleka nebyla samozřejmostí) a pohřeb na místním hřbitově. Ne nadarmo vzniklo pro toto matriční katolictví mnoha Čechů označení „böhmisch katholisch“. Z různých dobových vzpomínek lze snadno vyčíst, že ani pro mnohé upřímné katolíky nespočívalo těžiště jejich duchovního života v účasti na bohoslužbách a svátostech, ale v individuálních prožitcích spojených s pobytem v přírodě, návštěvou památných míst, četbou nebo osamělou modlitbou. Matriční i praktikované křesťanství (jak katolické, tak evangelické) bylo doplňováno dalšími praktikami, jako byly spiritistické seance (zábavné i zcela vážné) či různé druhy věšteb (kartářství, astrologie, hádání z ruky), a dalšími aktivitami za hranicí nábožensky dovolených zvyků. Bylo tomu tak s různými obměnami ve městech i na venkově. Ve vzdělanějších kruzích byl už v té době zájem o buddhismus, indické a další tradice, zprostředkovaný jak překlady posvátných textů,¹ tak oblíbenými cestopisy. Přitom jen málokdo měl potřebu (či odvahu) těmito zájmy „narušovat“ svoji úřední náboženskou příslušnost. To, co dnes bývá s oblibou přisuzováno postmoderně a řazeno k New Age, se tehdy (byť jistě s výhradami) snaželo s příslušností k církvím, které tehdy ještě příslušníky jiných náboženství oficiálně prohlašovaly za vyloučené ze spásy a řadu zmiňovaných aktivit za smrtelný hřích.

Z téže, a ještě starší doby známe z literatury bezpočet příkladů chvály individuální, soukromé zbožnosti. Ta byla již tehdy považována za pravdivější a upřímnější (důraz na opravdovost náboženského prožitku známe od protestantských pietistů i od některých katolických mystiků). Nevystává u ní podezření z vnějškové,

1 V němčině byly překlady čínského *Tao te ťing*, sanskrtské *Bhagavadgity* a dalších „exotických“ textů k dispozici již dlouho a rychle přibývaly další. Alespoň minimální obeznámeností se Evropanům dostávalo například i skrze četbu Leibnitze a Hegela, kteří se pokoušeli reflektovat hlavní myšlenky mimoevropských náboženství a filozofií. Čeští lékaři, technici a učitelé německy číst uměli.

konvenční, vypočítavé, či dokonce pokrytecké zbožnosti. Toto podezření, zda je kolektivní zbožnost dost opravdová, provází křesťanství od samých počátků² a není náhodou, že právě vůči křesťanům bývalo a bývá nejvíce směřováno: na individuální i kolektivní rovině je vůči svým souvěrcům uplatňovali jiní křesťané, stejně tak jako je vůči nim (vlastně stále z křesťanského východiska) směřovali bývalí křesťané, kteří se obraceli k osvícenskému racionalismu, humanismu, ateismu, spiritismu, monismu, transcendentalismu a mnoha dalším myšlenkovým a (post)náboženským směrům moderní doby (od 18. století vlastně po dnešek).

První republika, doba založení a rozkvětu Unitarie, může být jistě chápána jako doba nárůstu náboženské plurality. Objevovaly se nové náboženské organizace jako Církev československá, relativně velké organizovanosti i míry uznání dosáhli také spiritisté (Hudáková, 2012), objevili se i první čeští popularizátoři buddhismu (jako Leopold Procházka, František Drtikol). Zároveň je třeba si povšimnout, že řada osobností první republiky deklarovala (sic!) rezervovaný postoj k vnějším projevům zbožnosti a kladla důraz na opravdovost, svědomí a mravní jednání. Jako příklady lze uvést prvního československého prezidenta T. G. Masaryka, jeho syna Jana Masaryka, spisovatele Karla Čapka, filozofa Emanuela Rádlu a další.

Pokud jde o nenáboženská uskupení, pak během celého 20. století mohli obyvatelé této země zažívat, jak se spolky od filantropických klubů po zahrádkáře a chovatele králíků stávají nástroji manipulace v rukou toho či onoho režimu. Zatímco přelom 19. a 20. století znamenal rozkvět spolků (byť pod střídavým dohledem c. a k. úřadů) a první republika v tom byla ještě odvážnější, pestřejší a zajímavější, protektorátní a komunistické období přinášelo opětovnou kontrolu a rušení spolků, případně je měnilo na prostředky, jimiž mohl státní aparát pronikat do soukromé sféry obyvatel. Netýká se to jen dobře prozkoumaných oblastí, jako jsou skauting a tělocvičné jednoty: rozčarování z různých forem ideologizace, politického

vměšování, kolaborace a nutnosti kompromisů se svědomím zažívali třeba i myslivci, včelaři a rybáři. Zkrátka (jak říká lidové úsloví): „Spolky – čertův výmysl.“

V důsledku těchto zkušeností si několik generací Čechů a Češek neprošlo ve spolecích zkušeností běžné skupinové dynamiky. Zjednodušeně řečeno, nemohli si naplno ozkoušet, jak ve spolecích řešit názorové a osobní střety, finanční potíže, generační obměny a další aspekty spolkového života, jimiž si všechny společnosti v západní Evropě a Severní Americe soustavně procházely. A náboženské společnosti tento nedostatek postihl v míře ještě větší. Následky si česká občanská společnost nese dodnes a bude se s nimi vypořádávat zřejmě ještě dlouho.

Znak International Unitarian Church of Prague.
(Foto převzato z pragueunitarians.com.)

Zároveň žijeme v době, která z řady socio-ekonomických důvodů klasickému spolkovému členství se závazky, placením příspěvků a pravidelnou účastí prostě nepřeje. Tlak na časovou flexibilitu, celoživotní profesní růst, případně účast na teambuildingových aktivitách snižují lidskou kapacitu „uvazovat“ se ještě někde jinde než v rodině. Dnešním třicátníkům i čtyřicátníkům tak vyhovuje spíše volnější formát iniciativ, tedy volných sdružení bez závazného vstupu a členství. Takovou iniciativu je snadné nejen založit, ale i pozměňovat, přicházet do ní a opouštět ji, případně ji zrušit. Zájemci se svolají na sociálních sítích, kde se prostřednictvím chatu dohodne víc, než kolik jejich otcové a matky stihli za několik spolkových schůzí. Tento vývoj můžeme vidět i v rámci mnoha aktivit navázaných na různé náboženské směry, jako jsou program Nekostel, iniciativa Prázdné trůny, Židé za spravedlivý mír atd.

2 Tuto kritiku pokrytectví a dávání zbožných skutků na odiv známe z evangelií, především z Mt 6:1–6 a 16–18.

NÁBOŽENSKY LHOSTEJNÍ? INDIVIDUALISTIČTÍ? NEVYHRANĚNÍ?

Sociologové náboženství, religionisté a samozřejmě i duchovní si lámou hlavy nad tím, jak to vlastně Češi s náboženstvím mají. Od výroků o „nejateističtějším národě“ se posouváme k čím dál opatrnějším hodnocením. Mimo jiné i proto, že mezitím vyvstaly dvě zásadní otázky: 1. – co je to „náboženskost“ a 2. – podle čeho ji měřit. Klasické metody jako sčítání lidu nebo počítání obsazených míst v kostelních lavicích popisují tak malou část skutečnosti, že mohou být používány jako jedna z metod, ale rozhodně ne jako hlavní metoda zjišťování toho, co si lidé myslí, jaké je jejich přesvědčení a jaké rituály provozují atd. Pro diskusi o situaci NSČU to může být důležitější, než se na první pohled zdá, proto se na tyto otázky podíváme blíže.

Ze všeho nejdříve si musíme uvědomit, že když řekneme „náboženství“, nemyslíme všichni to samé. Pro řadu lidí je toto slovo negativně zatížené a k náboženství se hlásit nechťejí. Hledají jiná slova a vlastní duchovní cestu pak označí například za hledání životní pravdy, moudrosti; duchovní směr raději za filozofii, životní styl apod. Stejně zatížené jsou pojmy jako „Bůh“, „víra“, „duchovno“, „spiritualita“ nebo například „věřící“. Zatímco v roce 1991 se za „věřící“ označovalo 43,9 % občanů, v roce 2001 asi jedna třetina lidí a loni něco přes jednu desetinu obyvatel (včetně 21 tisíc vyznavačů fiktivního náboženství Jedi).

Na druhé straně je zřejmé, že produkce knih, předmětů a nabídka kurzů s „náboženskou“ tematikou si nezádá s tím, co vidíme v okolních zemích, je setrvalá, pestrá a dynamická. Průzkumy toho, v co Češi vlastně věří, přinášejí vlastně čím dál více otázek a stále méně jednoznačných odpovědí: Deklarovaná víra v Boha nemusí ještě vůbec znamenat víru v Boha osobního. Považovat se za nevěřícího se nevyklučuje s tím, že se dotyčný ve vypjatých chvílích dovolává Boha či vyšší moci (Juříčková, 2014). Označení se za osobu bez vyznání nebo za „nevěřícího“ se nevyklučuje s praktikováním buddhistické meditace nebo přesvědčením o nějaké z podob karmického zákona; řada mých známých praktikujících buddhismus se

označuje za nevěřící a buddhismus podle nich není náboženství. I někteří lidé, kteří o sobě říkají a píší, že je náboženství nezajímá, mohou silně a opravdově kultivovat oblast, kterou jiní lidé označují za „duchovní“ či „náboženskou“.

Je snadné takové postoje zesměšňovat a prohlašovat za důsledek náboženské negramotnosti či pohodlnosti. Stejně tak je snadné vysvětlit nynější stav slovem „postmoderna“. To by bylo příliš zjednodušující a zbavilo by nás to možnosti skutečně porozumět. Dnešní situace se připravovala už dávno před rokem 1948; od konce komunistického období uplynulo více než 30 let, během nichž už nebyla činnost náboženských organizací omezována, ale odklon od velkých církví a od dosavadního pojetí náboženskosti (být věřící, chodit do kostela) pokračoval. Lidé si začali uvědomovat, že alternativou vůči „ateistovi“ není jediné „věřící“, ale například i agnostik, vyznavač neteistického náboženství, sympatizant – nikoli příslušník – nějakého náboženství.

Přestal platit předpoklad, že jeden člověk může vyznávat jen jedno náboženství (který je specifický pro západní monoteistická náboženství: židovství, křesťanství a islám; v Indii nebo na Dálném východě už takto samozřejmý není). Mnozí z nás nejenže čerpají inspiraci z více náboženských tradic a směrů, ale také se částečně podílejí na životě několika různých náboženských společenství. Přestal platit předpoklad, že člověk musí po celý život zůstat věrný tomu náboženství, v němž byl vychován, a pokud se rozhodne ke změně, musí to být změna radikální a trvalá. Dnes vedle jasných předělů v podobě konverzí existují i škály a pozvolné přechody, přelévání inspirace a důrazů. Příčinou nemusí být jen model „náboženského supermarketu“, v němž se jednotlivec chová jako „zákazník“, nezávazně vybírající to, co se mu právě zamlouvá, a kombinující si v „nákupním košíku“ své „náboženství na míru“ (Aupers-Houtman, 2006; Redden, 2016). Takový popis nám evokuje nezodpovědnost, nevázanost, sobectví (jde o to, co vyhovuje jednotlivci, nikoli o závazky, které vyžaduje ta či ona nauka!) a pohodlnost. Právě tento eklecticismus, posouvání a přesouvání, i oscilování mezi

různými směry mohou však být stejně dobře spojené s kritickým posuzováním různých nauk, odmítáním temných a netolerantních prvků různých náboženství, případně zvolením určité duchovní nezakotvenosti oproti (domnělému či skutečnému) pohodlí náboženské příslušnosti. Je nasnadě, že nemusí jít o důsledek náboženské nevzdělanosti a lhostejnosti, ale někdy naopak o výsledek stálého vzdělávání a vývoje v duchovní oblasti.

Tento trend částečně opisuje situaci v dalších evropských zemích, například v Německu, kde vzdor odlišné historii dochází k podobnému vyprazdňování kostelních lavic i k masivnímu vystupování z církví. Přitom i lidé bez náboženské příslušnosti občas „využijí služeb“ některé církve, například se zajdou pomodlit do otevřeného kostela, využijí pobytu v buddhistickém klášteře, zúčastní se nějaké veřejné bohoslužby. Odmítají ale platit náboženskou daň (na kterou v ČR záhy též dojde) a hlavně – odmítají výlučnou příslušnost.

Evropa se v tom liší od USA a vysvětlení lze částečně hledat v jiném pojetí členství i v jiných očekáváních od náboženských organizací. Ve Spojených státech je silný zvyk chození do kostela, který má i řadu dalších společenských funkcí. V tamější kultuře stěhování a jinak nastavené sociální politice totiž právě kostely umožňují rychlé začlenění v novém bydlišti a zároveň slouží jako sociální „záchranná síť“. (Opět Fulghumova paralela mezi církví, spolkem a klubem!) Příslušnost k náboženské společnosti skýtá v USA výhody i proto, že takový člověk bývá v zaměstnání a při dalších kontaktech považován za potenciálně mravnějšího a charakternějšího než člověk bez vyznání; v ČR může člověk deklarující náboženskou příslušnost očekávat spíše jistou podezřavost a může být považován za „divného“, méně racionálního a méně autonomního v rozhodování. Tak je v USA i pro duchovního hledače společensky výhodné být organizován v nějaké „církvi“, zatímco český duchovní hledač má více důvodů k opatrnosti.

S tím jde ruku v ruce i skutečnost, že individuální duchovní hledání a prožívání bývá často vnímáno jako (nábožensky) opravdovější, tolerantnější a zdvořilejší. Patří k dobrému

KOMUNITNÍ CENTRUM

Znak pražského Komunitního centra Unitaria.

(Foto převzato z unitaria.cz)

tónu své náboženské postoje „nikomu necpat“, jinými slovy neprezentovat je na veřejnosti. Náboženství bývá většinou vnímáno jako záležitost patřící do ryze soukromé sféry a někdy je v tom přirovnáváno k sexualitě nebo oblasti rodinných vztahů. To je důležitý rys české společnosti a domnívám se, že unitářům neumožňuje přejímat strategie propagace, které používají jejich souvěrci v Severní Americe. To, co má v USA potenciál oslovit koholi, by v českém prostředí mohlo odrazovat podobností se silně misijními směry právě potenciální členy – totiž duchovní hledače, podezřavé vůči reklamě, sloganům, heslům a transparentům.

Náboženská lhostejnost není v české společnosti neznámá, ale není převažující. K tomu je třeba ještě připočíst jev, který bych označila jako „příležitostnou religiozitu“, tedy občasný zájem o duchovní otázky, jednorázový úkon či rituál místo pravidelné náboženské praxe, dokonce i posuny v náboženských postojích podle životní situace a celkového kontextu, a to nejen co do intenzity praxe a prožívání, ale i v míře souznění s různými náboženskými

tradicemi.³ Ne že by se z člověka v zimě stával křesťan a na jaře se měnil v buddhistu, ale například rezonování křesťanských motivů kolem Vánoc, keltských kolem importovaného Halloweenu, zjišťování věštek pro čínský (a vietnamský) Nový rok a přemýšlení o smyslu života a nekonečnosti vesmíru u dohasínajícího táboráku pod letní oblohou jsou posuny, které známe od svých sousedů a přátel a nepovažujeme je za nic divného. Není tedy od věci počítat s tím, že také unitářství může nabýt spojitosti s určitými příležitostmi; zatím se zdá, že jednou z nich je svatba a další Květinová slavnost.

SÍLA TVRZENÍ A PROŽITKŮ

Církve si zachovaly svá dogmata, ale v praxi ztratily možnost je na svých stoupencích vymáhat (alespoň v Evropě). Totéž platí o normách chování. Každý svobodomyšlný člověk vítá, že tytam jsou (až na výjimky) klatby a zákazy vstupu do kostela, tlak na pravidelnou účast na bohoslužbách či zahánění svobodných matek do zadních lavic, odpírání sňatků a pohřbů. Ani tlak na věroučné rozdíly mezi jednotlivými křesťanskými denominacemi, jak jej známe z velké části novověku (od tridentského koncilu a třicetileté války v klesající míře až po polovinu dvacátého století), dnes nepatří k dobrému tónu, už vzhledem k zájmu velké části evropských církví o udržování dobrých či alespoň korektních ekumenických vztahů.

V praxi to znamená, že odpadl jeden z důvodů, proč směry typu unitářství, univerzalizmu apod. vlastně vznikly: svoboda myslet si, co chci, je totiž pro většinu členů mainstreamových církví už samozřejmá. Většina jich bere církevní nauky s rezervou, ví, že v dějinách podléhaly změnám, a neobává se, že přijde do pekla za to, že věří v „nesprávnou“ podobu trojičního učení, že pochybuje o božském původu bible, nebo za to, že se v záležitostech kosmologie a vývoje života neopírá o knihu

Genesis. Prostě si ze své tradice vybírá, co je pro ni důležité. A to obvykle spočívá v úplně jiné oblasti, než je konfesní identita. Může tu jít o atmosféru některého kostela, osobní vzpomínky, rodinnou paměť nebo o hluboké rezonování některých (ale ne všech!) prvků liturgie atd.

Jinými slovy: proč být členem malé strohé liberální církve, když lze „konzumovat“ všechny výhody velké církve s estetikou starobyklých budov a obřadů a přitom smýšlet – a do značné míry i jednat – podle vlastního svědomí a na vlastní odpovědnost? Ve velkých náboženských skupinách není de facto kontrola nad tím, zda jejich členové nechodí ještě někam jinam, například na šamanské bubnování nebo kurzy mindfulness. Řada dnešních návštěvníků katolických či evangelických bohoslužeb věří v různá pojetí monoteismu, někdy bez přesvědčení o Ježíšově božství (viz „rabín Jošua“ některých judaizujících protestantů) i bez kdysi tak důležité víry v nebe, peklo a poslední soud.

Specificky křesťanskou (či postkřesťanskou) spiritualitu dnešních Evropanů navíc ovlivňuje řada populárních zpracování starých, neortodoxních představ, jako *Šifra mistra Leonarda*, *Tajemství Grálu* apod. Ta svým čtenářům a konzumentům dávají možnost jistého odstupu od církevních institucí a jejich požadavků, spolu se zachováním pocitu sounáležitosti s křesťanskou tradicí a hledáním „skutečného jádra“ křesťanství, ať už toto jádro spatřují v čemkoli. Takováto spiritualita se někdy pohybuje na pomezí hry (nezapomeňme na adaptace v podobě larpů, počítačových a deskových her),⁴ působí lacině a povrchně, senzacechtivě až dryáčnický (o snadném napojení na konspirační teorie ani nemluvě). Nelze jí však upřít, že svým příznivcům přináší silné estetické zážitky, včetně prožitku tajemství a vlastní důležitosti.

Silná tvrzení mají schopnost upoutat pozornost, a to nejen souhlasících, ale i odpůrců.

3 Průzkum tohoto typu pro české prostředí chybí a byl by potřebný jako sůl. Je ostatně otázka, jestli takové proměny neznali v nějaké podobě i naši předkové, kteří sice nebyli vystaveni „supermarketu“ různých náboženských směrů, ale bezpochyby znali „tržiště“ konkurujících si kostelů, poutních míst, náboženských řádů, bratrstev a hnutí.

4 Tady se vtírá myšlenka, jak by asi vypadal český unitářský larp nebo hra a kdo by asi tak byli hráči... Vznikl někdy už podobný pokus v zahraničí? A pokud ano, jak vypadal? Tyto herní aktivity se samozřejmě týkají i mimokřesťanských spiritualit a zcela nenáboženských témat.

Snadno se pamatují. V jednotlivci mohou vyvolávat sklon o nich přemýšlet, vracet se k nim a připomínat si je v důležitých okamžicích, polemizovat s nimi. Liberální náboženské směry, které před více než sto lety vsadily na střízlivost a racionální argumentaci, jsou nyní „pozadu“. Tam, kde jde o pozornost – a v propojených oblastech marketingu, médií a sociálních sítí je pozornost „zlatem dneška“ –, taková hnutí snadno zanikají. Jasné tvrzení, byť méně promyšlené a intelektuálně neuspokojivé, upoutá pozornost více než otevřená otázka (ty jsou pro unitáře příznačné; viz krásný dřevěný otazník nad dveřmi v pracovně Rev. Petra Samojského). A když je silné tvrzení ještě podpořené dobrým vizuálem nebo silným prožitkem, poctivé příznání nejistoty „jak ono to je“ zkrátka a dobře zaniká. Nehledě na to, že liberální náboženství včetně unitářství zdůrazňují respekt k jiným náboženským postojům do té míry, že poněkud zapomínají na hlásání a udržování svých vlastních.

Zvláště prožitkové aspekty liberální náboženství často poskytnout neumějí. Po více než jedno století se v řadě z nich jako hlavní prvek shromáždění uplatňovala promluva či kázání (ve stopách protestantství), jež míří na racionální složku prožívání. K nim se často pojí strohá liturgie a strohé prostory s minimem obrazů, symbolů a ozdob. Neracionální prvky jsou v nich omezovány na nutné minimum, a navíc: liberální náboženství obvykle neposkytují hledajícím a náhodným příchozím silný argument, proč by měli zůstat právě u nich. Některá, jako právě unitářství a univerzalizmus, dokonce přímo upozorňují na tradice jiných náboženství a tím si samy „posílají lidi jinam“, nebo jazykem tržním – „podporují vlastní konkurenci“.

Českému unitářství byla tato role na několik desetiletí přímo vnucena komunistickým režimem, když byli do jeho působnosti nuceně „začleněni“ zájemci o jógu, o různé ezoterické směry, makrobiotiku atd. Jakmile po roce 1989 zavládla možnost fungovat nezávisle, rozešli se tito zájemci jinam, kde měli příslušné tradice z první ruky, nikoli jen z přednášek. Noví duchovní hledači, kteří dospívali a vyrůstali v nových poměrech, už při svých cestách na

unitářství vůbec nenarazili. I u těch, kteří do obcí skutečně přijdou a stanou se členy, jde mnohdy o určitou „přestupní stanici“. A bylo by nanejvýš zajímavé, kdybychom se mohli dopátrat, kam se vydávají: zda k etablovaným náboženským směrům, zda k novým náboženským hnutím, k náboženskému individualismu. A zajímavé by bylo samozřejmě i to, zda po zkušenosti v Unitarii hledají spíše hnutí disponující „výhodou silného tvrzení“ anebo přísnou regulací chování svých stoupenců, či zda se vydávají spíše cestou svobodného uvažování a morálky akcentující osobní svědomí a odpovědnost. Pak bychom totiž věděli nejen to, jaké lidi NSČU oslovuje (což přibližně víme), ale i to, co jim nedává a v čem je neuspokojuje.

ČÍSLA HOVOŘÍ JASNĚ... ALE O ČEM?

Údaje ze sčítání lidu nepůsobí optimisticky. V porovnání s předválečnými 1 253 členy z roku 1934 a absolutním maximem 1 843 z protektorátního roku 1942 je nynějších 186 lidí skutečně hrstka. Byli to však ti, kdo měli motivaci vyplnit takto jeden konkrétní dotazník pro potřeby statistického úřadu a jeho prostřednictvím i dalších státních orgánů. Odpověď na otázku vyznání v něm byla nepovinná, ale před loňským sčítáním (jako v roce 2011 a 2001) doprovázela právě tento bod diskuse o tom, jak dalece je státu „něco do toho“, v co jeho občané věří, nakolik mohou být údaje využity či zneužity v případných politických argumentacích a tak podobně. Některé skupiny mají tradičně nižší uvedené počty (typicky Federace židovských obcí), některé vyzývají své členy, aby nezapomněli ve sčítání lidu příslušnost uvést (zajímavá byla například výzva České pohanské společnosti na sociálních sítích).

Náboženská společnost českých unitářů v témže roce uspořádala vlastní statistický průzkum na základě členských údajů a počtů platících členů. Zároveň provedla dotazníkovou analýzu členské základny se sociodemografickým tříděním. Údaje z těchto průzkumů jsou optimističtější než ty z úředních statistik: počet členů obecně je 405 osob (v předchozích třech letech se jejich počet pohyboval dokonce kolem 500), což je oproti letům 2014–2016

Vstup do pražské
Unitarie v Anenské
ulici.

(Foto Matěj Čihák.)

růst asi o 150–200 členů. Tedy růst. Ještě zajímavěji roste počet platících členů, jichž od roku 2014 (kdy do pokladny NSČU posílalo příspěvky jen 89 lidí) přibýlo víc než dvojnásobně. A otázka, kdo platí, má význam nejen pro ekonomiku NSČU, ale je také ukazatelem toho, kdo je ochoten (a pravda – i schopen) sáhnout do peněženky.

Samozřejmě, při vši účtě k poctivosti vedení: počty z průzkumů prováděných samotnou organizací vycházejí téměř vždycky vyšší než ty „dělané z venku“. Rozdíl mezi úředním a unitářským průzkumem může naznačovat, že členové NSČU považují své vyznání za soukromou záležitost, případně se cítí náležet k více náboženským směrům, a možnost zaškrtnout pouze jeden byla k neprospěchu Unitarie („ztracené“ unitáře bych hledala mezi buddhisty, pohany, taoisty, a koneckonců i jedisty). To, že ČSÚ klade v náboženské oblasti otázky způsobem vhodným pro dobu před 50 až 100 lety je známo, stejně jako důvody, proč je těžké to měnit. Nabízí se však otázka, zda unitáři sami musí o sobě uvažovat v pojmech, které neodpovídají současným poměrům. Jistěže je užitečné vědět, kolik lidí platí příspěvky. Přinejmenším stejně potřebné je ale vědět, nakolik unitářské hodnoty mohou (krátkodobě či dlouhodobě) rezonovat ve

společnosti, jak se lidé (členové i nečlenové) zapojují do aktivit NSČU, jak moc jsou v ČR unitáři známi a považováni za přínosné atd.

POSUN PERSPEKTIVY

Náboženská společnost unitářů byla u nás založena po vzoru malých protestantských sborů a vyhovovala lidem, kteří sice opustili tradiční církve, ale ještě byli zvyklí chodit v neděli a o svátcích „do kostela“. Vyhovovala těm, kdo stáli o kolektivní náboženské prožívání, byť v sálu, který se v týdně měnil na koncertní místnost nebo divadelní scénu. Měli zájem vyslechnout si každou neděli promluvu, sedět v lavicích a společně zpívat. Měli zájem o klasicky organizované přednášky a společnou četbu během týdne. Mnozí z nich byli náboženští hledači v době, kdy duchovní hledačství a individualismus nebyly zdaleka samozřejmostí, kdy stálo za to organizovat se spolu s dalšími do oficiální náboženské společnosti. A bylo by zajímavé zjistit, pro které členy znamenalo přihlášení se k předválečné (a válečné) Unitarii skutečně (a pouze!) náboženský akt; dovedla bych si představit více rovin, včetně intelektuální, společenské atd.

Dnes, o sto let později, potkáváme takové hledače a individualisty v čajovnách i kavár-

nách, v tramvajích i na výletech. A často na osamělých výletech, třeba v lese. Ve čtečkách, v tabletech a na mobilních telefonech mají texty a videa z nejrůznějších duchovních směrů. Spolu s nimi tam mívají také úvody do kvantové fyziky, návody na osobnostní rozvoj, zdravý životní styl a dobrou meditaci. Někteří se zúčastňují duchovních kurzů a víkendových pobytů. Je jich více než před sto lety, mají snazší přístup k informacím o různých tradicích a směrech, kladou si trochu jiné otázky než jejich duchovní předchůdci. V překvapivé míře se ale shodují s tím, co je důležité pro většinu unitářů.

Domnívám se, že myšlenky a ideály, na nichž byla před sto lety založena Unitaria, byly součástí určitého étosu. Ten nebyl nutně jen unitářský, ale byl s unitářstvím a univerzalizmem úzce spjatý. Osobní rozvoj a odpovědnost, úcta k přírodě, humanismus, náboženská a názorová tolerance, respekt ke druhému v jeho jedinečnosti a jinakosti. To vše se rozšířilo – byť bohužel často jen v myšlenkách a slovech, méně už v soustavném jednání a žití – mimo původní okruh hlasatelů. Ohlas, který si tyto myšlenky získaly, měl takovou sílu, že se šířily bez ohledu na původní „značku“ a dnes se k nim hlásí bezpočet lidí, kteří o unitářství či univerzalizmu nikdy neslyšeli. Je to stav, který lze považovat za úspěch, v jaký se někdejší stoupenci těchto myšlenek ani neodvažovali doufat.

Právě toto široké přijetí myšlenkových základů unitářství v české společnosti je silou, devizou, které NSČU téměř nevěnuje pozornost. Čeští unitáři mají souvěrce, nedeklarované, ale skutečné. Mají je téměř na každém kroku. Na rozdíl od svých bratří a sester v Severní Americe mohou předpokládat, že náhodný cestující ve vlaku nemyslí, že spása by měla být omezena jen na vyznačce některého směru (spíš bude velmi nejistý v tom, co je to spása). Takový „náhodný cestující ve vlaku“ je potenciální spojenec a spolupracovník na různých projektech, návštěvník komunitního centra, vedoucí letního tábora. Možná se zúčastní i nějaké slavnosti. To není málo. Pokud přispěje finančně, pak spíše na nějakou konkrétní akci, projekt, ideálně za-

měřený na oblast sociální spravedlnosti (ale už méně bude ochoten přispívat na kancelář ústředí a platy duchovních). Když budou unitáři schopni vycházet vstříc nejrůznějším spojencům, přátelům, sympatizantům a návštěvníkům, aniž by v nich budili podezření, že od nich chtějí víc, možná zanedlouho zjistí, že se mohou opřít o široké spektrum podporovatelů, byť ne členů. Jde o to, zda s nimi dokážou najít společnou řeč. Unitářské hnutí ten potenciál má.

Můžeme si položit i poněkud „kacířskou“ otázku, zda by velkým unitářským osobnostem, k jejichž odkazu se dnešní unitáři (a univerzalisté) hlásí, skutečně tolik záleželo na tom, aby se jejich myšlenky a duchovní vhledy šířily právě jakožto unitářství, nebo zda by je víc potěšilo rozšíření liberálního náboženského smýšlení bez ohledu na tuto „značku“. Osobně se domnívám, že svobodný myslitel lpí na opravdovosti svých myšlenek, na poctivosti svého uvažování, ale ne na názvech.

Neznamená to, že by NSČU měla přestat vstupovat do veřejného prostoru a rezignovat na své poslání v náboženské oblasti vůbec. Měla by ale promyslet i jiné typy fungování než ty, které jsou založené na členství, a jiné způsoby šíření svých myšlenek než takové, které vedou k růstu členské základny. Jednou ze strategií může být právě využití jisté svojí „mainstreamovosti“ – toho, že řada unitářských (a univerzalistických) myšlenek je v české společnosti obecně rozšířena a přijímána. Namísto image „nové“, „malé“ a poněkud „anglosaské“ náboženské skupiny lze právoplatně postavit důraz na staré, všeobecně rozšířené a specifickým způsobem české náboženské postoje. A navíc, nejde tu jen o náboženství v přísném slova smyslu, protože české unitářství nebylo a není společenstvím čistě náboženským.

Status náboženské společnosti se zvláštěními právy přináší v právním systému ČR samozřejmě jisté výhody. Zároveň tento „církevní“ charakter české unitáře po některých stránkách oslabuje. Třebaže sami unitáři dávno netrvají na výlučně náboženské příslušnosti, právní a společenský systém je poněkud tlačí, aby se chovali jako jiné

Vstup do ústředí
NSČU v Karlově ulici.
(Foto převzato
z commons.
wikimedia.org.)

církve, usilující o deklarované (vyznávající) a jednoznačné členy. Unitáři jsou přitom schopni uvažovat o členství v podobě škály, ne pouze v podobě binární – člen/nečlen. Mají schopnost akceptovat různou míru zapojení do různých aktivit i různou míru ztotožnění se s unitářskými principy. Mohou do budoucna pracovat s letnými návštěvníky a příležitostnými pomocníky přes trvalejší spolupracovníky a pravidelnější účastníky shromáždění po „pevné“ členy, pro které

je NSČU „druhou rodinou“. Z unitářského hlediska je akceptovatelný jak ten zájemce, který vyhledává zvláště sociální kontakty, tak individualistický čtenář unitářských časopisů a knih. Různé typy aliancí, sympatií a souznění mohou být funkční alternativou k počtům členů. Příklady takového širšího zapojení jsou myšlenka a činnost Obce širšího společenství a Komunitní centrum POU. Také některé projekty Unitářské akademie se otevírají nečlenům.

To, že NSČU funguje částečně jako „přestupní stanice“, nemusí být nutně nevýhoda. Pokud dokáže reflektovat, že pro určitou část lidí má právě tuto roli rozcestí, může mít smysl, pokud rozvine způsoby, jak tuto roli dělat dobře (je to otázka hlavně na duchovní, ale nejen na ně). Pak může dojít k situaci, kdy NSČU bude pro řadu lidí, kteří se posunuli jinam, spojena s dobrými vzpomínkami a vděčností – a pak se možná i „odpadlíci“ občas vrátí, aby zavzpomínali.

Čeští unitáři jsou ve „specificky české“ náboženské krajině a zároveň v měnícím se celospolečenském prostředí. Tady stojí za to hledat nové cesty a promýšlet zcela nově i ty pojmy a předpoklady, které se zdají být samozřejmé. A k tomu patří otázka po samotném smyslu českého unitářství a jeho roli ve společnosti obecně.

ZDROJE:

- Aupers, Stef a Dick Houtman, *Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality*, *Journal of Contemporary Religion*, 2006, vol. 21, issue 2, s. 201–222.
- Fulghum, Robert, *Od začátku do konce: Naše životní rituály*, překlad Jiří Hrubý, Praha: Argo 1995.
- Hudáková, Andrea, *Organizace československého spiritistického hnutí*, Praha, 2012. Diplomová práce obhájená na Evangelické teologické fakultě UK. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/44606>
- Juříčková, Dominika, *Postoje k náboženství nevěřících v ČR (výsledky průzkumu)*, 2014. Dostupné z: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/postoje-k-na-bozenstvi-neveri/>
- Lužný, Dušan a Jolana Navrátilová, *Náboženství a sekularizace v České republice*. Dostupné z: <http://snem.cirkev.cz/download/Luzny.htm>
- Maliňáková, Klára, Radek Trnka, Gabriela Šarníková, Vladimír Smékal, Jana Fürstová a Peter Tavel, *Psychometrická analýza škály každodenní spirituální zkušenosti (DSES) v českém prostředí*, *Československá psychologie*, 2018, vol. 62, suppl. 1, s. 100 až 113. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/331772743_PSYCHOMETRICKA_ANALYZA_SKALY_KAZDODENNI_SPIRITUALNI_ZKUSENOSTI_DSES_V_CESKEM_PROSTREDI
- Nešpor, Zdeněk N., *Přiliš slábi ve víře: Česká ne/religiozita v evropském kontextu*, Praha: Kalich 2010.
- *Postoj Čechů k náboženství*, STEM, Ústav empirických výzkumů 2018. Dostupné z: <https://www.stem.cz/postoj-cechu-k-na-bozenstvi/>
- Rak, Jiří, *Bývali Čechové...: České historické mýty a stereotypy*, Jinočany: H & H 1994.
- Redden, Guy, *Revisiting the Spiritual Supermarket: Does the Commodification of Spirituality Necessarily Devalue It?* *Culture & Religion*, 2016, vol. 17, issue 2, s. 231–249.
- Samojský, Petr a Ruth J. Weiniger, *Unitářství jako vlak, kam chcete (rozhovor)*, *Dingir*, roč. 2017, č. 1, s. 28–29.
- Český statistický úřad, *Sčítání lidu, domů a bytů 2021 v Česku – Náboženská víra*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/nabozenska-vira>

Člověk hledá Boha

Jarmila Plotěná

Skutečnost, že člověk svým životem vlastně neustále hledá Boha, si zřejmě lidé ani neuvědomují. Východisek pro toto hledání je přitom velmi mnoho. Indové toto východisko nazývají „paprskem Božství“; pomocí něho se jednotlivý člověk ubírá svým originálním způsobem k setkání s Bohem.

Člověk svým životem vlastně neustále hledá Boha.

(Foto

© pixabay.com.)

Tyto „paprsky“ odpovídají konkrétní lidské povaze: jaký je člověk, taková je i jeho cesta k Bohu. Jsou ovlivněny situací a podmínkami života, v nichž se jedinec nachází. Nejde přitom o nahodilost, ani v případě povahy člověka, ani v případě životních okolností. Vliv má rodina, prostředí, národ, společenské postavení, příslušnost k určité víře, ateismus nebo sekularismus, sociální poměry, vzdělání, obor, dostatek nebo nedostatek času, dostatek nebo nedostatek touhy po duchovním poznání, vědomé nebo nevědomé duchovní směřování.

Tak si lze povšimnout, že každý člověk hledá svým způsobem Boha či nějakou spirituální jistotu. Ať tomu hledání přizpůsobuje zcela vědomě svůj život, nebo jakékoliv hledání popírá a není si vůbec vědom nějaké své touhy či jakékoliv motivace zabývat se „něčím“, v „co“ nevěří a o „čem“ je skálopevně přesvědčen, že „to“ k ničemu ve svém životě nepotřebuje.

I tento názor je jedním, v naší současnosti dosti častým východiskem.

Zajímavá je situace přesvědčeného ateisty, který s náboženskými názory přímo aktivně bojuje. Ta totiž může být velice dobrým východiskem na duchovní cestě. Obsahuje totiž jistou dynamiku, napětí, zájem a komunikaci. Takového člověka právě nenechává otázka existence či neexistence Boha chladným, lhostejným. Takový je svým způsobem s touto otázkou v neustálém kontaktu. Je možné si uvědomit, že taková vědomá negace je vlastně silným vztahem. Zde platí Ježíšovo, že je nedobré nebýt ani horkým, ani studeným, neboť v případě lhostejnosti, duševní pohodlnosti či lenosti se na cestě duchovního vývoje s člověkem zdánlivě „nic nedá dělat“. Je to totiž cesta či způsob života, kdy vědomá změna skutečně není možná a člověk pohodlný si může bezděčně připravit situaci, kdy bude

Po cestě do
Damašku se Šavel
stal Pavlem.
(Foto
© pixabay.com.)

„vyburcován“ nějakou nečekaně silnou událostí, při níž se může ze Šavla stát Pavel (narážka na novozákonní vyprávění o Pavlově cestě do Damašku). Dodejme, že takovou situaci si mohou připravit i velké skupiny lidí, nebo dokonce celá civilizace.

Východiska či počátky vědomého spirituálního hledání je tak možné si rozdělit na tři základní, nejčastější situace:

1. Člověk duchovně vlašný, lhostejný k jakémukoliv spiritualitě:

Působením „přitažlivosti Středu“, jak jsem si nazvala bezděčnou nutnost duchovní proměny, se v člověku může udát zásadní vnitřní proměna působením silné události, otřesu v osobním nebo skupinovém životě, náhlého „vypadnutí“ z běžně prožívaného dění nebo zcela odlišné zkušenosti, než byla ta dosavadní, přičemž může jít jak o události vnímané jako krajně nepříjemné, bolestné, tak naopak dokonce i o ty velice příjemné, oblažující.

2. Člověk z nějakého důvodu toužící po změně ve svém životě, a to vědomě v duchovním smyslu, tedy po změně, která není v běžném řádu věcí hmotného světa:

Je otázkou, zda je častější příčina v nějaké zoufalé, krajní životní situaci, kdy jedinec touží se dostat z dosahu těžce doléhajících událostí, bolestí, strastí nejružnějšího druhu a původu,

nebo zda touha po duchovním hledání přichází častěji ve stavu přesycenosti a zklamání světskými požitky. Dokonce je možné obě východiska spojit v jedno. Jak nedostatek, tak i přesycenost lze chápat jako jistý druh strasti, strádání a frustrace, a pak je v lidské přirozenosti hledat z nich cestu ven.

3. Východisko se tak nějak vymyká z výčtu situací vzniklých ve své podstatě z nějaké vnější okolnosti, která může vyvolat vnitřní proměnu a být vysvobozením z letargie,

Je možno najít nějaké „ovoce“, podle něhož se dá rozeznat pravá spirituální transformace od plané? (Foto © pixabay.com.)

negace, nepříznivé, zoufalé situace nebo přesycenosti, všednosti a nudy. Tímto východiskem je zdánlivě bezdůvodná touha (často už od dětství) po něčem, co by se dalo charakterizovat jako návrat do blaženého stavu duchovního Domova, nebo dokonce prožívání této blaženosti spontánně jako vzpomínky jakéhosi druhu, či dokonce jako zcela přirozeného stavu.

Tak jsme u otázky, jakého vlastně člověk hledá Boha. Ve své nejniternější podstatě hledá především Boha osobního, který aktivně zasahuje do lidské existence, nikoliv Boha teoretiků, kteří sice připouštějí existenci Něčeho nad námi, co je možné nazvat kosmickou inteligencí, Zákonem, Přírodou, Bohem nebo jinak, ale domnívají se, že kromě toho, že je, vlastně nějak konkrétně, a navíc adresně nepůsobí. Řídí sice přírodu a je dokonce přítomen i v nitru člověka, ale člověk z této přítomnosti vlastně nic nevyvozuje. Je „to“ sice zákonodárce nebo Zákon přírody sám, ale od této víry člověk nevyvozuje existenci duchovních zákonů a jejich konkrétní působení v osobním životě. Pokud člověk kriticky a objektivně domýšlí možný, a dokonce přímo škodlivý vliv opačné víry, tedy víry v Boží přítomnost a působení v nějakém člověku,

je mu jasné, že by mohlo být velmi snadno přímo nebezpečně zneužito.

Má tedy vůbec smysl uvažovat nad projevy takové duchovní proměny, velkého setkání nebo spirituální transformace? Je možno najít nějaké „ovoce“, podle něhož se dá rozeznat od plané, širokému okolí nebezpečné pýchy a manipulace? Věřím, že má svoje neklamné, avšak velmi nenápadné znaky.

Projevuje se například určitým druhem radosti, jakoby pronikající veškerým děním, prožitky harmonie a štěstí, které nemají původ ani důvod v běžném životě. Jsou však občas, když ne trvale, přítomny jako tiší svědkové myšlení, jednání, činnosti. Tyto jsou jimi jakoby prodchnuty a posvěceny, a také učiněny cennějšími, krásnějšími.

Může se projevit tím, co z nedostatku pojmenování někteří nazývají synchronicitou, a také jinými jevy v životních událostech osoby či skupiny osob. To se může vyskytovat nenápadně a ojediněle, ale i v nápadném a zcela nepochopitelném zřetězení událostí, které se dějí bez přičinění toho, komu se dějí.

Projevuje se změnou motivace, prožitkem posvátnosti všudypřítomného živého vědomí, a také tušením souvislostí, uměleckou inspirací všeho druhu a v denním praktickém životě uplatňovanou bdělostí a moudrostí.

O hledání Boha

Milan Klapetek

Kdyby měl člověk sestavit tabulku nejběžnějších životních situací, činností či problémů, pak hledání by tam nebylo na místě nikterak nevýznamném. Jsou dokonce lidé, kteří přímo celý život něco hledají, a aby to nebylo tak jednoduché, tak ani neví, co hledají. Dá se tedy říci, že hledají, co vlastně hledají, a to je pak ovšem už hledání na druhou neboli na kvadrát. S hledáním je spojena spousta zcela běžných omylů a nedorozumění, která takové hledání příjemně ozvláštňují, ale ovšem většinou až dodatečně, když na to člověk vzpomíná.

„Skoro bych řekl,
že Boha člověk
může nalézt na
hranicích, mezích,
krajích, útesech
a v hlubinách.“

(Foto

© pixabay.com.)

Takovým pěkným číslem je například hledání něčeho neexistujícího, jako třeba kamene mudrců. Nebo máme hledání něčeho, co člověk má, ale neví o tom, a tím hledáním mu to, co má, chřadne a ztrácí se, takže nakonec nemá nic. Něco podobného nastane, když člověk hledá a nalézá, ale není to pro něj stále ono, protože to, co hledá, v tom nalezeném nepozná. Pěkný dramatický motiv je také v tom, když člověk celý život něco hledá, pak to najde a svou lehkomyšlností to během jednoho odpoledne ztratí.

Když člověk hledá Boha, může se mu stát toto všechno a ještě mnohem víc. Moderní člověk tíhne k té dramatické zápletce, že hledá přímo zuřivě, ale hledá něco, co nemá samostatnou existenci, a hledá to proto marně. Hledá sice pokoj, štěstí, rovnováhu, ale v tom hledání jde za bludičkami, které to lidské

hledání vždy příjemně ozvláštňovaly. Taková bludička byla v pohádkách vždy šarmantní víla, která chasníka nejen vedla, ale přímo vábila, ovšem – skončil v močále. Moc, sláva i majetek, to jsou ty bludičky, které obsadily všechny rynky a křižovatky lidského myšlení a mají tam své stánky a informační call centra. V elementární příručce „heurekaologie“ (vědy o hledání a nalézání) by nutně jednou z prvních rad byla ta, aby člověk nehledal tam, kde je široká a přímá cesta. Skoro bych řekl, že Boha člověk může nalézt na hranicích, mezích, krajích, útesech a v hlubinách. Možná dokonce spíše na hřbitově než ve veletržním paláci, protože Bůh je nejspíše rozeznatelný tam, kde se bytí setkává s nebytím, konečné s nekonečnem a čas s věčností. Boha nenajdete v logických formulích vědy ani v duchaplných štouravých aforismech kritického rozumu, ale v němém

„Bůh je nejspíše rozeznatelný tam, kde se bytí setkává s nebytím, konečné s nekonečnem a čas s věčností.“

(Foto

© pixabay.com.)

údivu nad tím, co je neuchopitelné a nepochopitelné. Bůh není vrcholným výkonem lidského intelektu, ale spíše je to ta poslední doutnající jiskřička naděje na člověkem srovnané pustini. Bůh je v myšlence, že já i můj nepřítel jsme stejní tvorové, ze stejného těsta a stejným bídám poddaní, stejně závislí na něčem, co vlastně oba zoufale hledáme. Bůh není zvěř, kterou by byl člověk schopen jako lovec uštvat a ulovit. Cesta k Bohu vede krajinou kajícího vědomí naší nedokonalosti, ale komupak by se do takového netriumfálního kraje chtělo?

„Člověkovo“ hledání Boha (skončím správně dialekticky) se v něčem od všech těch našich hledání naprosto liší a v něčem se naopak neliší vůbec. Myslím, že by na tomto místě mohly zaznít i dvě anekdoty o hledání, které se i k tomu největšímu hledání lidskému docela hodí a něco ilustrují. Ta první:

Muž jde a vidí kohosi, jak v noci pod lampou v trávě cosi zoufale hledá. I zeptá se ho, co dělá, a on mu odpoví, že hledá ztracené klíče. Muž, jat soucitem, klekne na kolena a hledá s ním. Po dlouhém marném hledání se zeptá: „A jste si jist, že jste je ztratil zde?“ „Ne, já jsem je ztratil támhle v křoví.“ „A propánakrále, proč je hle-

dáte tady?“ „No tam je tma jak v pytli a tady je krásně světlo!“ odpoví muž, celkem logicky...

Poučení je jasné – hledejte tam, kde je možno nalézt, nikoliv tam, kde se tak krásně a příjemně hledá...

A druhá do páru:

Muž vidí za výlohou ceduli, na které je napsáno „Mandlujeme“. Rozradostněn tam za chvíli donese koš prádla a dožaduje se inzerované služby. Muž za pultem však na jeho žádost odpoví nevěřicným a odmítavým vrtěním hlavou „My tady ale přece nemandlujeme?!“ „Tak jak to, že máte za výlohou ceduli ‚Mandlujeme‘ velkou jak prase?“ „My tu přece pane vyrábíme ty cedule!“

Nevím proč nebo čím to je, ale když srovnám úřední statistiky o počtu věřících (kteří tedy Boha asi už našli) se stavem našeho světa, napadne mne vždycky tento vtip. Mandlujeme, nebo jenom malujeme cedule?

A pak, není-li to vlastně vůbec tak, že Bůh hledá nás, ale my před ním zdrháme a schováváme se. To by celou situaci ovšem dost měnilo...

Hledali jsme, hledáme nebo budeme hledat?

Eva Švecová

Nezazlívejme nikomu, že nehledá, neboť každý může hledat jen podle své svobodné vůle a podle svého poznání a duchovní vyspělosti.

Současná doba nám sice svými objevy a pokroky odhalila mnohá tajemství, ale prozatím zcela nevysvětluje, co je to za podněty, jež vycházejí z našeho nitra, nebo neosvětluje události, které prožíváme, aniž bychom věděli, co znamenají a od koho jsou.

Nevěřme, že člověk je záměrně zlý, i když se nám tak jeví. On prozatím prochází vnitřním bojem pro své vnitřní podněty. Zvítězí dobro, nebo zlo?

Věda objevila téměř invazi pokroků, sahajících až do průlomu lidského myšlení, takže mnohé uchvátila doména myšlenky, že vše je prozkoumatelná hmota a že lze říci, že chápeme podstatu žití. My však zatím obdivujeme již hotové základy životních projevů a podmínek, ale pravého hybatele – dárce životní síly – jsme zatím neobjevili.

Někteří jedinci mohou už od narození vnímat to, co je druhým utajeno. Pohybují se mezi námi a mlčí, neboť okolní svět je řadí k pochybným lidem. A tak si mlčící jedinci uchovávají své tajemství pro sebe a sdělují si je navzájem.

Někdy ovšem mohou skutečně trpět chorobou neboli poruchou mysli, což však lze rozeznat podle obsahu řeči jedince nebo podle jeho konání.

Chceme-li se nazývat pány tvorstva, nestačí nám jen získané písemné vědomosti vedoucí k objevení a pochopení již existujícího. Jde o to pochopit vznik a působení smyslům nepochopitelných zkušeností, s kterými se téměř každý z nás setkal; málokomu se to však daří.

Vzhledem k prospěšným poznatkům takového jakoby „odtrženého“ člověka lze pomýšlet na to, že on a jemu podobní již v sobě našli cestu, jak konat, aby se jim Bůh dal poznat.

„Zvítězí dobro, nebo zlo?“

(Foto

© pixabay.com.)

Člověk hledá boha – Bůh hledá člověka

Jan Stamberg

Na začátek úvaha k promeditování: Kdo koho hledá?

Mám velmi rád příběh o staroizraelském proroku Eliášovi (1. Královská 19:11–13): „Boží slovo mu řeklo: ‚Vyjdi ven a postav se na hoře před Hospodinem!‘ Hospodin přecházel: prudký a silný víchř, který trhá hory a láme skály, vál před Hospodinem, ale Hospodin ve víchru nebyl. Potom nastalo zemětřesení, ale Hospodin v zemětřesení nebyl. Po zemětřesení šlehal oheň, ale Hospodin v ohni nebyl. Po ohni následoval šum jemného vánku. Když to Eliáš slyšel, zahalil si tvář pláštěm, vyšel ven a zastavil se u vchodu do jeskyně. Tu mu hlas pravil: ‚Co tu chceš, Elijáši?‘“

„Co tu chceš, Elijáši?“ (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Klid a mír je naší pravou podstatou, jedine sami v sobě můžeme „nalézt“ Boha. Není ve slovech, není v proklamacích, není ani v náboženských traktátech. Je v nás – v Tichu. Všichni jsme částmi jednoho celku, všichni jsme součástí Jednoty. A pokud si toto uvědomíme, jsme na dobré cestě začít žít skutečný život.

„Mír je váš přirozený stav. Je to mysl, co překáží přirozenému stavu. Vaše pátrání probíhalo pouze v mysli. Zkoumejte, co je mysl, a ona zmizí. Není vůbec žádné mysli mimo myšlenku. Ale ježto myšlenka se vynořuje, domníváte se, že je tu něco, z čeho pochází, a nazýváte to myslí. Zkoumáte-li blíže, co mysl je, shledáváte, že ve skutečnosti žádné mysli není; a když mysl takto zmizí, uskutečnité věčný mír.“ (Šrí Ramana Mahářiši)

Sám za sebe mohu nabídnout životní zkušenost, která je však – stejně jako všechny zkušenosti – nepřenosná. Naučila mě jedné důležité věci: cesta k Bohu vede zřídkavě cestou náboženskou, ale téměř vždy cestou duchovní. Tyto dvě cesty se nemusí vylučovat, mohou se vzájemně doplňovat a prolínat. Velmi důležité je však nezapomenout na jednu věc: prst, který ukazuje na měsíc, není Měsícem.

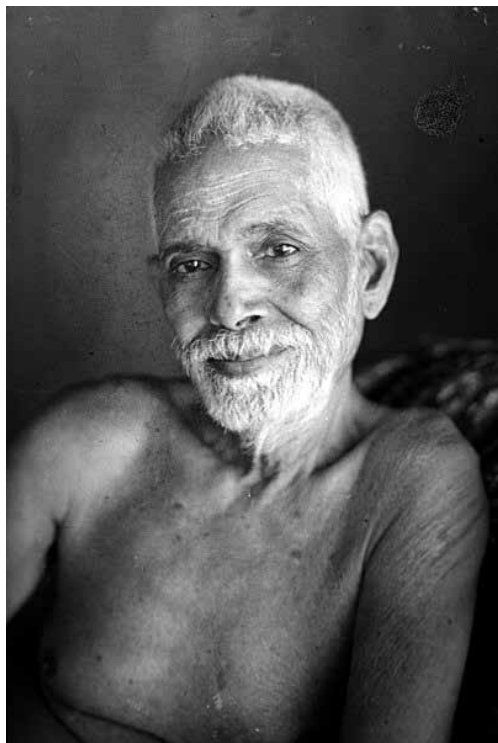
„Ž: Je Bůh osobní?

U: Ano, existuje vždy v první osobě jako ‚Já‘, jsoucí ve skutečnosti neustále před vámi. Protože dáváte přednost světským věcem, ustoupil zdánlivě do pozadí. Vzdáte-li se všeho ostatního a budete-li hledat pouze jej, zůstane pouze On jako ‚Já‘, áťman.“¹

¹ Rozhovor žáka se Šrí Ramanou Mahářišim. Všechny úryvky a dialogy jsou převzaty z knihy *Maharšiho evangelium*, Praha: Avatar 2007.

Šrí Ramana Mahářiši žil v jižní části Indie v první polovině minulého století. Na hoře Arunáčale (u města Tiruvannamalai) se s ním ve 30. letech 20. století setkal Paul Brunton, který jeho učení přinesl do Evropy. To díky němu se Evropa seznámila s pojmy, jako je jóga a meditace. Jedním z Bruntonových žáků byl i Eduard Tomáš, který mj. přednášel pro Unitarii.

Ústředním bodem Mahářišioho učení je tzv. átmavičára, tj. sebedotazování: „Kdo jsem já?“, pomocí kterého lze dosáhnout realizace Boha.

„Śrī Rāmāṇa Mahārīṣi žil v jižní části Indie v první polovině minulého století.“ (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

„U: „Je-li tudíž vaším cílem překročit zde a nyní povrchnost fyzické existence átmavičárou, dotazováním po ‚Já‘, proč ještě používáte rozdílností mezi ‚já‘ a ‚ty‘, když patří pouze tělu? Obrátíte-li mysl dovnitř a pátráte po zdroji myšlení, kde je pak ‚ty‘ a kde je ‚já‘? Měl byste pátrat po onom ‚Já‘, které zahrnuje vše, a být jím.“

Ž: Není však žertovné, že ‚já‘ má pátrat po ‚Já‘? Nestává se dotazování ‚Kdo jsem já?‘

poslze prázdnou formulí? Nebo si mám klást tuto otázku bez konce opět a opět a opakovat ji jako nějakou mantru?

U: Dotazování po ‚Já‘ zajisté není prázdnou formulí; a je víc než opakováním jakékoli mantry. Kdyby toto dotazování bylo pouhým mentálním tázáním, nemělo by valnou cenu. Jeho nejvlastnějším účelem je soustředit celou mysl na její zdroj. Nejde tedy o pátrání jednoho já po druhém já. Tím méně pak je dotazování po ‚Já‘ prázdnou formulí, neboť zahrnuje intenzivní aktivitu celé mysli, snahu udržet ji stále soustředěnou v čistém sebeuvědomění. Toto dotazování je jediný neomylný prostředek, jediný přímý způsob, jak uskutečnit nepodmíněné, absolutní bytí, jímž ve skutečnosti jste.

Ž: Proč bychom měli považovat pouze toto dotazování za přímý prostředek vedoucí k poznání átmana?

U: Protože každý druh duchovní disciplíny kromě átmavičáry předpokládá podržení mysli jako nástroje duchovní praxe a není bez mysli možný. Ego na sebe může vzít v různých stádiích duchovní praxe různé jemnější formy, ale není samo nikdy zničeno. Když Džanaka zvolal: „Nyní jsem odhalil zloděje, který mě po celou dobu ničil. Vypořádám se s ním v krátkosti,“ mínil tím ve skutečnosti ego či mysl.

Ž: Ale tohoto zloděje lze dopadnout též jinými druhy duchovní praxe.

U: Pokus zničit ego či mysl jinými druhy duchovní praxe znamená, že zloděj se stává policistou, který má chytit zloděje, tj. sama sebe. Pouze átmavičára může přímo odhalit pravdu, že ani ego, ani mysl ve skutečnosti neexistují, a umožňuje člověku ‚realizovat‘ čistou, nerozlišenou jsoucnost ‚Já‘ čili absolutna. Jakmile je ‚Já‘ uskutečněno, nezbyvá k poznání nic dalšího, protože je to úplná blaženost, dokonalé naplnění.“

Tento zřec dozajista nepřišel s ničím novým, jeho formulace starého indického učení je však obdivuhodně prostá a jasná: „Kdo jsem já?“

Není třeba čekat na „život po smrti“, na to, až nám někdo Boha zprostředkuje. „Kdo/co je však Bůh?“

My jsme ti ptáci

Nick Morrice

Před mnoha lety jsem jel na coachsurfingový výlet po pohoří Atlas na severozápadě Afriky. Jednoho dne, asi po šesti hodinách jízdy na jihovýchod od Marrákeše, pouští, která jako by se rozprostírala do nekonečna, jsme k mému překvapení zastavili na místě, jemuž se v Maroku říká Údolí růží. A bylo opravdu tak zelené a voňavé, jak napovídal jeho název. Když jsme dorazili do El Kelaa M'Gouna, místa pojmenovaného po řece, která údolí napájí, byla cesta lemována keříky kvetoucích růží a dětmi, které prodávaly ozdoby ve tvaru srdce a květinové věnce z růžových lístků.

Před mnoha lety jsem jel na výlet po pohoří Atlas na severozápadě Afriky.

(Foto
© pixabay.com.)

V samotném městě muselo být tak deset „Boutiques des Roses“, v nichž se nabízela ke koupi nejrůznější růžová mýdla, gely, krémy, spreje a oleje, i hromady sušených růžových poupat. Dovolili mně otevřít jednu lahvičku, jejíž vůně mi okamžitě připomněla krém na

ruce, jaký používala moje babička. Koupil jsem ho a přivezl domů mamince. Obsah měl barvu a vůni staromódní anglické růže a okamžitě ve mně vyvolal nostalgickou atmosféru domova, i když jsem v tu chvíli byl uprostřed Maroka.

**Marrákeš.
V berberštině,
jazyce původních
obyvatel Maroka,
„Boží země“.**

(Foto
© pixabay.com.)

Ke dveřím přichází derviš...

(Foto

© pixabay.com.)

Jméno Attár se překládá jako „chymik“ či „voňavkář“ a má stejný původ jako anglický výraz attar of roses (esenciální olej z růží). O životě samotného Faríduddína Muhammada Attára se toho ví málo. Narodil se v Níšápúru na severovýchodě Persie někdy kolem roku 1119 a stal se prvním z velkých perských súfijských básníků.

KE DVEŘÍM PŘICHÁZÍ DERVIŠ

Říká se, že vzdělání získal v náboženské škole a v určitém období života si osvojil také farmacii nebo snad voňavkářství. V tomto oboru pak zaměstnával na třicet lidí. Jednou přišel ke dveřím Attárovy lékárny potulný derviš a zůstal hledět s otevřenými ústy na rozmanitost zboží a zjevné bohatství majitele. A pak se slzami v očích tvrdě pohlédl na Attára. Chemik se ho zeptal, na co to tak zírá.

„Říkal jsem si, jak asi zemřeš,“ povídá derviš.

„Zemřu stejně jako ty,“ odvětil Attár.

„Nene, stejně to nebude,“ řekl derviš. „Pro mě je umírání jednoduché, protože všechno, co na světě mám, je tenhle plášť. Ale co ty, jak ty budeš umírat, když budeš muset opustit všechno to bohatství a majetek, co máš?“

A s těmi slovy si derviš lehl na zem a zemřel.

ATTÁR SE STÁVÁ „PŘÍTELEM BOŽÍM“

Tato událost znamenala pro Attára naprosté probuzení. Zavřel krám a vstoupil do spo-

lečenství súfijů. Když je pak opustil, vydal se na cesty do Egypta, Damašku, Mekky, Turkestánu a Indie. A začal také psát poezii, včetně sbírky životopisů a anekdotických příhod různých súfijů, jimž se také říká „Boží přátelé“. V pozdějším období života byl Attár zřejmě odsouzen za kacířství a vypovězen z Níšápúru, třebaže se tam krátce před smrtí vrátil. Stejně jako příběh o jeho duchovním probuzení, i příběh o jeho setkání se smrtí existuje v několika verzích.

Nejznámějším Attárovým dílem je *Ptačí sněm*. Jeho syžet je zcela prostý: ptačí říše si uvědomí, že je jedinou říší světa, jež nemá krále, a tak se ptáci rozhodnou, že si nějakého najdou. Dudek, kterého si zvolí za průvodce, jim řekne, že už krále vlastně mají, a jeho jméno je Simurgh. Žije na nejzazším konci světa, až za pohořím Kaf, a k tomu, aby se k němu dostali, musí překonat sedm údolí.

PTÁCI SE VYDÁVAJÍ NA CESTU

Ptáci se nejdříve chtějí okamžitě vydat na cestu, ale když slyší, že je to cesta nebezpečná, začnou se rozmýšlet a hledají výmluvy, proč nejít. Dudek postupně naslouchá pochybnostem každého z ptáků, a buď na jejich námitky odpovídá přímo, nebo svou odpověď halí do příběhu. Příběhy mají alegorický obsah, protože každý z ptáků symbolizuje nějaký prvek lidského chování. Například zmíněný dudek je pták-průvodce, zatímco slavík představuje

Ptáci se vydávají na cestu...

(Foto

© pixabay.com.)

milence. Papoušek hledá původ věčnosti, páv je zase „padlou duší“, která je ve spolku se Satanem. Nakonec ptáci vyrazí. Brzy se však dostanou do obtíží a jejich vůle zeslábně. Aby je dudek povzbudil k pokračování v cestě, popisuje jim, s čím se v jednotlivých údolích setkají. Ptáci na cestě za Simurghem postupně odpadávají, říkají, že cestu nezvládnou nebo že nedokáží překonat vzájemné rozpory. Dudek je však přemlouvá, aby v cestě pokračovali, a radí jim, aby se soustředili na svůj cíl, odhodili pochybnosti a strachy. Na konci, když dorazí k pohoří Kaf, kde prý má přebývat Simurgh, zbývá z celé skupiny jen třicet ptáků. Je třeba zmínit, že Simurgh (*si* = třicet a *murgh* = pták) znamená v perštině „třicet ptáků“, tedy počet těch, kdo vytrvali na cestě.

A co se stane v závěru? Nenajdou mytického Simurgha, ale jezero, v němž spatří vlastní odraz. To, co hledali, existuje v jejich společném nitru a v celku veškerenstva. Zjišťují, že Simurgh jsou oni sami, že všichni společně jsou Simurgh. Skončení duality znamená zánik ptáků v Božské jednotě a naplnění jejich cesty.

Z tohoto příběhu a jeho závěrečného obrazu si můžeme vzít řadu poučení. Jedním z nich je, že pravda a smysl se nevynořují z individuality, ale ze součinnosti (cooperation) a z kolektivního chování v rámci rozmanitých činitelů, jež utvářejí společnost. Globální řád zde závisí na sebeorganizaci rozptýlených

ptáků, z nichž každý představuje odpovídající lidský archetyp.

V tomto smyslu se *Ptačí sněm*, usilující o nalezení neznámého, podobá kolektivnímu součinnému chování a hledání lepší společnosti.

Dalším prvkem je samotná symbolika ptáků. Pták byl po tisíciletí symbolem lidské duše, která se podobně jako pták může ocitnout v kleci, nebo se svobodně rozletět.

ODHALENÍ STADIÍ LIDSKÉ DUŠE

I my, podobně jako ptáci z Attárovy básně, se možná toužíme vydat na duchovní cestu, ale jakmile si uvědomíme, co to obnáší, zmocní se nás na podvědomé úrovni pochybnosti. Jednotliví ptáci představují jednak různé osobnostní typy, a jednak ztělesňují složité charakterové vlastnosti, jejichž kombinace utváří lidského jedince. Dudek plísni ty, kdo jsou zbabělí a mají slabou vůli, přemlouvá ty, kdo jsou liknaví, sráží hřebínek arogantním a nesmělým dodává odvahy. Ukazuje také podrobnou mapu cesty, v níž sedm údolí odpovídá sedmi úsekům súfijské Cesty, či postupným stadiím lidské duše na její cestě podél Řeky života k nekonečnému Oceánu. A tak nám Attár poskytl model vývoje individuálního lidského vědomí. Velký perský mystik Rúmi označoval Attára za svého inspirátora a napsal: „Attár prošel sedm měst lásky, zatímco my přešli sotva první ulici.“

Ptačí sněm je alegorií pro naši dobu. Vzdálili jsme se Stvoření a naše vědomí je znečištěno vědou, technologií, internetem a tak dále.¹ Potřebujeme se opět propojit s přírodou, a čím více zjišťujeme, že je živoucí a vědomá, tím více o ni pečujeme. Ale stav je takový, že Země je nemocná, a to v důsledku znečištění a klimatické změny. Volá: „Pomozte mi! Potřebujete pokračovat v dlouhé a obtížné cestě, protože budete potřebovat změnit své životní způsoby a své styly vládnutí.“ Ti ptáci jsme my sami, a každé z údolí, která dudek popisuje, znamená některou z obranných pozic, jež zaujímáme. Například Údolí falešných snů znamená přístup, v němž si jednoduše říkáme: „Věda nás stejně zachrání, takže já nemusím dělat nic!“ Nebo Údolí zoufalství, v němž se prostě vzdáváme naděje. Dudek se nás snaží inspirovat, abychom reorganizovali sami sebe a vytvořili nové společenství, nové bratrství a sestersví lidstva.

Poselstvím *Ptačího sněmu* je, že všichni jsme jedním, všichni jsme ze stejného těsta, ale v důsledku vlastní nevědomosti a zapomnitlivosti vedeme plytký, sobecký život. Musíme otevřít svá srdce Stvoření, zastavit se, usednout a naslouchat – a pak si dovolit hluboce procítit svoji lásku je světu. Musíme opět rozdmýchat svoji úctu a vděčnost k Univerzu, jež nás zrodilo, a dovolit své lásce ke světu, aby se pro nás stala zdrojem energie. Dovolit své imaginaci, aby vedla k přeměně našeho světového společenství.

Jak napsal Thomas Merton: „My už jsme jedním. Jenomže máme představu, že ne-

1 Coachsurfing, který autora přivedl do Údolí růží, jímž vyprávění začalo, nelze bez internetu prakticky provozovat. Ať se tam již dostal lodí a autobusem, nebo letadlem, bez využití technologií to nebylo. Bez technologických a vědeckých vymožeností by nebylo možné, aby se jeho myšlenky dostaly k tolika čtenářům po celém světě (v závěru článku uvádí autor e-mailový kontakt). Samotná rizika, na něž upozorňuje, by nebyla odhalena bez práce nesčetných vědců celého světa. Takže vnímat „vědu“ (otázkou je, který vědní obor a který z řady existujících vědeckých přístupů má na mysli) a technologie prostě jako „znečištění“ by bylo krátkozraké. Sám autor, je-li tak moudrý člověk, jak z jeho textu vyplývá, to jistě zkratkovitě nemyslel a byl by rád za upozornění, které zamezí, aby čtenáři pochopili jeho slova mylným způsobem [pozn. překl.].

jíme. Musíme uzdravit svoji původní jednotu. Musíme být tím, čím ve své podstatě jsme.“ Chování zvířat, jako jsou hejna hmyzu, ryb či ptáků, odpovídá konceptu kolektivní mysli. V celém příběhu vedle vysvětlení toho, jak funguje taková složitá sociální síť, nacházíme bezprecedentní výzvu, abychom pocítili, kdo vlastně jsme. Možná že Attár také nezáměrně naznačuje, jak se sněm ptáků podobá způsobu, jímž funguje náš mozek. Ptačí hledání sebe sama na dlouhé a obtížné cestě lze přirovnat k bolestné, ale krásné cestě člověka za pochopením. Ačkoli Simurgh nebyl tím, co čekali, přesto v jezeře našli, co hledali, totiž pravdu o své existenci a identitě. Jak Attár říká jinde: „Tvůj smysl je složen ze všech tvých pochopení.“

„Ach! Attár růží!“ (Foto © pixabay.com.)

BODEM OBRATU JE SEBEUVĚDOMĚNÍ

Nyní, vzdor složitosti světa a jeho obtížné společenské, politické a ekonomické situaci, navzdory staletí úžasného lidského vývoje ve vědě a filozofii, je otázkou, zda je lidstvo schopné zvrátit a dostat pod kontrolu nesmírné procesy, které ohrožují civilizaci i podstatu života. Možná si z příběhu dovodíme, že když jako lidé dosáhneme sebeuvědomění a globální shody na zdravém cíli naší civilizace, mohl by to být dějinný bod obratu. Až se to stane, dáme možná sami sobě šanci vyřešit některé z mnoha svých problémů a konečně vydechnout s úlevným vzdechem: „Ach! Attár růží!“

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Rozhovor s Romanem Palkou o jeho otci, reverendu Jiřím Palkovi

Reverend Jiří Palka.

(Fotografie z archivu Radovana Lovčího.)

Reverend Jiří Palka (29.4.1922 – 2.6.2011) se jako přednášeč a posléze duchovní angažoval v řadách českých unitářů v Jablonci n. Nisou a Liberci od druhé půle 80. let až do roku 1998, kdy nastoupil do penze. Fakticky ale skončil s veřejným přednášením v roce 2004 a publikačně byl činný ještě nedlouho před smrtí. Byl blízkým spolupracovníkem Rev. JUDr. Dušana Kafky a Rev. Miloše Mikoty. V době vnitrounitářského sporu bohužel podpořil tzv. Strejčkovu frakci, ne však bez výhrad. Během 90. let udržoval vzájemné kontakty především s brněnským duchovním Milošem Mikotou. Reverenda Ing. Otmara Doležala, jenž řídil Strejčkovým vedením protežovanou Obec unitářů-univerzalistů v Brně, respektoval, ovšem pro příliš jednostranné zaměření této obce na dílo J. Malíarika choval ve větší oblibě původní brněnskou Unitarii i s jejími třemi duchovními (Mikota, Houser, Plotěná). Okolo roku 2004 svým

vlivem podpořil obnovu liberecké Unitarie pod hlavičkou vedení NSČU, které zvítězilo v soudním sporu s tzv. Strejčkovým vedením a od roku 2000 opět disponovalo budovou a financemi unitářů. S ohledem na vysoký věk a své zdravotní problémy však již formální členství neobnovil a v téže době musel nerad skončit i s přednášením, byť, jak zaznělo výše, zůstal činný alespoň publikačně, a nejen v unitářském periodiku *Svobodná cesta*. Patřil k těm unitářským duchovním, po nichž vzhledem k vyššímu věku či zásluhám (které v minulosti hrály roli např. při ordinaci Rev. Rubeše) již nebylo dr. Kafkou ani jeho nástupci vyžadováno univerzitní teologické vzdělání.

Znával jsem osobně Rev. Palku od druhé půle 90. let, kdy se mi dostaly do rukou jeho knihy. Naše hovory či korespondence se obvykle točily kolem duchovních otázek a zkušeností. Na mnohé detaily z jeho osobního života jsem se ho nikdy neoptal, a proto jsem požádal o vzpomínkový rozhovor jeho syna, Ing. Romana Palku.

Romane, tvůj tatínek Jiří občas připomínal, že má kořeny z Chorvatska, a proto se vyslovuje krátce Palka, ač ho všichni počestovali ve výslovnosti na „Pálku“. Co váš rod přivedlo do Čech?

Mnoho Chorvatů se v minulých staletích přestěhovalo na jižní Moravu, viz Charvátská Nová Ves, a někteří pak do Čech. Patrně do českých zemí utekli před tureckými vpády nebo kvůli bojům se Srby.

Jiří Palka se narodil v Praze. Ve svých přednáškách občas připomínal, že jeho dětství nebylo příliš šťastné, že snad dokonce utekl od svého otce a jejich vztah nebyl právě vydařený. Pokud to není příliš osobní informace, o které sám nechceš mluvit, mohl bys být podrobnější? Z jaké rodiny vlastně vzešel?

Jeho otec, můj děd Bedřich Palka, se narodil ve velké rodině knihvazače. Byli velmi chudí. Strach z bídy a hladu vedl dědečka k tomu, aby se finančně zajistil. Byl ostřejší povahy. Stal se instruktorem šermu v Sokole a kontakty mu pomohly k dobře placenému místu pojišťováků v bance Slavii. Stal se tedy typickým selfmade-manem.

Projevovaly se na něm ovšem přepracování a stres. Jeho syn Jiří byl pacifista, což vedlo ke sporům, takže to nemohlo dopadnout jinak než zmíněným útekem z domova. Otcova matka pocházela z velmi chudých vesnických poměrů na severní Moravě. Kvůli bídě se přestěhovali do Německa, a když vypukla 1. světová válka, pracovala ve zbrojovce. Po válce se přestěhovala do Prahy. Zde působila jako služebná. V Praze se pak seznámila s dědou Bedřichem. Vlastně stejně jako i jeho druhá žena.

Tradovala se o tom v rodině taková historka. Prý ji někde na ulici uviděl a oslovil ji dosti drsně, nějak ve stylu: „Z kterépak dědiny jste?“ V našem rodě bylo ostřejší vyjadřování časté, jen táta ho neměl. Jistě se mu přičilo. Inu někteří Chorvaté jsou takoví...

Děda měl asi problém přijmout, že jako dítě sbíral zbylou zeleninu na trhu a ve stáří byl milionář. Měl zájem si zlepšit kulturní rozhled, protože školy neměl. Proto se setkával s umělci, zajímal se i o divadlo. Malíř Obrovský mu daroval kresbu, kde drsně vyjádřil, co si o něm myslí. Děda si ji dal do zlatého rámu...

Nejprve prý pracoval v proslulém pražském železářství u Rotta. Místo získal tím, že slíbil, že první týden bude pracovat zdarma. Otec

Jiří Palka působil jako unitářský duchovní v Jablonci nad Nisou. (Fotografie z archivu Radovana Lovčího.)

kdysi sepsal divokou historii našeho rodu, ale nevím, kde je jí konec. I jeho matka napsala své vzpomínky... Určitou drsnost a odolnost máme v rodině všichni.

Kolik měl Jiří Palka sourozenců? Sám občas připomínal svoji sestru, která byla slavnou módní návrhářkou v USA. Co ji přivedlo do Ameriky a jak se vlastně jmenovala? Zabývala se také ona nějakou duchovní cestou?

Otec měl jedinou vlastní sestru, Andělu. Pracovala jako účetní, později jako dělnice. Měla genetickou poruchu. Děd Bedřich byl už starý, když se narodila. Pak se rozvedl a znovu oženil, rovněž otcova a Andělina matka a má babička se znovu vdala.

Z těchto vztahů vzešli tři polovlastní sourozenci mého otce Jiřího. Dědečkovi se narodila dcera Zdeňka, která emigrovala do Anglie. Babičce se narodily dvě dcery, pak ji muž opustil a vychovávala je sama.

Teta Marie také po roce 1968 emigrovala, založila si v Oklahomě krejčovskou firmu. Jistou dobu se zajímala o duchovní cestu americké misionářky korejského původu, zvané Ching Hai (Čching Chaj). Knihy posílala i otcí, ten však o ně nejevil zájem.

Druhá dcera Jana si vzala žokeje, celý život pracuje s koňmi. Obě se rozvedly. Můj otec vyrůstal v internátu, s rodinou matky i otce se stýkal jen málo.

To je zajímavá informace, protože vím, že byl velmi shovívavý jak k rozvedeným lidem, tak k sexuálním menšinám, ale třeba i k interrupcím, k nimž mám ovšem sám, na rozdíl něho i od prvních dvou bodů, v nichž jsme byli s Rev. Palkou plně ve shodě, spíše odmítavý vztah... Jakou školu vlastně tvůj otec v mládí vystudoval a kde? Byl spíše pilným žákem a projevovatel talent na jazyky již v dětství, anebo k nim našel cestu až v dospělosti? Podotýkám pro nepamětníky, že uměl bravurně německy a anglicky.

Otec vystudoval střední hospodářskou školu v Praze. Byl nadaný i na jazyky, proto pracoval ve všech svých zaměstnáních také jako

překladatel. To se mu hodilo rovněž při psaní literatury a přednášek. V našem rodu bylo mnoho učitelů a tyto sklony, též k psaní, se vyskytovaly vlastně u všech.

Jiří Palka strávil dobu 2. světové války v Německu, kde pracoval. Myslel jsem původně, že se jednalo o nucené nasazení, ale prý šel za prací do Říše sám. Netušíš, kdo ho přemluvil a co ho vedlo k hledání práce právě zde? Anebo odešel sám ještě před hrozícím nasazením, aby si vydobyl na místě lepší a méně omezující podmínky?

Mně říkával, že ho zaměstnavatel (snad banka, kde dělal úředníka) vyslal do Bavorska. Odtud ho pak po čase pracovní úřad poslal do Berlína, kde to bylo daleko horší. Tam pracoval v hotelu jako zřízenec výtahu, či v pekárně, i jinde v pomocných pracích.

Paradoxně se tím vyhnul totálnímu nasazení, což by mu přineslo ještě daleko horší podmínky.

Vzpomínal, jak čistil boty Clausi Schenku von Stauffenbergovi, jenž později provedl atentát na Hitlera.

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Měl více volnosti. Občas přijel i do Čech, kde prý ovšem na rozdíl od poměrů v Německu vládla hrozná atmosféra strachu z perzekuce.

Tvůj tatínek byl pamětníkem, jenž zažil dobývání Berlína. Své zkušenosti z oněch let popsal ve třech vzpomínkových článcích. V nich vzpomínal na kruté podmínky v bombardovaném městě i dlouhodobý hlad, jemuž byl vystaven. Hovořil o této době s vámi v rodině otevřeně, nebo se k ní navracel až později, třeba ve stáří, kdy už mu připadala vzdálenější a ne tak živá?

Vyprávěl mi o tom již v dětství. Vybombardovaný byl několikrát. Bylo to hodně o nervy. Jídla také moc nebylo. Jednou jel pro potraviny dokonce až do okupovaného Polska, neboť v Berlíně se dalo těžko uživit. Měl malý plat. Dokonce pomýšlel na sebevraždu.

Vzpomínal také, jak čistil boty jednomu z důstojníků, Clausi Schenku von Stauffenbergovi, jenž později provedl atentát na Hitlera. Tátovy vzpomínky jsou uveřejněny na webové stránce: <http://intago.sweb.cz/vzpominky-na-valku.htm>.

Rychlý odkaz na web intago.sweb.cz/vzpominky-na-valku.htm

Po válce se usadil na Jablonecku, resp. Liberecku. Co ho vedlo do Jablonce namísto do Prahy?

Znal to na Liberecku už před válkou. Asi chtěl být dál od otce. Byly tam k dispozici volné domy po vystěhovalých Němcích i možnosti zaměstnání a pěkná příroda. Předtím prožil několik let (1949–1956) ve vesnici Hlavatce u Tábora u rodičů své ženy, kteří byli sedláci. Zde jsem se 24. 4. 1955 narodil.

Zrovna probíhala divoká kolektivizace, což vůbec nebylo pro něj. Rodina musela povinně odvádět víc potravin než sousední vesnice, která již byla zapojena v JZD. Šlo o cílený

nátlak státu, jak zlomit lidi a donutit je ke vstupu do družstev. Neplnění stanovených závazků přitom bylo trestné a podmínky v komunistických věznicích či lágrech v oné době brutalitou připomínaly dobu nacismu.

Přes den dělali otec s matkou v účtárně soběslavské továrny na šicí stroje Lada a večer až do noci pracovali na poli. Jistě to bylo pro rodinu vyčerpávající a stresující zároveň. Sám ale neměl k zemědělství ani k vesnickému životu vztah, také proto to vzdal. Přestěhovali jsme se do Vratislavic u Liberce. Děda z Hlavatců pak vstoupil do JZD a měl klid. (Později se Jiří Palka přestěhoval do Proseče, potom do Kokonína, a nakonec zakotvil ve Vrchoslavicích u Jablonce nad Nisou.)

Bratr Jiří vzpomínal, že znal osobně Rev. dr. Karla Hašpla. Seznámili se ještě před válkou, nebo až v létech po ní? Dojížděl do pražské Unitarie ze severu Čech, anebo už ji znal spolu s Hašplem z dřívějšího pobytu v Praze?

O tom nic bližšího nevím. Do Prahy za unitáři určitě jezdil v 80. letech. O Unitarii však jistě věděl už před válkou... Již tehdy byl duchovně aktivní, vzpomínal třeba na svého duchovního přítele, pana Lžičku. To byl hlavně jogín, přátelé mu říkali guru Lžička. S ním jsem se osobně setkal na počátku 80. let minulého století. Učil mne anglicky, ale o duchovnost se už v tomto věku moc nezajímal.

Takže tvůj otec poznal možná i přednášky N. F. Čapka, ačkoli o tom mi nic neříkal. Hašpl ho dost možná i lidsky zaujal více, kdo ví, anebo zmínil výlučně Karla Hašpla právě kvůli osobní znalosti dotyčného... Jiří Palka také vzpomínal, že různé duchovní zážitky měl již jako dítě, i když je zpočátku nedovedl přesněji interpretovat. Předpokládám, že k hlubší duchovní cestě ho možná vedly také zkušenosti z války, po níž, jak říkával, mu zbyly pocuchané nervy, které se mu pak dávaly dohromady více let. Kdo ho znával až ve stáří, by ho prý v mládí vnímal o dost jinak... Stýkal se pouze s unitáři, anebo byl okruh jeho duchovních inspiračních zdrojů v Česku širší? A byl nějak duchovně veden rodiči či příbuznými v mládí?

Mluvil o těchto zážitcích z dětství, ale nebyly silné. Oba jeho rodiče byli ateisté. Jistě na něj měla válka silný vliv. Spoustu lidí přivedla k duchovnosti (a některé naopak od víry v Boha odvedla). Nevím, že by se stýkal s jinými než unitáři. Jistou dobu, v 90. letech, také pomáhal v duchovní výchově vězňů v Jablonci, na což se poněkud zapomnělo.

Říkal, že vězně vůbec nezajímá, co bude zítra – starali se jen o přítomnost. Stěžovali si mu, že byli potrestáni nevinně. Když jim táta řekl, že byli asi karmou potrestáni i za činy, za které nebyli souzeni, souhlasili.

Na výročí sovětské okupace z roku 1968 v práci stávkoval.
(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Stran duchovních přátel mluvil hlavně o dr. Letovi, který přežil koncentráky a svůj původně rozmařilý život vyměnil za buddhisticou duchovní cestu. Od něj dostával časopisy *Theosophische Zeitschrift*. Jeden z výtisků ještě doma mám.

To je vlastně pravda. Víím, že o sobě říkával, že je unitář i teozof dohromady. Mimochodem zabýval se cíleně meditací v duchu nějaké školy, jógické či jiné? Prozatím narážím na dobu předcházející jeho pobytu v teozofickém klášteře v USA.

Ano, stejně jako jeho druhá žena se řídil vzorem dr. Paula Bruntona, jehož nauku bych označil za směs jógy a buddhismu. Praktikovali s manželkou tiché bezpředmětné meditace. Oba také chovali v úctě Ramanu Maharishiho.

U kterého podniku tvůj otec pracoval a v jaké pozici? Sám se označoval za exportního úředníka. V dokumentech NSČU je veden jako technický úředník. Mohl díky profesi jezdit často do zahraničí? A jak mu procházelo převoz duchovní literatury přes hranice?

Zaměstnání měl několik, nejprve jako účetní. V exportu působil, třeba v továrně na koberce ve Vratislavicích, ale po většinu života byl knihovníkem. Řadu let dělal knihovníka v dokumentační pobočce Ústavu pro výzkum motorových vozidel v Jablonci, kterou později léta vedl. Do ciziny služebně necestoval, jen soukromě. Knihy nakoupil v antikvariátech a bez problémů provezl přes hranice.

V 80. letech minulého století dvakrát pobýval v teozofickém klášteře na škole Summit University v Kalifornii. Jak se o něm dozvěděl a kdo mu umožnil zde určitý čas pobývat v pozici duchovního studenta? A jak náročné bylo získat souhlas režimu s vycestováním? Nebo využil nějaké své konexe z exportního působení?

Jeho známá v USA mu jej doporučila a zařídila mu zde pobyt. Pokud vím, žádné problémy s našimi úřady neměl. Byl již v důchodu. Cestoval na devizový příslib. Žádné konexe nikdy nepěstoval, bylo to proti jeho přesvědčení.

Z kláštera si přivezl znalost dynamických manter, jež pak vyučoval, ale o channeling, který se tam provozoval také, neměl zájem.

Kteří unitáři, v jejichž řadách od druhé půle 80. let působil coby duchovní, patřili k jeho nejbližším spolupracovníkům a přátelům? Dokázal bys krom již zmíněných osob uvést některá jména, nejen těch známějších?

Matně si vzpomínám, že mluvil o různých unitářích v Brně. Také vím o jednom unitáři, který se s jeho doporučením dostal do již řečeného kláštera. Jméno dotyčného už si ale bohužel nepamatuji. Prý mu však tamní pobyt, na rozdíl od otce, nic nedal. Znali se mimochodem s otcem již z doby před válkou.

Mnozí lidé se na mého tátu písemně obraceli nebo za ním i jezdili. Poznali ho na přednáškách v Unitarii i jinde, například na duchovních akcích v lázních Sedmihorky. Tam jsem jezdil s ním, každý z nás tam měl svoji přednášku. Také redaktoři jakési rozhlasové stanice s otcem kdysi udělali rozhovor.

Jiří Palka vydal několik knih věnovaných – mimo jiné – tématu reinkarnace, jejíž hloubkovou znalost pokládal za zásadní věc pro cestu duchovně vyzrálého adepta. Dnes jsou k dispozici alespoň na webových stránkách. Na které adrese je lze nalézt?

Ano, vydal knih celou řadu a sám je distribuoval, jsou shrnuty v knižních katalozích velkých knihoven či na webových stránkách Databáze knih. Měl i dvě vlastní stránky s plnými texty knih, ale jsou bohužel již smazány (např. <http://prevtelovani.czweb.org/>).

„Když jsem mu jednou řekl, že jeho duch bude moci v daleké budoucnosti řídit třeba vývoj celých galaxií, řekl, že o to nestojí.“

(Foto © pixabay.com.)

Knihy vydával v Onyxu Praha. Regrese do minulých životů, o kterých psal, však sám nepodstoupil ani neprováděl.

Tvůj tatínek byl dvakrát ženatý. Z prvního manželství měl tebe, ve druhém vyženil nevlastní dceru. Chválil si duševní blízkost s druhou manželkou, která překládala duchovní literaturu a s níž sdílel i respekt k dílu dr. Paula Bruntona, se kterým se oba potkali také osobně. Není-li to příliš důvěrný dotaz, jeho první manželství skončilo kvůli nesouladu povah, nebo i nesouladu duchovnímu, protože tvá maminka nesdílěla Jiřího zájem o duchovní cestu? Nebyla by to v řadách duchovně krácejících osob žádná výjimka, jak mám z životní praxe ozkoušeno...

Matka se jmenuje Vlastimila, rozená Dvořáková, narozená v roce 1925 na statku v Hlavatcích. Jejich povahy a zaměření se opravdu hodně lišily. Po rozvodu si vzal Olgu Mrázkovou, dceru diplomata z první republiky, bývalou ženu generála Mrázka, velitele 313. stíhací perutě RAF v Anglii za 2. světové války. Vyženil s ní psycholožku Ivanu i architekta Lubora Mrázka, který – podobně jako dvě otcovy sestry – po roce 1968 emigroval do USA.

Ty sám patříš do kategorie činných osobností na české duchovní scéně, ovšem mimo rámec různých organizací. Původně jsi byl členem Pražské obce unitářů a také občasným přednášečem tamtéž se zaměřením na dílo Džiddú Krišnamúrthi.

Ano, byl jsem návštěvníkem a později členem Unitarie, a to od počátku 80. let, s přednáškami ještě před sametovou revolucí a pak i po ní. Jinde jsem začal přednášet až po revoluci, na mnoha místech. Učení Krišnamúrthi jsem však již dávno opustil.

Jistě jsem podoben otci. Vždy jsem hledal vlastní cestu, aby byla efektivní – zajímala mne tedy nejen teorie, ale i praxe.

Jak bys sám v kostce shrnul duchovní cestu a praxi, na kterou se zaměřuješ?

Jde o channelingovou mystiku. Pomocí dynamických transovních mystických meditací a komu-

nikací s vyšším Já je tzv. channelingem možné zesílit Jeho vliv, přijmout Ho jako Gurua a pod Jeho vedením procházet složitým mystickým procesem. Podařilo se mi dát pár podobně zaměřených lidí dohromady, vzájemně si vyměňujeme zkušenosti (viz <http://mystika.mysteria.cz/>).

A co další generace? Projevuje se v rodě Palků zájem o duchovní otázky také v mladších generacích, nebo zatím nikoli?

Moje dcera zemřela ve 33 letech na vážnou nemoc, byla dětskou psycholožkou, takže ne. Děti tehdy ještě neměla, a nemáme tedy v rodě pokračovatele.

Děkuji ti za rozhovor, i když mne moc mrzí, že jeho závěr je spíše smutný, a přeji ti mnoho zdaru na duchovní cestě i pevné zdraví v náročné době. Řada výrazných postav na nezávislé duchovní scéně dnes zastává tzv. antivaxerská stanoviska a má negativní vztah k očkování. Šíří se mnohé konspirační a fantastické teorie o nebezpečných následcích vakcín, včetně těch, že jde o cestu, jak skrytě snížit plodnost populace a omezit počet lidí na planetě, nebo že všichni očkovaní do několika let zemřou na ty nejhorší a nejvážnější choroby v důsledku vedlejších účinků očkování. To ovšem není tvůj případ. Sám jsi v době rozhovoru s klidem podstoupil 3. očkovací dávku. Co bys závěrem řekl k této otázce ze svého úhlu pohledu?

S dnešní dobou by asi tatínek spokojen nebyl. Populismus neměl rád. Pamatuji, že ani nechodil za komunistů k volbám. A na výročí sovětské okupace z roku 1968 v práci stávkoval. Vadila by mu i antivaxerská mánie. Byl totiž disciplinovaný, spolehlivý a kultivovaný. Život ho dosti tížil, proto jeho sympatie k buddhismu. Když jsem mu jednou řekl, že jeho duch bude moci v daleké budoucnosti řídit třeba vývoj celých galaxií, řekl, že o to nestojí. Byl také zapřísažlý nekuřák a abstinent. Vadila mu ostrá povaha otce i jeho okolí a snažil se potlačit vše takové, co v sobě měl potenciálně po Bedřichovi.

*Rozhovor vedl a úvodem doplnil
Radovan Lovčí.*

Každým krokem mír

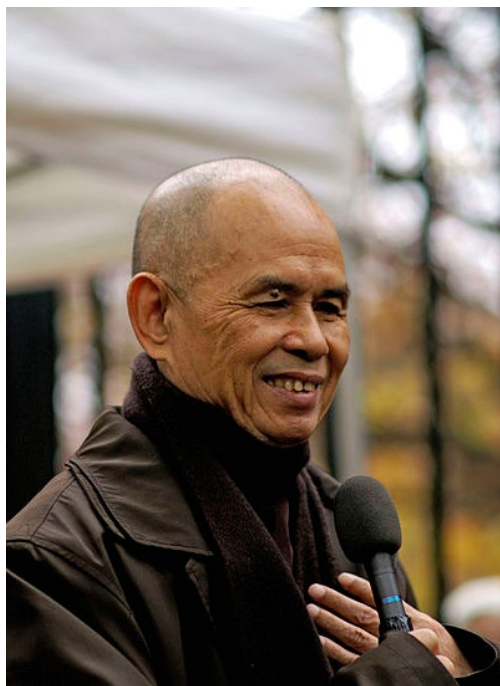
Ohlédnutí za životem a učením Thich Nhat Hanha

Matěj Čihák

Přesně o půlnoci z 21. na 22. ledna 2022 zesnul Thich Nhat Hanh. Byl považován za světově nejproslulejšího buddhistického učitele a aktivistu, hned po Jeho Svatosti 14. dalajlámovi.

Narodil se jako Nguyen Dinh Lang roku 1926 v Hue ve Vietnamu. Už jako malý toužil po mnišském životě a záhy vstoupil do buddhistického kláštera, kde přijal jméno Thich Nhat Hanh (vyslovováno zhruba Tik Njat Han). Později, když se stal známým duchovním učitelem a mírovým aktivistou, býval svými žáky osloven také prostě jako Thay – Učitel.

Studoval ve Spojených státech na Princetonském teologickém semináři. Ovládal angličtinu, francouzštinu, čínštinu, sanskrit a pálí.

Thich Nhat Hanh.

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Po propuknutí vietnamské války se začal angažovat v pomoci válečným uprchlíkům a později v protiválečném hnutí, jehož se stal čelným představitelem. Nhat Hanh dospěl k přesvědčení, že spirituální praxe a občanská angažovanost nejsou oddělitelné, ale naopak se vzájemně podmiňují. Úsilí o mír je přímým důsledkem rozvíjení ctnosti soucitu.

V roce 1966 se setkal a spřátelil s Martinem Lutherem Kingem. Měl značný vliv na to, že King otevřeně vystoupil proti válce ve Vietnamu. King také nominoval Nhat Hanha na Nobelovu cenu míru. Martin Luther King byl dokonce některými vietnamskými buddhisty považován za bódhisattvu – vznešenou bytost, která se vtělila, aby zmírňovala utrpení světa. Titul bódhisattvy je některými příznivci přisuzován i Nhat Hanhovi.

Poté, co Vietnam ovládli komunisté, zakázali Nhat Hanhovi návrat do vlasti. Ten se roku 1973 usadil v jižní Francii, kde založil duchovní komunitu Plum Village (Švestková vesnice). Tvoří ji jádro buddhistických mnichů a širší okruh laických příznivců. V roce 2018 mu byl umožněn návrat do Vietnamu. Zde žil až do odchodu z těla ve svém rodném Hue.

Nhat Hanh kladl důraz na mezináboženský dialog. V jedné ze svých knih, s názvem *Živý Buddha, živý Kristus*, vykládá Ježíšovo učení z pohledu mahájánového buddhismu a angažovaného soucitu.

Kromě mírového aktivismu byl pro Nhat Hanhovo učení charakteristický důraz na všímavost, bdělou pozornost (mindfulness) a přítomný okamžik.

Cesty všímavosti a aktivismu se propojují v jeho technice „meditace v chůzi“, kterou

I vůči vlastním
nedostatkům,
špatným
vlastnostem,
bolestem,
komplexům a egu
máme přistupovat
se soucitem
a něžností.

(Foto
© pixabay.com.)

uplatňoval během svých mírových pochodů. Učitel je shrnul do hesla „Každým krokem mír“. Tento mír nastává v nás i ve světě.

Techniku všímavosti a její různé konotace dobře shrnuje knížka *Cesta k plnému vědomí a uvedení do metody meditace v chůzi*, k níž napsal předmluvu Jeho Svatost dalajláma.

Thich Nhat Hanh přinesl do světa velké světlo. Světlo bdělé pozornosti v přítomnosti – všímavé úcty k dechu, k tělu, k jídlu, k ostatním lidem, ať již jsou mi jakkoli blízcí nebo zdánlivě vzdálení. Jeho učení o míru a nenásilí se netýká pouze odmítání válek a hrubosti v mezilidských vztazích. Má význam i hluboce spirituální – i vůči vlastním nedostatkům, špatným vlastnostem, bolestem, komplexům a egu máme přistupovat se soucitem a něžností. Učitelovým heslem bylo lakonicky přesné: „No mud, no lotus“ (Bez bahna není lotosu).

Kéž i z našich vnitřních bahen vzejde lotos porozumění a soucitu. Kéž z bahna násilí, kterého je náš svět plný, vzejde lotos světa laskavějšího a mírumilovnějšího.

ZDROJE:

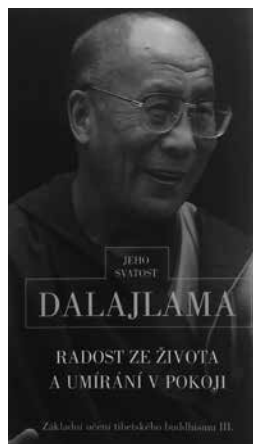
- Ivan Štampach, *Thich Nhat Hanh spočinul v Pariniriváne*. Dostupné z: <https://info.dingir.cz/2022/01/thich-nhat-hanh-spo-cinul-parinirvane/>
- Thich Nhat Hanh. Dostupné z: <https://praveted.info/tnh>
- The Plum Village. Dostupné z: <https://plumvillage.org/>
- Thich Nhat Hanh, *Cesta k plnému vědomí a uvedení do metody meditace v chůzi*, Praha: Pragma 1999.
- Thich Nhat Hanh, *Živý Buddha, živý Kristus*, Praha: Pragma 1996.

Zprávy z unitářské knihovny v Praze

Jedenáctý díl

Bohdan Chlíbač

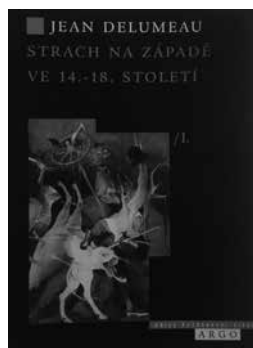
Nové knihy z tematického okruhu: smrt, strach, bolest, posmrtný život a vzkříšení:

14. dalajlama
(Tändzin Gjamccho),
*Radost ze života
a umírání v pokoji.*
Z angličtiny přeložil
Pavel Toman.
Praha 1998, 235 s.
(Všechny fotografie
jsou z archivu
knihovny NSČU.)

Delumeau, Jean,
*Hřích a strach:
Pocit viny na
evropském Západě
ve 13. až 18. století.*
Z francouzského
originálu přeložili
Irena Černá et. al.
Praha 1998, 722 s.

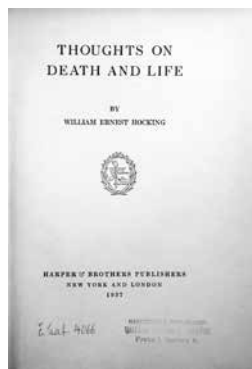
Delumeau, Jean,
*Strach na Západě
ve 14.-18. století:
Díl I: Obležená obec.*
Z francouzského
originálu přeložila
Jana Smutná-
Lemonnierová.
Praha 1997, 288 s.

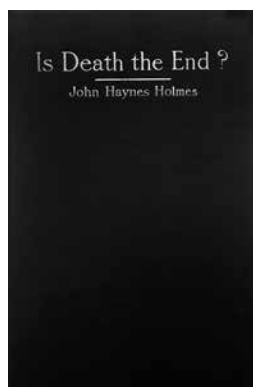
Flammarion,
Camille, *Tajemství
smrti.* Výběr
z díla *La mort
et son mystère.*
Z francouzštiny
vybral, přeložil,
úvodem
a poznámkami
opatřil Jan
Slavotínek; doslov
Vladimír Smékal.
Frýdek-Místek 1996,
208 s.

Gillman, Neil, *Vzkříšení a nesmrtelnost v židovském myšlení*. Z anglického originálu přeložila Kateřina Kofroňová. Praha 2007, 252 s.

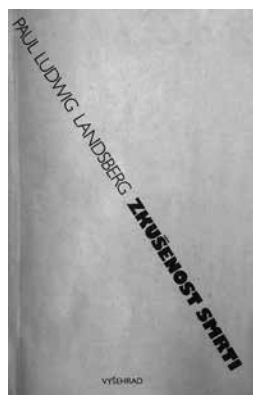
Hocking, William Ernest, *Thoughts on Death and Life*. New York 1937. 260 s. (Exemplář z původního fondu NSČU; na předsádce rukopisné exlibris Rev. Hazel Rogersové Gredlerové, 1937)

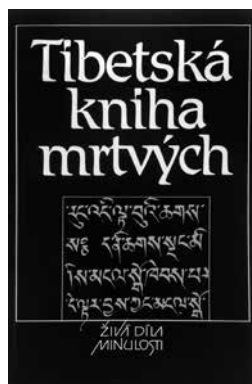
Holmes, John Haynes, *Is Death the End?* New York 1915, 382 s. (Exemplář z původního fondu NSČU)

Kierkegaard, Søren, *Bázeň a chvění; Nemoc k smrti*. Z dánských originálů Frygt og Bæven a Sygdommen til Døden přeložila Marie Mikulová-Thulstrupová. Praha 1993, 249 s.

Landsberg, Paul Ludwig, *Zkušenost smrti: Výbor studií*. Výbor uspořádal Jiří Němec; z francouzských originálů přeložili Ladislav Hejránek a Jan Sokol; úvod napsal Jan Sokol. Praha 1990, 202 s.

Tibetská kniha mrtvých: Bardo thödol: Vysvobození v bardu skrze naslouchání. Z tibetštiny přeložil Josef Kolmaš. Praha 1991, 165 s.

Vždy s úsměvem

Rozhovor s Květou Adamovičovou z POU

Květo, jak dlouho už jsi unitářkou?

V červenci to bude 93 let.

Podle mých informací jsi tedy nejstarší unitářkou, co se týče délky členství, v celé NSČU. Představila bys čtenářům ve stručnosti svůj „unitářský příběh“?

Jsem unitářkou od narození. To bylo ještě za doby Svobodného bratrství. Přivítal mě do života bratr dr. Čapek tím, že na mě položil květinu. Rodiče byli členové, takže mě po narození přinesli mezi unitáře.

Jaký byl vztah tvých rodičů k unitářství?

Rodiče se brali v roce 1924 a hned poté se začali zajímat o Svobodné bratrství. To ještě neměli rodinu. Byli to přesvědčení a nadšení členové, takže pochopitelně i svoji první

Květa Adamovičová je členkou NSČU od narození. (Všechny fotografie pocházejí z archivu Květy Adamovičové.)

dceru k unitářům přivedli. Samozřejmě odebírali *Cesty a cíle*, které se u nás hodně četly.

Zůstalo jim to unitářské nadšení po celý život?

Moji rodiče se pak bohužel rozvedli, když mi bylo deset let. A pak, v roce 1945, za pět let, se tatínek vrátil. Znovu je oddával bratr Hašpl. Takže v duchu unitáři byli... ale já říkám: podle toho (těch unitářských zásad) se má i žít. Jenže tatínek tu rodinu vlastně opustil. Stále mám oddací list mých rodičů z té doby. Stále si to schovávám.

Ty jsi jako unitářské dítě chodila do nedělní školy?

My jsme bydleli za Prahou, v Roztokách, takže to nebylo jednoduché. Já jsem musela odčapát na vlak. Do Prahy jsme jezdili vlakem, čtyři stanice na nádraží Holešovice a pak tramvají sem, ke Karlovu mostu. Nevím, jaké číslo tramvaje to bylo, ale je to stejná linka, jako je dnes sedmnáctka. Přicházeli jsme do toho sálu, pamatuju si, jak tatínek vcházel dovnitř a mě si vždycky převzala nějaká teta. A právě v těchto prostorách (kde je dnes Čapkův a Hašplův sál), tady dole, byly dvě místnosti, kde se tety staraly o děti. Zpívali jsme, hrály se hry. Muselo se zpívat hodně, protože já ty písničky znám dodnes! Například „Vyjdu si s veselou“ a další písničky. Když skončila přednáška, tatínek mě vyzvedl a jelo se domů.

Potom jsi pokračovala do unitářské mládeže?

Ano, to bylo po roce 1945. V té době mi bylo šestnáct. Chodila jsem na setkání, účastnila se, ale zároveň jsem neměla čas se více zapojit. V té době jsem už byla zaměstnaná. Můj tatínek usoudil, že půjdu hned do práce. Pracovala jsem na Magistrátu hlavního města Prahy, což je blízko, tak jsem zaskočila do Unitarie někdy i během týdne. A taky jsem

Květa Adamovičová
v mládí.

studovala angličtinu. Prostě jsem si řekla, že musím umět anglicky, takže jsem si zkrátila pracovní úvazek a chodila jsem do denní školy na angličtinu. A ještě jsem potom jezdila vlakem do Roztok, kde jsme bydleli. Těch návštěv Unitarie pak bohužel nemohlo být tolik, ale když jsem mohla, tak jsem sem zaběhla na setkání. Ale co konkrétně se dělalo na těch schůzkách, to už si nevzpomínám. Tím, že jsem byla členkou mládeže, tak jsem se zúčastnila setkání se skupinou mladých amerických unitářů v roce 1947. Protože jsem

dělala angličtinu. Bylo potřeba, aby s nimi byli lidé, co umějí anglicky. Jich bylo asi třicet, nás podobně. Strávili jsme spolu měsíc v Hradci nad Moravicí. Měla jsem v práci nárok na tři týdny placené dovolené, tak jsem si vzala ještě týden neplacené, abych tam s nimi mohla být celý měsíc. Byla to úžasná parta a nádherné setkání. Celý den se pracovalo v lese a večery jsme vyplnili společnou zábavou, zpíváním písniček anglických i českých a různými hrami. Občas jsme vyjeli na výlety, jednou na Praděd, pak do Karlovy Studánky. A oni na

docházet. A vrátila jsem se přesně před deseti lety, tedy v roce 2012. Měla jsem tedy takovou „unitářskou pauzu“ dlouhou šedesát tři let. Když jsem se do Unitarie vrátila, manžel ještě žil. Po shromáždění jsem musela běžet domů připravit mu oběd, protože manžel musel ze zdravotních důvodů jíst v určitý čas. Abych si popovídala s lidmi (zejména s Jarkou Diettrichovou, se kterou jsme měly společné unitářské vzpomínky), chodila jsem na shromáždění dříve, už od půl desáté.

Nedělních shromáždění se účastníš s pevnou pravidelností. Předpokládám tedy, že se ti shromáždění pražské obce líbí. Je i něco, co bys změnila?

Není nic zásadního, co bych změnila. Jsou tam písničky, které znám, ale je pravda, že by jich mohlo být víc. Ale to je moje osobní přání, protože ty „svoje“ písničky znám a líbí se mi. Můj muž byl vždycky trochu konzervativní a já spíš naopak, ale teď se stalo, že jsem vlastně taky trochu konzervativní. Chtěla bych to, co bylo. Chtěla bych víc slyšet ty svoje staré písničky z čapkovské éry. Ale samozřejmě, život je jiný, svět je jiný. Chodí sem jiná skupina lidí. Ale to, co jsem tu hledala, to jsem tu našla. Našla jsem jak to společenství lidí, tak tu duchovní náplň. Je to pořád unitářství. Jsou to zásady, které v jiných církvích nejsou. Toto všechno jsem tady znovu našla. Takže jsem se svým životem spokojená. Prožívám vše, co jsem si přála. V požehnaném věku.

Jaké jsou tvé vzpomínky na N. F. Čapka? Jaký v tobě zanechal dojem?

Že přišel k nám, mezi děti, a tam s námi hovořil. To bylo něco! Protože i jako děti jsme věděli, že to byl někdo. Že ho naši rodiče obdivovali, byli z něj nadšení. A teď on přišel mezi nás! Chvilku si s námi popovídal, to bylo krásné, strašně jsme si toho vážili. Ale více konkrétní vzpomínky mám až na bratra Hašpla.

Říkala jsi, že jsi intenzivně studovala angličtinu. Umíš ještě nějaké další jazyky?

Oslava devadesátých narozenin.

Já jsem byla zamilovaná do angličtiny! Po roce 1948 mi neuznali univerzitní zkoušku, takže jsem pak musela ještě dva roky chodit do kurzu, abych mohla složit státní zkoušku. Pořád jsem doufala, že to někdy uplatním. Mluvím plynule německy, v Německu máme spoustu známých. Ještě jsem snad tři roky dělala francouzštinu, ale tu jsem vůbec nepoužila a hodně zapoměla.

Do pražské Unitarie chodí také tvoje vnučka Markéta...

Moje děti o unitářství věděly, ale nějak se do toho nezapojily. S vnučaty jsem trávila celé víkendy a Markéta ode mě o unitářství hodně slyšela. Moc jí to zajímalo. I jsme si zpívaly písničky. A stalo se, jak jsem přišla před těmi deseti lety, tak týden předtím, aniž bychom jedna o druhé věděly, se tu objevila i Markéta. My jsme spojené jedna s druhou i s unitářstvím na nějaké hlubší úrovni. Markéta sem pár let chodila docela často. V naší rodině se to unitářství vrátilo přes ní. Teď žije

S vnučkou
Markétou, která je
také unitářka.

v Maďarsku, kam se provdala, ale často sem jezdí. Kočárek s dítětem šup do vlaku a za pár hodin je tady. Ono jí to stále přitahuje – Česko, Unitaria. Taky trávila hodně času v křesťanské ekumenické komunitě Taizé ve Francii.

Všichni, kdo tě znají, vědí, že překypuješ zdravím a optimismem, jsi takovým chodícím sluníčkem pražské Unitarie. Jak to? Jak se udržuješ v tak dobré náladě a kondici?

Já jsem přesvědčená, že jsem skutečně přijala heslo Úsměv patří do života a že S úsměvem se dojde všude daleko lépe. Mám to tak už od dětství, kdy jsme doma měli pověšený

nápis „Vždy s úsměvem“. Znají mě tak i v okolí mého bydliště. To, co dávám lidem, to mi lidé vrací zpátky.

Co bys přála NSČU do budoucnosti?

Jednak se těším na větší návštěvnost. Objevují se tady mladí lidé, a to by bylo potřeba ještě víc, aby Unitaria znovu rozkvétala. Takže: aby chodilo víc lidí. Myšlenky unitářství jsou krásné. Není to jen o vztahu k Bohu, ale o vztahu k lidem a radostné atmosféře. Lidé si tu povídají, chtějí něco prožívat spolu. Víím, že unitářství dává lidem hodně. Věřím, že má budoucnost.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Snažím se, aby každá má činnost byla duchovní praxí

Rozhovor s Jaroslavem Grossmannem z OUO

Jaroslav Grossmann je členem Obce unitářů v Ostravě. (Všechny fotografie jsou z archivu Jaroslava Grossmanna.)

Jak dlouho jste unitářem?

Letos to bude dvanáct let.

Co vás k unitářství přivedlo? Jak jste jej objevil?

To jsou vlastně dvě otázky. Unitářství znám již od svých mladých let, kdy se o tuto náboženskou společnost zajímali moji rodiče a starší bratr, který když pobýval v Praze, navštěvoval zajímavé duchovně zaměřené přednášky, které pražská unitářská obec tehdy pořádala, což bylo v době tuhého socialismu velmi záslužné i odvážné.

Na první otázku odpovím tak, že jsem byl k unitářství „přiveden“. Již několik let jsme se s Liborem Mikšem a dalšími duchovními přáteli scházeli, když mi navrhnul, spolu s Josefem Oršulíkem, abychom spolupracovali v této náboženské společnosti.

Co pro vás unitářství znamená? Jak byste definoval podstatu unitářství?

Možnost setkávání s podobně duchovně laděnými lidmi. Vycházím z toho, že základním smyslem duchovního života je pracovat na svém zdokonalování a tím přispívat ke zlepšení celé společnosti. Lidé směřující k dobru, lásce, moudrosti by se měli spojoval, spolupracovat, aktivně působit, a věřit tomu, že v tomto směru to unitářství umožňuje.

Jaroslav Grossmann hraje během shromáždění na housle.

Jakým způsobem se zapojujete do života ostravské obce?

Snažím se připravovat a realizovat takové programy našich setkání, které sestram a bratřím přinesou poučení do života, možnost rozřešení důležitých otázek a problémů života, poznání základních zákonů živé přírody, poznání a naplnění smyslu života. Spolupracuji na přípravě knih k vydávání. Mým příjemným posláním je i interpretace duchovních písní.

Ve zpěvníku *Cestou světa* jsou vaše překlady písní Bílého bratrstva. Mohu se zeptat, zda jste je překládal přímo z bulharštiny, nebo z jiného jazyka?

Jsou to volné překlady z bulharštiny. Pracoval jsem na nich společně se svým bratrem.

Co je podle vás základním poselstvím těchto písní?

Naladění našeho nitra na vyšší frekvenci andělského světa, zharmonizování s ním, aby naše duše pookřály z všedního, často ne příliš příjemného prostředí našeho světa. Mají přinášet vnitřní radost a harmonii. Každá píseň má své specifické zaměření a poslání. Slova v originále, tj. v bulharštině, jsou pečlivě volena tak, aby speciální zaměření melodie vibračně doplňovala. Takže nejintenzivnější

účinnost na naši duši mají písně zpívané v originále. Hudba má tu krásnou schopnost, že ji lze interpretovat bez jazykové a duchovní bariéry. Posluchači stačí, když bude jen skrze ztišené nitro naslouchat, a může začít vnímat krásu vznešenějšího světa, než je ten náš. Interpret – zpěvák – by pak měl znát obsah, o čem píseň je, aby se mohl vžít do vnitřního obsahu dané písně, podobně jako když se vžívá do obsahu modlitby, aby mohl posluchači a samozřejmě sám sobě umožnit onen vnitřní prožitek, který píseň obsahuje. Pro zpěváka, který dokáže píseň takto „prožít“, pak může mít oproti posluchači dvojnásobný účinek. Celkový vliv písně může být ještě mnohonásobně zesílen, jeli zpíván celým sborem.

V čem vidíte souvislost mezi učním Bílého bratrstva a unitářstvím?

Učení Bílého bratrstva je právě o tom, co jsem uvedl v předcházejících odpovědích. Poznání zákonů živé přírody, poznání Lásky, Moudrosti a Pravdy jako velikých duchovních zákonů a zároveň nejvyšších Božských principů a jejich uplatnění v životě, poznání a naplnění smyslu života v tom nejlepším slova smyslu – jak pro jednotlivce, tak pro celou společnost a celé lidstvo. (Ovšem toto je jen velmi stručná odpověď, protože sku-

Při Květinové slavnosti.

tečná odpověď by znamenala celou přednášku, a ne jednu...) Totéž by mělo být cílem života unitářů.

Kdybyste měl zájemci o unitářství doporučit tři knihy, které by to byly?

Nedávno jsem se vrátil ke knize N. F. Čapka *Nálada a její vědomé tvoření*, abych k ní napsal zamyšlení. Opět mě nadchla, a navíc je napsaná zakladatelem unitářství u nás, tak ji určitě každému doporučím. Tato kniha obsahuje hluboké sondy do nejrůznějších oblastí nitra člověka, jež umožňují poznání zákonitostí, ovlivňující nejen náladu, ale celkové chápání a naplnění smyslu života. Další knížečky – *Člověk ovládá svůj osud* a *Síla myšlenky*, obě od O. M. Aivanhova, považuji za velmi podnětné, důležité a velmi srozumitelně napsané i pro člověka, který není nijak sečtělý či duchovně pokročilý, ale projevuje zájem o kvalitní, radostný a spokojený život.

Praktikujete osobně nějakou duchovní praxi?

Časté zamyšlení mi pomáhá v denním životě, interpretace duchovních písní zase v naladěním na lepší svět, napojování na vnitřní „hlas“, v modlitbách, přijímání energie ze Slunce, přednáškách, překladech a vydávání knih. Doposud nepravidelně (ale chci se polepšit)

provádím dechová a tělesná duchovní cvičení, sem tam stvořím nějaký text, pokud ke mně přijde nějaký vhodný impuls atd. Snažím se, aby každá má činnost byla vlastně duchovní praxí, ať už se jedná o běžné činnosti denních potřeb, jako je jídlo, hygiena atd., nebo i vztahy ke svým bližním, s respektem k duchovně pokročilejším, a samozřejmě s nejvyšší úctou a láskou k nejvyššímu zdroji života...

Co je pro vás největší posilou na duchovní cestě?

Vědomí toho, že pokud budu působit v souhlase s Boží vůlí, mám nad sebou, před sebou i za sebou tu nejlepší ochranu a inspiraci a nikdy nebudu bloudit sám, bez cíle, na své cestě životem.

Co naopak vnímáte jako největší překážku duchovní cesty?

Ne zcela odstraněné nectnosti, nesprávné touhy a přání vlastního nižšího já, kterých jsem se ještě zcela nezbavil.

Co vám dělá v životě největší radost?

Napojení na svého Učitele, ochránce a rádce. Setkávání s lidmi podobného zaměření, plnými lásky a porozumění. Správné vyřešení důležitých životních problémů.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Na valné hromadě ostravské obce.

Život v Komunitním centru Unitaria

Jakub Podlaha

Komunitní centrum Unitaria (KCU) již běží plným proudem. Máme otevřeno každou středu a čtvrtek od 10 do 16 hodin. Návštěvníkům je k dispozici kavárna, dětská herna, klidné zázemí, knihovna, koupelna i počítač s připojením na internet.

Hašplův sál, součást Komunitního centra Unitaria.
(Foto z archivu KC Unitaria.)

V návaznosti na aktuální dění na Ukrajině jsme nabídli náš prostor uprchlíkům skrze koordinační centrum v Praze i ve formě letáků na naše programy přeložených do ukrajinštiny. Při této příležitosti sbíráme kapacity na obsluhu prostor a programy i mezi členy POU. I nadále programy zaměřujeme zejména na rodiče s dětmi a na seniory. Otevření jsme ovšem každému, koho naše programy zaujmou.

Pravidelným programem oblíbeným seniory je Kurz divadelní improvizace, kde je důležitá schopnost naslouchat a rozvíjet nápady druhých. Výborně se zde trénuje paměť, pohotovost a obrazotvornost. Klub rodičů a dětí probíhá formou volné debaty nad otázkami výchovy, dětského duševního růstu a podpory dětské tvořivosti v raném dětském věku. Těmto otázkám rodičovství a mateřství se věnují navíc i jednorázové přednášky. Dalším z programů je výuka karetní hry bridž, u které si člověk dobře procvičí paměť, pozornost a logické myšlení. Na tyto tři programy jsme najali profesionální lekto-

ry-průvodce. Improvizaci vede Eva Čechová, která ji vyučuje i na DAMU. Debaty v Klubu rodičů a dětí jsou moderované odborným psychologem. Umění bridže nám předává zkušený školitel této hry Zdeněk Frabša.

Další pravidelné programy zajišťují naši členové. Na každotýdenním Středníku promlouvá náš duchovní Petr Samojký. Setkávání nad duchovní literaturou vedou Jana Hrevušová se Sašou Tichým. Rehabilitační cvičení pro seniory organizuje Květa Adamovičová. Časovou banku koordinují manželé Novákové.

Kromě těchto pravidelných programů pořádáme i jednorázové přednášky na opravdu pestrnou škálu témat. Příležitostně organizujeme i kulturní programy, a tak nás v Čapkově sále již potřetí potěšil country večer se skupinou Kristian či dixielandový Algis Band. Spolupřádáme také projekci filmu *Šťastný ať jsou všechny bytosti* či *Moudrost traumatu*, včetně následných debat s režiséry.

Začátkem srpna a v jeho polovině pak budou v KCU probíhat letní příměstské tábory, na které se upřímně těšíme!

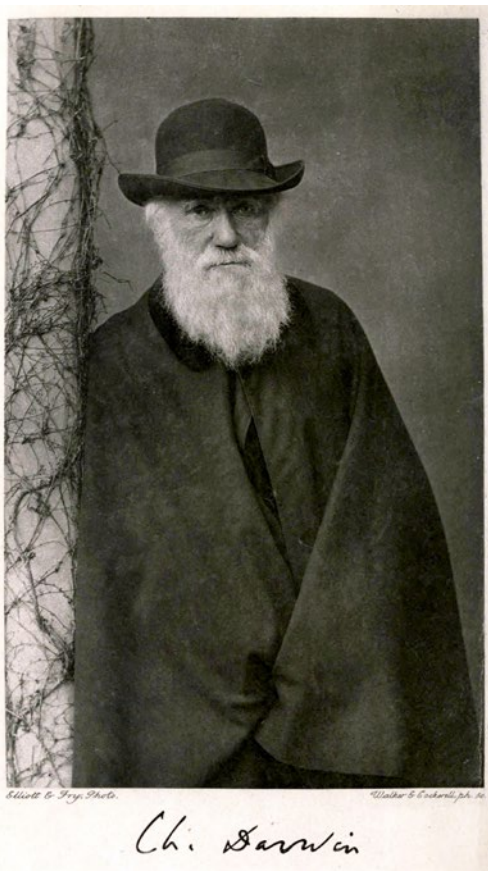
Koncert v Čapkově sále. (Foto z archivu KC Unitaria.)

Dokud národy nesplynou v jeden

Nová kniha o vazbách Charlese Darwina na unitářství

Kristýna Ledererová Kolajová

Knížku známého britského unitářského duchovního Cliffa Reeda nechala přeložit a v českém jazyce vydala Obec širšího společenství českých unitářů na počátku roku 2022. Cliff Reed se mimo svou duchovenskou práci dlouhodobě věnuje i zpracovávání témat spojených s dějinami ostrovního unitářství. Jeho poslední publikace však svým zaměřením patří spíše k zajímavým námětům z hlediska unitářství světového; i proto se dočkala svého českého vydání.

Charles Darwin (1809–1882), na fotografii rok před svou smrtí. (Foto © The Natural History Museum / Alamy Stock Photo.)

Současní běžní členové a příznivci NSČU mají poměrně dobré povědomí o tom, že nemálo slavných historických osobností anglofonního světa mělo nějaké významnější vazby na dobové unitářské sbory, ale málokdo už je schopen přesněji říci, jak blízké či jak intenzivní. Přírodovědec Charles Darwin patří mezi takové postavy, u nichž si nemůžeme být úplně jisti. Víme, že většina unitářů jeho dílo o původu druhů okamžitě po vydání přijímala s nadšením, jak v Británii, tak i v Americe, a hrdě se k němu hlásila. Ovšem co sám Darwin? Jak dalece znal unitářství? A bylo mu blízké? Byl snad dokonce unitářem? K tomu existuje mnoho spekulací a zjednodušených zkratkovitých informací na internetu, málokdy však vystihují reálnou podobu a více různých rovin tohoto vztahu. Je proto skvělé, že i čeští čtenáři nyní mají k dispozici seriózní vědeckou studii, která toto vše uvádí na pravou míru.

Charles Darwin byl spojen s unitářským hnutím četnými příbuzenskými vztahy díky rodinám obou svých rodičů. Navíc si sám vzal velmi vzdělanou unitářku a náboženská témata patřila do pravidelných námětů jejich konverzací (naštěstí i v korespondenci, proto se o tom můžeme zasvěceně bavit i s odstupem téměř dvou století). Ovšem nejen to: mezi unitáři měl také mnoho velmi blízkých přátel a rovněž ideově bychom našli četná společná

Emma Darwinová,
rozená
Wedgwoodová
(1808–1896). Emma
se za Charlese
Darwina provdala
roku 1839, zde
na portrétu George
Richmonda z roku
1840.
(Foto © Alamy Stock
Photo.)

a společně řešená témata – například snahy o zrušení otroctví a podobně. Dokonce to v jednu chvíli v jeho mládí vypadalo, že by mohl směřovat k dráze nonkonformistického duchovního.

Cliffu Reedovi se podařilo v poměrně útlé knížce velmi živě, a přitom na základě objemného množství historických pramenů popsat Darwinovu osobnost nejen jako poněkud nudného vědce, ale i jako člověka žijícího úplně běžným životem tehdejší doby – včetně aktuálních společenských témat, kterými se zabýval, i jeho pohledu na náboženství a názorového posunu, který v této sféře postupně prodělal. Nechybí ani širší historické a kulturní

souvislosti, tedy před námi vyvstane nejen trochu jiná postava Darwina, ale zároveň se dozvíme hodně i o stavu britského a amerického unitářství jeho současnosti.

Pokud vás tedy zajímá, jak to doopravdy bylo s unitářstvím v Darwinově životě, doporučuji tuto knihu. Přečtete ji snadno a rychle a myslím, že může být zajímavou inspirací i pro dnešní unitářské myšlení. České vydání je navíc doplněno četnými ilustracemi, které pomohou popisovanou dobu lépe přiblížit. Za pozornost stojí i velmi neotřelý pohled na Darwina a jeho dílo z pera přírodovědce Romana Figury, který ke knize napsal předmluvu.

Pozvánka na Středník, shromáždění Obce širšího společenství

Kristýna Ledererová Kolajová

Naše obec nabízí svým členům i příznivcům již od svého vzniku část svých programů a aktivit s možností fyzické účasti, a část virtuálně. To proto, že naši členové jsou z nejrůznějších od sebe hodně vzdálených míst a pro některé je téměř nemožné se osobně účastnit akcí konaných na konkrétním místě. To je pro vedení OŠS neustálá velká výzva, protože všichni dobře víme, že osobní reálné setkávání v podstatě nelze plnohodnotně nahradit. Ovšem zároveň to neznamená, že je nelze alternovat kvalitně. V případě duchovního shromáždění, které je páteřním programem naší obce, jsme už hodně let před epidemií koronaviru začali každý týden shromáždění vysílat jako videopořad, navíc v záznamu poté zpřístupněný na kanále YouTube. To se zdálo jako vcelku ideální řešení.

Jednou z nevýhod takovýchto programů však je, že bohužel nemohou mít běžnou délku shromáždění, většina lidí se na videopřenos nevydrží dívat se zájmem déle než deset minut. Kromě toho pro duchovního není přirozené, když natáčí shromáždění „naslepo“, bez toho aby měl jakoukoli možnost interakce s lidmi, kterým je určeno. Tento vzájemný kontakt pro obě strany velmi pozitivně ovlivňuje kvalitu setkání – i proto, že duchovní shromáždění přece jen není přednáškou určenou k vyslechnutí prakticky kdykoli, ale v ideální podobě je celostním prožitkem, inspirací.

Od poloviny roku 2020 jsme proto na jeden a půl roku vyzkoušeli kombinovat osobní setkání (členů a příznivců, kteří se jej mohou účastnit) s jeho přímým živým vysíláním – takzvaný Středník, neboť naživo se koná přesně uprostřed pracovního týdne a symbolicky naplňuje i funkci onoho stejnojmenného interpunkčního znaménka v textu. Takové řešení nám dovolilo zařadit k promluvě i víc liturgických prvků a výrazně se přiblížilo ustálené klasické podobě unitářských shromáždění – obojí bylo ku prospěchu věci. Tahle forma měla většinově pozitivní ohlasy, ale ukázalo se, že zvolený formát třicet minut je přece jen pro účastníky přímého vysílání a diváky záznamu až příliš

dlouhý, a zároveň návštěvníci fyzického shromáždění už velmi zvažují, zda podniknout cestu na kratší program. Proto jsme na konci loňského roku v místním správním sboru věnovali hodně času debatám, jak toto ještě posunout, abychom i nadále mohli v našich duchovních shromážděních propojovat oba typy účasti, a přitom oběma skupinám účastníků dopřáli co nejvhodnější formu prožitku.

Zkusili jsme tedy pořad shromáždění rozdělit na dvě zhruba patnáctiminutové části, z nichž obě jsou liturgicky ohraničené: zapalujeme nejen kalich, ale i takzvanou svíci propojení, která je speciálně určena jako symbol uvědomění si momentálního spojení všech přítomných, v sále i on-line, a duchovní ji zháší na konci streamované části shromáždění, zatímco kalich až v jeho úplném závěru. Pro oba typy účastníků je středobodem promluva. Ti vzdálení pak dostávají podněty k vlastní reflexi tématu jako takový dobrovolný „domácí úkol“ v podobě středníkové otázky, kterou duchovní položí před zhasnutím svíce, zatímco účastníci na místě mají po skončení vysílání k dobru ještě společné responzivní čtení, dvě písně a prostor pro sdílení své reflexe.

Protože se jako tajemnice obce až na výjimky podílím na technickém provedení Středníků,

Uvazování stužek je součástí Středníku, shromáždění OŠS.
(Foto KLK.)

tedy na jejich vysílání, což mi znesnadňuje hodnocení z pozice diváka, požádala jsem o vyjádření se k tomuto našemu stěžejnímu programu předsedu OŠS Miloše Mášika. Toto je jeho názor:

„Jsem rád, že i my, členové OŠS, kteří jsme odkázáni na internetové spojení s unitářstvím, máme hodně z toho, co unitářství nabízí. To, co nelze nahradit, je fyzický kontakt, blízkost přátel. Ale vytváření zázemí, to je možné i přes internet – a jednou z vhodných, byť technicky náročnějších forem jsou i videoprogramy. Středník je v jejich rámci hezkým oživením a připomenutím orientace na spiritualitu. Ohromnou výhodou je, že programy jsou archivovány, a tím máme možnost zhlédnout je prakticky kdykoliv. Já osobně jsem ve středu v poledne většinou v práci, ale někdy se to povede a Středník mohu zažívat v reálném čase. Skvělý je nápad se středníkovou otázkou. Člověk je aktivován k osobní účasti, může svou odpověď i napsat a naše obec ji zveřejní na stránce reflexí pořadu na webu. Účast na středníku dává tedy i prostor pro tvořivost. Osobně si myslím, že je dobré, když je každý Středník pojat jako samostatný program, který nevyžaduje účast na předcházejícím dílu. Tedy nijak nesvazuje a působí opravdu jako osvěžení života. Vlastně vše, co bych o Středníku psal,

mi připadá tak nějak nadbytečné, protože je skvěle uveden a představen na stránce OŠS v sekci programy. Chtěl bych poděkovat našemu duchovnímu a těm, kteří mu pomáhají program vytvářet. A taky tímto přeji Středníku hodně dalších dílů.“

K Milošově textu je ještě myslím vhodné dodat, že po třech až čtyřech počátečních lednových dost nedokonalých pokusech, kdy jsme se snažili vychytat chyby a slabiny nového způsobu vysílání, se tato forma již několikátým měsícem ustálila a zdá se, že je to dobrý kompromis pro všechny, kdo chtějí naše shromáždění prožít. Výhodou je, že na ně můžeme pozvat téměř každého, stačí přijít ve středu v poledne do Hašplova sálu pražské Unitarie nebo se ve stejnou dobu připojit přes web obce, případně se kdykoli podívat na záznam z posledního Středníku ze stránky: sirsispolecenstvi.cz/programy/strednik/.

A budeme moc rádi, když nám na adresu obce (info@sirsispolecenstvi.cz) napíšete svůj názor a podněty!

Rychlý přístup
na web
[sirsispolecenstvi.cz/
programy/strednik/](http://sirsispolecenstvi.cz/programy/strednik/)

Je to jako návrat domů

Rozhovor s Jiřím Motlem, členem komise Unitářské akademie

Jiří Motl již více než šest let spolupracuje s NSČU, především na programech Unitářské akademie.

(Všechny fotografie jsou z archivu Jiřího Motla.)

Jak dlouho už spolupracuješ s NSČU a Unitářskou akademií?

S unitáři spolupracuji už asi šest let, byl jsem vlastně u vzniku Unitářské akademie.

Jak ses ke spolupráci s NSČU dostal? Co tě k ní přivedlo?

Dostal jsem se k tomu úplnou náhodou – oslovil mě inzerát, že NSČU hledá spolupracovníky, tak jsem se jim ozval. Společně jsme si padli

do oka, a nakonec jsme vymysleli úplně jiný druh spolupráce, než na jaký byl vypsán inzerát. Nejdříve jsem udělal několik přenášek v Unitarii, které se týkaly zejména psychologie náboženství (Freud, Jung, Grof atp.). Následně jsem se zapojil do aktivit UA.

Co ti spolupráce s NSČU přináší na rovině profesní, a na rovině spirituální?

Na spolupráci s unitáři si cením zejména toho, že zde mám prostor pro propojování zkušeností z oblasti religionistiky, psychologie náboženství, psychoterapie a meditace. Vnímám pozitivně otevřenost a toleranci unitářského společenství, je pro mě příjemné, jak inkluzivní je zde prostředí, člověk může být homosexuál, buddhista nebo klidně ateista a může se zde cítit přijatý.

Co máš v rámci modulů Unitářské akademie nejraději?

Nejbližší je mi modul praktických duchovních cvičení, kde je prostor ke ztišení a sebereflexi v příjemném prostředí. Je zde možnost vyzkoušet si různé techniky, které přispívají k osobnostnímu rozvoji. Velice se mi líbil napří-

Na meditačním ústraní v buddhistickém klášteře v Maďarsku.

klad workshop kontemplace s Elvou Frouzem a sestrou Irenou. Zajímavý byl také workshop Jakuba Kroulíka, díky kterému jsem se zblízka mohl podívat na to, jak funguje hypnóza. Příště by snad měla být jóga, na což jsem také zvědavý.

Jak osobně vnímáš unitářství?

Unitářství mi připadá pěkné v tom, že poskytuje velkou svobodu svým členům a prosazuje liberální hodnoty. Oceňuji také otevřenost k mezináboženskému dialogu. V rámci Unitářské akademie byli dokonce mezi lektory i katolíci a pravoslavní křesťané, tedy trinitáři.

Původním povoláním jsi sklář, pocházíš ze sklářské rodiny. Představil bys čtenářům ve stručnosti, co obnáší sklářské řemeslo? A jaký význam má ve tvém životě?

Jsem ze sklářské rodiny, táta byl foukač dutého skla a máma brusička. Ve sklářství pracovala teta, strejda a mnoho mých známých, Světlá nad Sázavou, odkud pocházím, je sklářské město. Na konci základní školy jsem vůbec asi neřešil, co chci dělat. Věnoval jsem se sportu a škola mě nezajímala. Sklářské učiliště je ve Světlé, tak jsem

šel na skláře. Hned po vyučení jsem nastoupil do práce, to mi bylo šestnáct let. V té době se na sklářském učilišti otevíral i maturitní obor, tak jsem po roce nastoupil na střední školu. Sklo jsem foukal několik let, pak jsem se přihlásil na vysokou školu a píšťalu pověsil na hřebík.

Já jsem ke sklářství nikdy moc nepřilnul, ale táta byl sklářský mistr. Foukání je celkem dřina, v létě je na huti obrovské horko, jako v sauně, skláři mají na košilích bílé solné mapy od vysušeného potu. Někdy bych chtěl vzít na huť své syny, aby se podívali, co dělal jejich táta a děda. Rád bych si to také po letech vyzkoušel.

Jak ses stal ze skláře psychoterapeutem a religionistou?

Jsem dyslektik, dysgrafik a dysortografik, což mi strašně komplikovalo nástup na základní školu. V 80. letech se s tím nijak nepracovalo a já jsem rychle zapadl do škatulky hloupých dětí. To se se mnou táhlo až do nástupu na střední školu. To, že bych mohl jít na vysokou, mě vůbec nenapadlo, i když jsem odmaturoval s vyznamenáním. Byla to trochu jiná doba. Jo, dokonce mě v první třídě chtěla učitelka poslat do pomocné školy – to naštěstí zvrátil posudek z pedagogicko-psychologické poradny.

Pokud jde o studium na vysoké škole, tak jsem se kolem dvacátky setkal s knihami o hinduismu a buddhismu, experimentoval jsem s meditací. V té době jsem potkal ve vlaku nějakého druida. Byl to mladý muž s divným oblečením a dřevěnou holí, který jel uctívat nějaký strom. Chvilí jsme spolu hovořili, a než vystoupil, řekl mi, že by se mi mohla líbit religionistika. Tak jsem se tam přihlásil.

K psychoterapii jsem se dostal přes psychologii náboženství. Nejříve jsem se o to zajímal teoreticky, ale postupně mě to začalo zajímat i prakticky. Klíčovou osobou pro mě byla v této době MUDr. Marie Blažková, která na religionistice vyučovala předmět Psychopatologie a náboženství. Její přednášky mě uchvátily. V magisterském studiu jsem díky ní absolvoval intenzivní stáž v psychiatrické nemocnici v Havlíčkově Brodě. V doktorském studiu jsem se věnoval vztahu duševní nemoci a náboženství a zároveň jsem nastoupil na psychoterapeutický výcvik.

V Tabrízu, Írán.

Co tě přivedlo k tomu, že jsi začal pracovat jako psychoterapeut?

O oblast duševního zdraví jsem se zajímal už delší dobu a hledal jsem způsob, jak se jí věnovat i prakticky. Vzhledem k tomu, že jsem několik let také praktikoval zenovou meditaci, hledal jsem psychoterapeutický výcvik, který by k zenu měl blízko. Pamatuji si, že jsem to tehdy konzultoval s prof. Tomášem Halíkem a prof. Pavlem Řičanem, kteří mě provázeli doktorským studiem.

Zaměřuješ se hlavně na gestalt psychoterapii. Čím je „gestaltový“ přístup charakteristický? V čem se liší od jiných typů terapie?

Gestalt psychoterapie je typická svým důrazem na prožívání přítomného okamžiku; v tom je právě ta podobnost se zenem. Role terapeuta je hodně doprovázející, jde o nedirektivní přístup. Také je velká pozornost věnovaná tělu, což se mi nyní hodí, když pracuji s klienty s psychosomatickými potížemi.

Co je na práci terapeuta nejlepší, nejvíc obohacující?

Na práci terapeuta je pěkné, že mohu být svědkem vnitřních transformací. Často je to dojemně krásné. Nedávno jsem si také při jedné terapii zapsal, že jsou pro mě klienti mnohdy

obohacením. Ten klient hovořil o těžkostech stáří a já jsem k němu cítil úctu, jak k tomu zrale přistupuje. Třeba při práci se skupinou mám občas i takový pocit posvátné úcty k životu, k síle lásky a soucitu. Když se poslouchám, zní mi to trochu pateticky, ale teď mě k tomu nenapadají lepší slova.

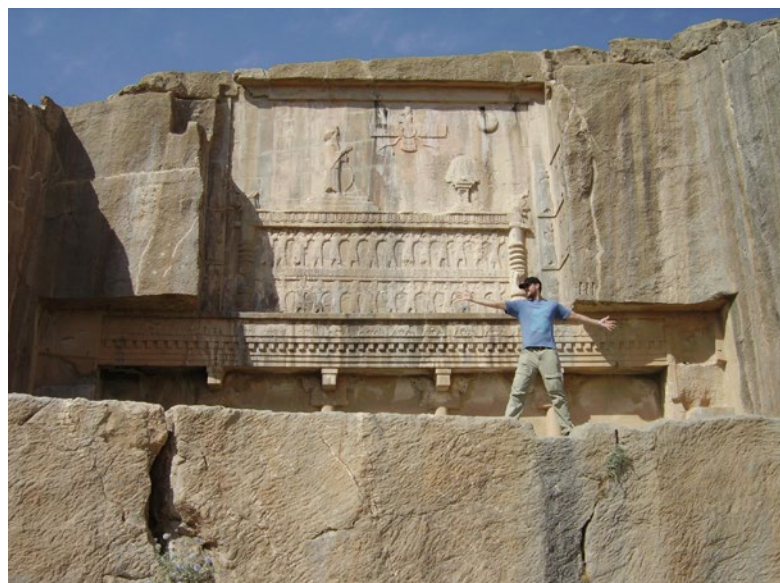
Co je naopak v rámci terapeutické práce nejnáročnější?

Nejnáročnější je asi překonat období stagnace v terapii. Někdy to vypadá, že s klientem přešlapujeme na místě. Vyžaduje to trpělivost a invenci, než najdeme cestu. Naštěstí máme supervizi, takže na ty náročné věci nejsme sami.

Ty se hlásíš ke katolicismu. Co tě na něm oslovuje?

Katolicismus se mě dotkl nejdříve tak, že někdo z prarodičů chtěl, abych byl pokřtěn. Vyrůstal jsem ale v nenáboženském a místy i protináboženském duchu. Táta třeba vyprávěl, jak babičku farář zmlátil holí za to, že sbírala ve farním lese spadané větve – no, z různých důvodů měl k náboženství odtazitý vztah.

I přesto jsem si jako dítě o spirituálních tématech někdy přemýšlel, věřil jsem v nějaké tajemné energie. Svého času pro mě měly asi docela důležitý význam filmy o bojovém umění, kde občas hrdinové meditovali atp.

V Persepoli u Šírázu, Írán.

Další kontakt se světem náboženství jsem měl asi v osmnácti letech, kdy jsem trénoval mladé zápasníky a jeden přinesl na trénink Oshovu meditační *Oranžovou knihu*. To bylo super, zkoušeli jsme po tréninku některé ty techniky a otevřel se mi tím úžasný svět rozšířených stavů vědomí. Někdy v té době jsem se také setkal s náboženstvím skrze jednoho kamaráda, který byl takový ezoterik ovlivněný pravoslavným křesťanstvím.

Co je podle tebe největší problém současného katolicismu?

Mně nejvíce vadí různé podoby fundamentalismu, exkluzivismu a krajního konzervativismu – úplně absurdní mi připadá, když se o křesťanství opírají různí populisté, nacionalisté a rasisté. V nedávné době například kandidovali za SPD lidé, které podporovali někteří představitelé církve, to je strašná ostuda.

Co je naopak největší dar, který může katolická spiritualita člověku dát?

Katolická církev je strašně pestrá, těch podob spirituality je tam mnoho. Mně je nejbližší asi kontemplativní spiritualita. Vždy jsem měl rád křesťanské mystiky, jako je Mistr Eckhart, za svého druhu mysticky orientovaného křesťana také považuji Friedricha Nietzscheho. Pokud jde o společenství, tak jsem si našel vztah k sv. Salvátorovi. Jde o liberální společenství, které také pořádá množství kurzů a exercicií v kolínském klášteře (to je v posledních letech můj duchovní domov).

Každý, kdo tě zná, ví, že na ruce nosíš málu (buddhistický růženec). Co pro tebe symbolizuje?

V poslední době už ho moc nenosím, ale je pravda, že k té mále mám osobní vztah, dostal jsem ji kdysi od jednoho zenového mnicha. Asi od roku 2002 jsem poměrně intenzivně praktikoval zenovou meditaci v rámci korejské školy Kwan Um. Jezdil jsem na různá meditační ústraní v Čechách i v zahraničí, nejčastěji šlo o prodloužený víkend, ale některá z nich trvala i měsíc. Asi rok jsem byl dokonce opatem české sanghy, ale nepředstavuj si to moc romanticky, je to hlavně organizační funkce.

Jakým způsobem propojuješ buddhistickou meditační praxi a křesťanskou víru? Jsou to dvě paralelní koleje? Nebo spíš spojitě nádoby?

Ono se to u mě postupně propojilo samo, byl to takový postupný proces, který probíhá dodnes. Zen jsem praktikoval více než deset let a během toho jsem si hledal vztah i ke křesťanství. Psal jsem například nějaké seminární práce o křesťanském zenu (Hugo Lassalle atp.). Když jsem se seznámil se svou ženou, která je řeckokatolického vyznání, hledal jsem nějaké exercicie, které by byly podobné zenové praxi. Naštěstí jsem brzy narazil na kolínský klášter, kde jsem se od začátku cítil dobře a ty kurzy mi seděly.

Dříve ses věnoval také řeckořímskému zápasu a boxu. Jaký to pro tebe má vlastně význam?

Poměrně velký. Zápasu jsem se věnoval od druhé třídy a mnoho let jsem se tomu věnoval jako hlavnímu životnímu smyslu. Hodně jsem trénoval, chtěl jsem být úspěšný. Na zápase i ve škole mě také dost šikanovali a já se dlouho snažil z toho vymanit. Nakonec jsem po letech všechny ty šikanující kluky porazil v zápase. Definitivní tečku za rolí oběti jsem udělal, když jsem hlavního „šikanéra“ porazil na mistrovství republiky. To už jsme byli v pubertě. Po konci aktivní kariéry jsem začal trénovat. To mě taky moc bavilo a dodnes se mi po tom stýská, práce s dětmi je krásná. Box dělám taky hodně dlouho, ale jen rekreačně. Dovednosti z bojových sportů se mi také hodily, když jsem si na vysoké škole přivydělával jako vyhazovač; naštěstí to tam bylo reálně potřeba jen zřídka, ale párkrát jsme se tam museli prát.

Pravidelně se účastníš Letní filosofické školy. Jaké vidíš souvislosti mezi filozofií a spiritualitou? A je mezi nimi nějaká hranice?

Každopádně je ta hranice mnohdy nejasná. Náboženství a filozofie jsou různé oblasti kultury, které se vyvíjely společně – někdy se úzce prolínaly, jako třeba ve scholastice, jindy se vůči sobě vymezovaly a jejich vztah byl konfliktní, to je například případ marxistické filozofie. Podstatné je, že jedním z hlavních cílů LFŠ je

tyto dva světy propojovat a přemostovat. Letní filosofická škola se snaží být prostorem dialogu různých oblastí kultury. Hlavně jde tedy o dialog přírodních a humanitních věd, ale také vědy, umění a náboženství. Kromě toho se zabýváme i mezináboženským dialogem. Na LFŠ jezdí zejména studenti filozofie, religionistiky, teologie, ale také matematiky, fyziky, kybernetiky, práva, medicíny – je to prostě multidisciplinární platforma dialogu.

Velmi mě zaujala tvoje disertační práce *Spiritualita a duševní nemoc*. Musím říct, že to je zároveň nesmírně zajímavé i depresivní čtení. Jaká největší rizika pro duševní zdraví mohou podle tebe číhat na člověka na duchovní cestě?

Lidé jsou různým způsobem zranitelní. Ta disertace se hodně zaměřovala na lidi trpící psychotickým onemocněním. Pro tyto lidi může být riziková vlastně každá intenzivnější náboženská praxe – například dlouhá meditační ústraní, náročnější exercicie atp. Proto když se hlásíte na nějaké meditační ústraní, tak se dopředu často ptají, jestli netrpíte nějakým závažným duševním onemocněním. V tomto směru je třeba opatrnost a profesionální doprovázení, aby ta praxe nezpůsobila nějaké duševní zranění.

Pro většinu lidí je nebezpečná závislost na náboženské autoritě a různé podoby manipula-

ce v náboženském společenství. Pak jsou podobny náboženství, které se negativně podepíší na duševním zdraví i u velice odolných jedinců. Mezi ty patří různé sekty.

Ale důležitou součástí té disertace je také zkoumání toho, kde náboženství může působit blahodárně a přispívat tak k duševnímu zdraví. Takových podob spirituality je také mnoho.

Co je tvůj největší životní strach, obava?

Strach mám asi z obvyklých „věcí“ jako je selhání, ponížení, pocit bezmoci, nemoc, smrt. Vlastně se do tohoto tématu v současné chvíli nechci přespříliš nořit a zamýšlet se nad tím. Ale věřím, že víra a láska nějak pomáhají se s těmi strachy vyrovnat. Případně je to dobré téma do psychoterapie.

Co je tvá největší životní radost?

To je těžká otázka, při které je nelehké se vyhnout obvyklým klišé. Ale opravdu je to tak, že hlavní radosti jsou pro mě moje děti, rodina a přátelé. Když zůstanu v té duchovní oblasti, tak radost asi nejvíce zažívám na meditačních ústraních, když se dostaví ztišení a ustanou různé vnitřní boje a obavy. Obvykle to zažívám jako takové radostné spočinutí v přítomném okamžiku, blízko to má asi také k prožitku pokoje. Je to jako návrat domů.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

**Kapucinský klášter
v Kolíně.**

Negativní teologie a klimatický žal

Magdalena Šipka

Americký teolog Matthew Fox s odkazem na církevního otce Origena pojmenoval čtyři spirituální cesty – viu pozitivu, negativu, kreativitu a viu transformativní. V následující eseji se zaměřím na cestu negativní teologie a její propojení s klimatickým žalem. Žijeme v době krizí, ve světě, který se nám otrásá pod nohama. Putin v tuto chvíli hrozí jadernými zbraněmi, postupně mizí živočišné druhy, ohrožený je amazonský prales nebo Golský proud, který ohřívá celou Evropu. Lidé v každé době zažívali nejistoty, které vnímali jako stravuující. V mnoha okamžicích dějin očekávali konec světa, vyhlíželi zkázu. Tato veškerá zkáza pak byla také často teologicky interpretovaná. V bibli se setkáváme s jezdci apokalypsy, s předzvěstí tragédií. Jako náboženští lidé hledáme v tom všem pochopitelně smysl, možná vlastní pochybení, možná cestu ven, možná jen způsob, jak tímto obdobím projít s citlivostí k ostatním, sobě samému i Bohu/Bohyni. Zvláště v období klimatické krize způsobené lidským počínáním, v ohrožení odpálením lidmi vyrobených jaderných zbraní je logické hledat transformaci, obrácení. Tradičnost a úzkost pramenící z této doby ale může cestu k přijetí Boží lásky jen více komplikovat. Přijímání viny za celou civilizaci a hledání jejích zlomků ve všem, co děláme, nás může vzdalovat od našich bližních. Zatvrdit naše srdce. Smutek a žal, který mnoho z nás také zažívá, může však otevřít dveře k nové citlivosti. Je citem uzavřeným v nás všech, od něhož si potřebujeme ulevit a který nás může i mnoho naučit. Propojuji ho s cestou negativní teologie, cestou absence, bílých míst a hledání.

Jak tímto obdobím projít s citlivostí k ostatním, sobě samému i Bohyni? (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Biblický základ negativní teologie můžeme odvodit například od přikázání o zákazu vytvářet modly. Zpodobnění Boha nemají být definitivní. Přikázání naznačuje, že ulpívání na

určitému obrazu Boha nebo Bohyně nevede ke štěstí. Vše se neustále mění. Ježíš vstupuje jako živý, jedináčící element do našich situací vždy originálně, jedinečně. Rozdíl mezi živou spiritualitou a uctíváním model je stejný jako rozdíl mezi láskou a zvykem nebo stereotypem.

Když jsem už zmínila pojem „živá spiritualita“, mohlo by se snad zdát, že náš vnitřní život musí neustále překypovat inspirací. Moderní doba se nás často snaží přesvědčit, že naši povinnosti je být neustále tvůrčí. Jako by kreativita mohla být něčím konstantním, neměnným. Přitom lidská tvořivost má spíš podobné cykly jako příroda. Potřebuje chvíle uzavření a mrazu, rašícího jara, opojného léta a pozvolně skomírajícího podzimu.

Některá náboženská společenství také vytvářejí tlak na své členy a členky, aby neustále cítili určitý zapálený cit. Předkládá se jim jasná, konzistentní vize zbožnosti a nabízí jen možnost se s ní ztotožnit, nebo neztotožnit. Pokud „to“ dostatečně necítíme, je to špatně.

Cesta negativní spirituality na tuto potřebu jasného citu nebo neutuchající kreativity odpovídá důrazem na prosté ticho. Bůh je popisován jako oblak nevěděni, jako ten absolutně jiný. Jako když se lidem se zakrytými očima zbystřují ostatní smysly, boží zasvěcení se často stranili širší společnosti, mlčeli, žili v ústraní nebo praktikovali zvláštní praxe – zříkali se alespoň určitého druhu jídla, způsobu hygieny, byli odděleni od světa, jiní. Jakoby svatí.

Samotný Hospodin se v hebrejské bibli často také zjevuje poněkud „negativně“. Na dotaz po svém jméně odpovídá „jsem, který jsem“, s Jákobem bojuje uprostřed noci, Hagar se jeho anděl zjevuje v poušti, když ona i její syn žízni. Sáru a Abrahama, kterým slíbil četné potomstvo, nechává čekat na prvorozeného syna až do stáří. Bůh nevystupuje jako záruka prosperity, bezproblémovosti nebo ultimátní radosti, snadného průchodu skrz všechna nebezpečí.

Pozice jedince vyznávajícího a prožívajícího negativní spiritualitu může být kontinuální odpojenost od světa. Neutuchající kritický přístup, který nevede k vizi tohoto světa, ale spíše skončí někde v pohledu na čisté nebe. Teolog Karl Barth definoval Boha jako někoho zcela jiného. Postavu, kterou nepostihnou žádné naše představy ani obrazy z tohoto světa.

Křesťanský psycholog a bývalý řeholník Thomas Moore je jedním z odborníků na negativní spiritualitu. Ve své knize *Temné noci duše* vykládá spirituální cesty depresí a smutkem. V této knize se odhaluje hluboká pravda sedmi negativy. V této knize dochází k tomu, že hluboký smutek k nám přináší určité poznání, je vhodným rádcem. Také nás vyzývá k tomu se této temné noci poddat, plout po jejím proudu až do neprobádaných jeskyní duše. Deprese, pokud se jí vystavíme, ale zůstaneme přitom vnitřně soudržní, může být vrcholně spirituální cestou.

SMUTEK PŮJDE ZA DVEŘE

Smutek může hrát v našem životě roli moudrého vůdce. Ve filmu *V hlavě*, který má přibližovat svět emocí, se postava smutku dostává „ke kormidlu“ ve chvíli, kdy je nutné zastavit zběsilý běh a přehodnotit zásadní životní rozhodnutí. Film líčí příběh holčičky Riley, která se přistěhovala s rodiči do nového města. Postupně se jí ztrácí jistota, na které byla zvyklá. Její hlava je opanovaná radostí, která řeší problémy rychle, kreativně a impulzivně. Smutek má v její hlavě roli potíživky, kterou je zvyklá poslat do kouta. Impulzivní řešení ale v nové situaci nefungují. Až když se Riley pokouší zoufale uprchnout z domova, z nového města, dostane se smutek ke slovu. Tehdy Riley nakonec zařadí zpátečku,

Hagar se jeho anděl zjevuje v poušti, když ona i její syn žízni.

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

dá prostor prožití vlastní skleslosti a nakonec z domova neuteče. Přijme tak smutek jako důležitého rádce.

Právě v takovém bodě nyní jako civilizace stojíme. Prožití smutku, zastavení, zpomalení a větší rozvaha – to bychom potřebovali. Bohužel jako jednotlivci málokdy stojíme na pozici, kdy bychom mohli rozhodnout o zpomalení celého systému nebo odvětví, jež to potřebují nejvíce. Tak se můžeme ocitnout v situaci, kdy nás náš smutek naopak žene do zběsilých aktivit. Nejspíš tímto pohybem ale „předbíháme“ celý náš vnitřní proces a vystavujeme se riziku, že nás náš smutek doběhne v podobě naprostého vyčerpání nebo vyhoření, což nakonec není dobré ani z hlediska kýžené produktivity.

„Lékem na nekonečný růst, stres a uspěchaný svět je odpočinek, klid, šalom.“

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Přitom je evidentní, že pro záchranu tohoto světa bude potřeba trochu zastavit, zmírnit produkci. Teorie nerůstu ukazuje na to, že ekonomika neustálého růstu vede ke zvyšování uhlíkové stopy, k výrobě zbytečných věcí, které dlouho nevydrží, a také k neustálému bohatnutí několika lidí navzdory stoupající chudobě ostatních. Lékem na nekonečný růst, stres a uspěchaný svět je odpočinek, klid, šalom. Hodnota vetkaná do křesťanského desatera. Některé z požadavků nerůstového hnutí na společnost – například nepodmíněný základní příjem – odkazují k určité hodnotě každé lidské bytosti. Jiné vedou také ke střídmosti, radostnému minimalismu.

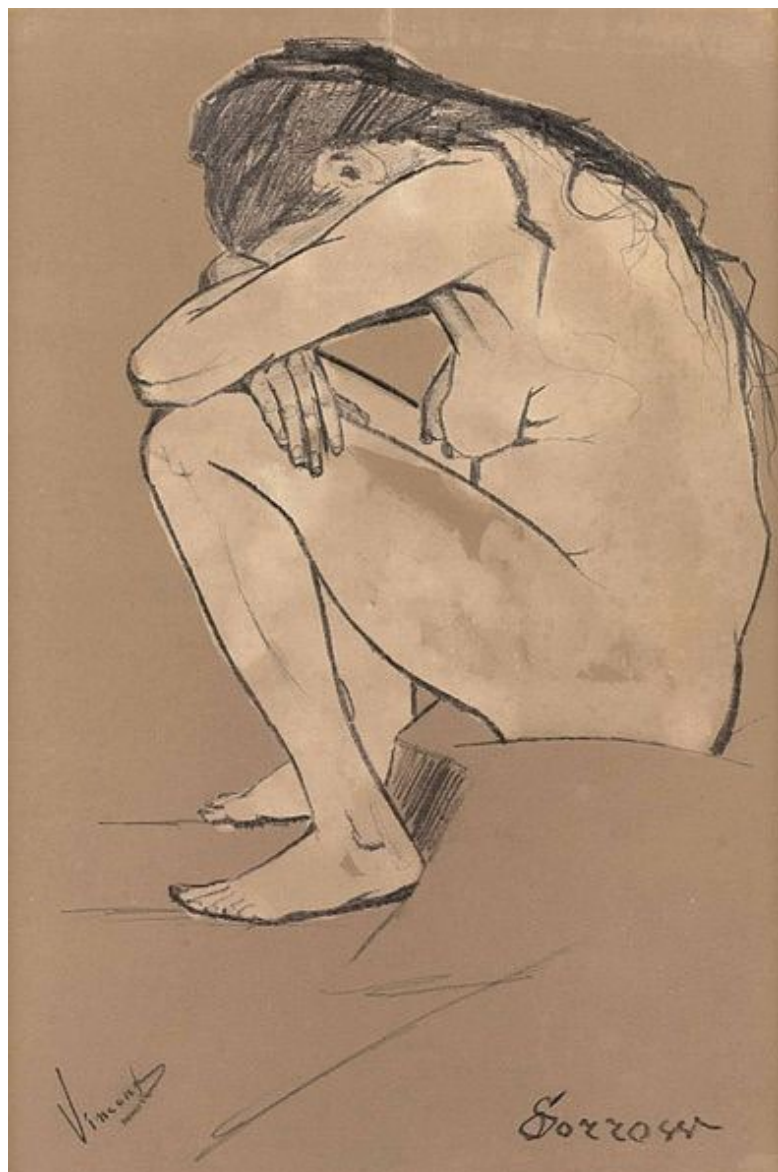
Zkusme tedy pozvat ke stolu všechny ty emoce, které v nás ohrožení „koncem světa“ vyvolává. Pokud víme, že celý náš svět, všechny bytosti

v něm jsou vystavené ohrožení, může to pro nás být pochopitelně emočně velmi náročné. Psycholožka Zdeňka Voštová v kontextu české společnosti dává prostor klimatickému žalu. Její práce se smutkem je postavená na vzájemném naslouchání a sdílení našich pocitů v širší skupině. Sama říká, že si jí tato práce našla, že objevila prázdné místo. Málokomu z psychoterapeutů se patrně do této oblasti chce, a přitom je nyní tolik potřeba. Žijeme v sílené, přelomové době, době vymírání. A mnoha oficiálním psychoterapeutickým kurzům stále dominuje narativ vztahu s rodiči, který prý určuje naše psychické klima.

Často znejistění jednoho člověka, jeho křehkost rozladí celý systém okolních vztahů. Naše domovy, instituce, telefonní linky a sociální sítě nejsou stavěné na příliv silných negativních emocí. Nemají na to ani naše ega. Neumíme čelit cizímu smutku. Spíše se vyhýbáme tragickým lidem, přikazujeme si umělou veselost, úsměv na tváře, protože veselá mysl nás drží „u pásu“, v procesu, při práci, dovoluje ukládat do mysli další vědomosti, budovat hodnoty, nejspíš se i propojovat s druhými.

Přiznejme si také, že když už někdo v našem okolí vyjadřoval negativní emoce, často se tak dělo manipulačním způsobem. Rodiče nebo učitelé byli „smutní“, když se nám něco nedařilo. Povinná monogamie nám často naznačuje, že i náš partner nebo partnerka jsou smutní „pouze“ proto, že jsme udělali něco špatně. Smutek je pro nás určitou kontrolkou – zde je problém, vyřeš ho. Jsme totiž přesvědčení, že dlouhý, intenzivní smutek je nutně něco nemocného, diagnóza, „depka“, kterou musíme překonat. Jak jen se takové „depky“ „dotkneme“, máme touhu od ní hned utéct.

Pokud se ale chceme podívat tvář v tvář klimatické katastrofě i dalším krizím, kterými procházíme, jsme zváni k tomu přijmout smutek a negativní emoce jako součást našich životů. A to nejen jako tu neviditelnou součást, kolem které opatrně našlapujeme, ale jako téma našich hovorů, jako sdílené povědomí. Ale také jako něco, za co nemůžeme my adresně. A můžeme si přiznat, že za to nemůže ani jedna plastová taška nebo steak, který jsme ten den zkonsumovali. Zkusme smutek vnímat jako nutné společné téma. Přináší nám důležité poselství, které je

Smutek a žal může otevřít dveře k citlivosti.

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

třeba nyní integrovat do našich životů. Ze všech stran se na nás valí informace o zdrcujícím stavu naší planety. Abychom se jim skutečně otevřeli, musíme nechat proměnit také naši emoční krajinu.

Voštová nás nabádá k tomu se s klimatickým žalem setkat. Popovídat si s ním o tom, v čem nám může pomoci. Je důležité vyslechnout jeho rady. Třeba nám říká, abychom zpomalili, když mu budeme naslouchat, upozorní nás na určité nesrovnalosti v naší vizi světa a podobně. Smutek

je náš důležitý učitel. Neseme ho ale společně, a je na místě ho společně sdílet, protože zmírňování dopadů klimatické katastrofy je věc nutně kolektivní. Stesk po tom, co se z našeho života vytrácí, nám může připomenout to dobré, co v něm zůstává. Může zdůraznit náš pocit vděčnosti a radosti za planetu. Konečnost planety, které naplno čelíme právě při přihlížení klimatické katastrofě, nám přináší prožitek zranitelnosti tohoto světa. Může nás otevřít soucitu a hledání nových cest.

Environmentální žalozpěv

Adéla Hrdličková

Bedra jednoho člověka neunesou tíhu světa, přesto na nás každý den dopadá mnoho žalostných zpráv o klimatických změnách. Mizí korálové útesy, tají ledovce, hoří lesy, dochází k masovému vymírání druhů. A to, zdá se, vinou člověka. Jak se k tomu postavit?

„Mizí korálové útesy, tají ledovce, hoří lesy, dochází k masovému vymírání druhů.“

(Foto

© pixabay.com.)

Máme vlastně dvě možnosti. Bud' si navléknout neprůstředné brnění sebeklamu, nebo s holou kůží čelit bolestivé pravdě. Jenže pak se každá taková katastrofická zpráva stává trnem v patě našeho vnitřního klidu. Když budeme dál chodit po světě jakoby nic, začne to zahnívat a s každým dalším krokem více bolet. Je potřeba se na chvíli zastavit a přijmout ten fakt, že prožíváme environmentální žal.

No ale co teď s tím? Opět se vyjevují dvě možnosti. Zůstat v paralýze beznaděje, nebo s tím začít pracovat. Ekopsychologie nám říká, že žal je přirozená a legitimní reakce na ekologické ztráty. Klimatická úzkost může být podobná strachu ze smrti a nastává tedy pět fází smutku: popírání nebo šok, hněv, smlouvání, deprese a smíření. Ale lze se vůbec smířit s koncem světa?

Kromě apokalyptických scénářů je důležité vidět také řešení a možnosti našeho aktivního zapojení. Jeden vysazený strom se sice může zdát v poměru k mizejícím pralesům málo, ale stále je to více než sedět nečinně v koutě. Důležité je také spojení s dalšími lidmi, s nimiž pocity beznaděje a strachu můžeme sdílet. A v neposlední řadě bychom měli otevřeně mluvit s dětmi, kterých se to koneckonců týká nejvíce, protože odpovědnost řešení klimatické katastrofy spadne na jejich bedra.

Environmentálním žalem se zabývá řada zahraničních i tuzemských vědeckých studií. Tématu se věnuje také český web www.klimazal.cz, jenž vznikl jako doprovodná aktivita k filmu *Žal žen* od režisérky Andrey Culkové, který právě běží v kinech.

Matthew Fox: Příchod kosmického Krista

Knižní recenze

Matěj Čihák

Matthew Fox byl třicet čtyři let dominikánským mnichem. Věnoval se především pedagogické činnosti. Kvůli svým nevšedním a liberálním názorům byl však opakovaně církevními autoritami utlačován a pronásledován. Tažení proti němu vedl především tehdejší vrchní vatikánský inkvizitor, kardinál Joseph Ratzinger, pozdější papež Benedikt XVI. To přivedlo Matthewa Foxe roku 1993 k odchodu z katolické církve. Své místo našel v americké episkopální církvi, kde působí jako kněz. Sám sebe ovšem označuje za postdenominačního kněze. Pole jeho zájmu a působnosti přesahuje hranice episkopální církve i křesťanství jako takového.

Zabývá se především propojením ekologie a mystiky; v tomto spojení spatřuje budoucnost křesťanství, budoucnost náboženství a budoucnost lidstva vůbec. Jeho teologie bývá označována jako „spiritualita stvoření“.

Etabloval se svou první knihou *Original Blessing* (Prvotní požehnání). V ní vyjádřil své

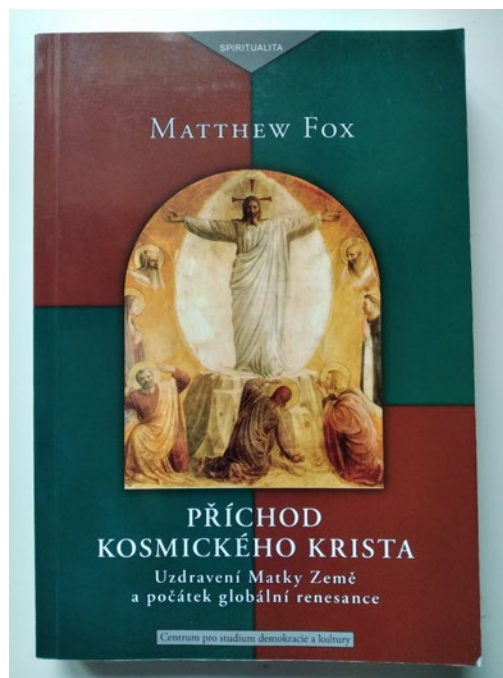
základní stanovisko: podstatou světa, lidského života a náboženství není „prvotní hřích“, nýbrž jeho opak – prvotní požehnání. Vše, co jest, včetně hmoty, přírody a tělesnosti, je v zásadě dobré.

Tuto myšlenku dále rozvinul právě ve své knize *Příchod kosmického Krista*. Název knihy vyjadřuje Foxovu velkolepou představu kosmického Krista – jakéhosi nadosobního živého principu, který prostupuje vším stvořením, manifestuje se ve hmotě a je implicitně přítomen ve všech náboženstvích a filozofiích, nejen v křesťanství. Kosmického Krista ale ztělesňuje i bohoslužba přírody – šumění lesů, bublání řek, zpěv ptáků, křik dravců, bzukot hmyzu.

Tento kosmický Kristus, živé spirituální Slovo, projevující se v přírodě i ve všech lidech bez rozdílu, je však podle Foxe v křesťanství z velké části zapomenut. Nahradil ho „osobní Spasitel“ protestantů, případně rigidní instituce katolické církve.

Co je však ještě horší než teologické zapomenutí kosmického Krista, je to, že jej lidstvo každý den přibíjí na kříž. Tímto křížem, na němž trpí kosmický Kristus, je devastace přírody a klimatická krize; ale také například války, násilí na ženách a sociální nespravedlnost. Tím vším patriarchální řád, který vládne tomuto světu, mučí a zabíjí kosmického Krista, přítomného v Matce Zemi i v lidech.

Patriarchální řád ovládá, podle Foxe, jak velké církve, tak i politiku a průmysl. Patriarchální řád

Matthew Fox: *Příchod kosmického Krista*.
(Foto Matěj Čihák.)

je založen na víře v abstraktní veličiny, je bez živého kontaktu s hmotou a její nevinností. Patriarchální řád místo na spolupráci věří na přežití silnějšího. Preferuje rozdělení před spoluprací, soukromé vlastnictví před solidaritou.

Fox hned na začátku knihy odvážně ztotožňuje kosmického Krista s Matkou Zemí. A popisuje, jakou zkázu patriarchální společnost skrze ekologickou devastaci přináší. Není totiž jen devastací materiálních hodnot, ekosystémů apod., ale i devastací hodnot duchovních, především potlačením spirituálního rozměru člověka. Pro ilustraci cituji názvy jednotlivých podkapitol, jak jdou za sebou:

- Umírá Matka Země
- Umírá mystický rozum
- Umírá kreativita
- Umírá moudrost
- Umírají mladí
- Vymírají přírodní národy, jejich náboženství a kultura
- Umírá mateřská církev
- Umírá mateřská láska (soutit)

Následující část knihy se věnuje Foxově analýze toho, co je to mystika a jak různě byl pojmán kosmický Kristus v dějinách církve – ve starověkém Izraeli, v Novém zákoně, u řeckých Otců a ve středověké Evropě. Obzvláště zajímavý je Foxův pohled na Tomáše Akvinského, kterého nevnímá jako suchého scholastického logika a obránce feudálního společenského uspořádání, ale naopak ho řadí do plejády revolučních mystiků, po boku Hildegardy z Bingenu, Mistra Eckharta nebo Juliany z Norwiche.

Podstatou ideje kosmického Krista je to, že Kristus (vlastně sám Bůh ve své „druhé osobě“,

řečeno z hlediska křesťanského dogmatu) je plně přítomen ve světě, v kosmu. Proto kosmický Kristus. Milovat kosmického Krista tak znamená milovat a aktivně se starat (!) o stvoření. O přírodu na lokální úrovni i o celý planetární ekosystém. O lidi kolem mě: nejen mé nejbližší, ale především o ty, kteří jsou nějakým způsobem společensky vyčlenění nebo ohrožení. Fox je nazývá hebrejským termínem *anawim* a začleňuje mezi ně lidi z národnostních menšin, domorodá etnika, homosexuály, lidi bez domova, válečné veterány, matky samoživitelky a mnohé další. A v neposlední řadě láska ke kosmickému Kristu znamená i lásku k sobě samému, protože každý z nás je součástí světa-kosmu-přírody-Boha.

Knihla nese podtitul „Uzdravení Matky Země a počátek globální renesance“. Fox věří, že se ničení Matky Země ještě podaří zastavit, že vítězství antikosmických sil není definitivní. Aktivní zápas za životní prostředí, práva utlačovaných a radikální reformu církve je jednou z důležitých cest, jak toho můžeme dosáhnout.

Tento zápas ale nebude mít smysl bez vnitřní proměny nás samých – pokud se, podle Foxe, z nás všech nestanou mystici. Fox nás tedy vyzývá, abychom se přímo, nezprostředkovaně propojovali s kosmickým Kristem v nás – ať už prostřednictvím meditace, modlitby nebo umělecké tvorby. Teprve když navážeme spojení s naším vnitřním kosmickým Kristem, budeme schopni se s ním propojit a efektivně mu pomáhat i ve vnějším světě. Tyto dvě stránky spirituality (vnitřní a vnější) jsou pro Foxe nerozlučně propojeny.

Na závěr uvedu citát z knihy, který podle mě velmi dobře ilustruje její smysl i styl: „Podobně jako Ježíš, povstává také Matka Země každý den ze svého hrobu. Podobně jako zmrtvýchvstalý Ježíš má i ona moc procházet zavřenými dveřmi, zavřenými lidskými srdci, aby jim přála pokoj a vdechla do nich společný dech života (ruah), který je povzbudí ke znovuzrození a ke kreativitě.“¹

Knihu *Příchod kosmického Krista* je možné si půjčit v knihovně NSČU.

„Fox věří, že se ničení Matky Země ještě podaří zastavit, že vítězství antikosmických sil není definitivní.“ (Foto © pixabay.com.)

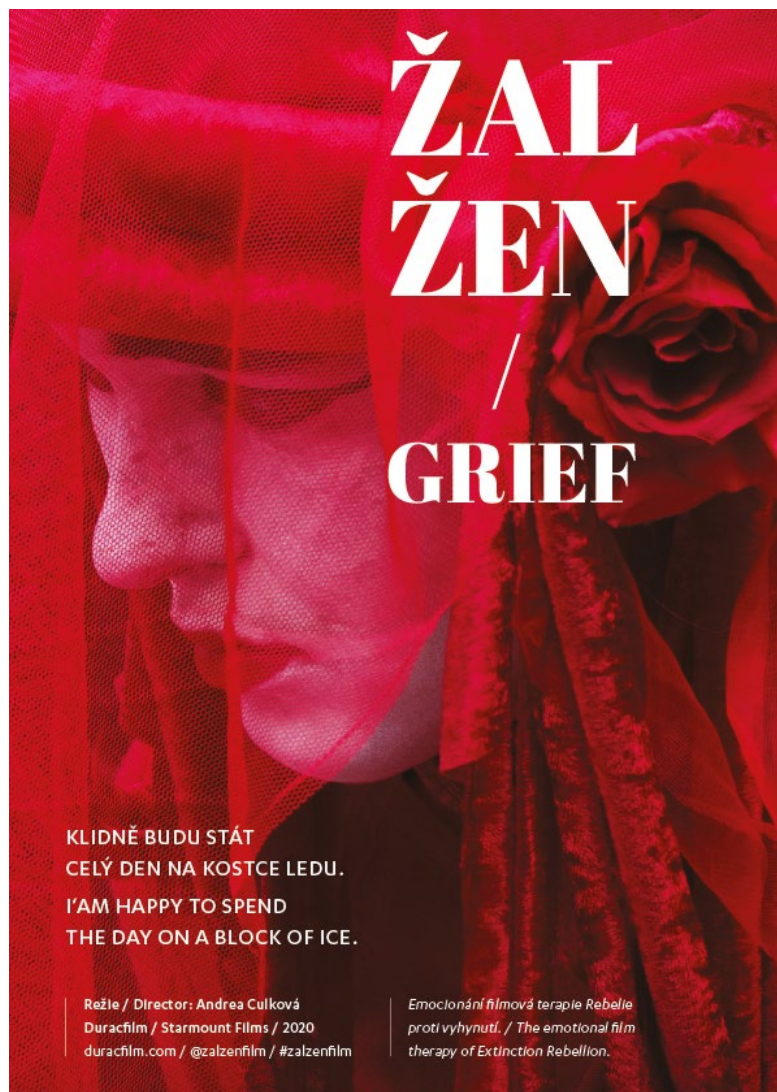
1 Matthew Fox, *Příchod kosmického Krista: Uzdravení Matky Země a počátek globální renesance*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK) 2004, s. 171.

Andrea Culková: Žal žen

Filmová recenze

Matěj Čihák

„Já nechci, aby shořely koaly!“

Žal žen.
(Foto převzato
z hithit.com.)

Žal žen (v anglické variantě pouze *Grief* – *Žal*) natočila ekologická aktivistka Andrea Culková v roce 2020. Dokument se snaží zprostředkovat

téma environmentálního žalu skrze výpovědi několika žen, které spojuje angažovanost v jednom z českých environmentálních hnutí.

Celý film začíná povídáním matky-aktivistky se svou malou dcerou o aktuální klimatické situaci, především o požárech v Austrálii. Dcera reaguje velmi emotivně, rozpláče se a vyjadřuje svoje rozhořčení nad počínáním lidí a osudem bezbranných zvířátek. Tento moment na úplném začátku považuji za část filmu, která nejlépe ukazuje environmentální žal v jeho nahotě – jako poznání extrémních faktů a z nich vyplývajících extrémních emocí. Výrok malé holčičky: „Já nechci, aby shořely koaly!“ je pro mě mottem filmu a snad i environmentálního žalu jako takového.

Většina dokumentu pak představuje environmentální žal z hlediska dospělých žen, především matek. Ženy hovoří o svém vnímání klimatické krize, o pocitech žalu, který v nich vyvolávala či vyvolává (žal, zdá se, přichází a odchází ve vlnách), a reagují na svůj žal aktivismem. Důraz na mateřství a ženství je ve filmu silně cítit. Je podtržen i v písni jedné z žen, jejíž refrén mi utkvěl v paměti: „Matka vlčice! Matka vačice! Matka tygřice!“

Film není jen o klimatické krizi, environmentálním žalu a aktivismu. Je také o ženství, o mateřství a o tom, jak ženská témata úzce souvisí s tématy ekologickými. Je pozoruhodné, že velká část ekologických aktivistek nejsou nějaké „mladé radikálky“, nýbrž jsou to matky s dětmi ve středním věku. Mnoho aktivistek i aktivistů dosvědčuje, že právě fakt, že se stali rodiči, je přivedl k aktivismu – boji za budoucnost jejich dětí.

Film vyjadřuje to, co vyjádřit chtěl. Nemohu se však zbavit dojmu, že je tam i mnoho materiálu navíc, který jej činí poněkud rozvláčným a nekonzistentním. Kromě environmentálního žalu tak může diváka místy zasáhnout i filmo-

vá nuda. Možná je ale na místě otázka, zda jistá monotónnost a „šedivost“ snímku není záměrná – zda není jejím účelem podtrhnout emoci žalu. Žal totiž nebývá svižný, veselý a přehledný.

Žal žen rozhodně není dokument, který bych doporučil někomu, kdo se o environmentální otázky teprve začíná zajímat, někomu „zvenčí“, kdo ještě shromažďuje fakta a utváří si názor. Naopak si myslím, že ho velmi ocení ti, kteří zkušenost s environmentálním žalem a aktivismem mají nebo jsou jim tato témata alespoň v něčem blízká. I přes pocit určité rozvláčnosti a nedodělanosti nelituji toho, že jsem *Žal žen* viděl. Téma snímku je příliš zajímavé a příliš závažné na to, aby jej bylo možné přejít bez povšimnutí. Výpovědi jsou autentické a umožňují člověku podívat se na situaci na naší planetě, ale i na procesy probíhající v lidských duších, z nových úhlů pohledu.

Žal žen charakterizuje i úzké zaostření – jenom Česká republika (byť ve filmu vystupují i cizinci žijící v ČR), jenom jedno ekologické hnutí (byť mezinárodně působící), jenom ženy (byť ve filmu se objeví i muži), jenom žal. Myslím ale, že toto zaostření není na škodu, spíše je samotnou podstatou filmu. *Žal žen* je právě svým úzkým zaměřením filmem intimním, což s tématy ženství a žalu dobře koresponduje.

Nemohu se zbavit dojmu, že *Žal žen* je tak trochu „home movie“ jednoho ekologického hnutí. „Home movie“ ale není nic hanlivého. Je to film o domově. *Žal žen* je film o domově – o domovech matek-aktivistek, kde žijí spolu se svými „mláďaty“; o metaforických domovech lidských srdcí, kde zápasí žal s nadějí; o našem společném domově, kterým je Matka Země a který je v ohrožení.

Tvůrčí život | ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ | Ročník 11, 2022, číslo 2

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5× ročně.

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Matěj Čihák

Na čísle redakčně spolupracovali:

Rev. Vlastimil Krejčí, Rev. Mark Shiels, Rev. Jarmila Plotěná

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Tomáš Dušek – PunxPress

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Unitářství – jeho rozvoj a poslání © KLK.

Obrázky na třetí straně obálky: Výstava Stoletím unitářů © Mark Shiels.

Obrázek na čtvrté straně obálky: Člověk hledá Boha © pixabay.com.

Roll-up ke
stoletému výročí
českého unitářství.

Instalace výstavy
v Brně.

Symbols
Svobodného
bratrství, NSČU
a unitářská denní
hesla.

